

652
1970

94435524
202-010033

1

2

7

•

2

შინაარსი

ქოჩოქი

ფ. ხალვაში — მაღლობა ლენინს!
(ლექსი) 3

პ. ლორია — ბედის ძიგნაში
(მოთხრობა) 4

ჟ. მჭავია — მისი სახელი (ლექსი) 18

რ. სურმანიძე, ი. კიჩაკოვი —
სამი მანდარინი (ქრონიკა) . . . 20

რ. ართილაშვილი — ჩემი პლანე-
ტის დრო (პოემა) 34

ბ. შერვაშიძე — ინესა არმანდი
(ნაწყვეტი პიესიდან) 40

ბ. ჩხაიძე — მამ, ბაუმარჯოს!
(ლექსი) 55

ხოსო და ლა კუადრა — ახალი
წმინდანი (მოთხრობა. ესპანუ-
რიდან თარგმნა გ. არჩვამიძემ) . . 57

1175
//
შპრიტიკა და კუბლიცისტისკა

შ. ჭურიძე — ლენინი ლიტერა-
ტურის შესახებ 61

წ ე რ ი ლ ე ბ ი

ო. შავაძე — ლამაზი სიცოცხლე 75

ხ ე ლ ო ვ ნ ე ბ ა

მ. ხინიაძე — დაუვიწყარი სცე-
ნური სახეები 82

ლ. შარაშიძე — ვ. ი. ლენინი სა-
ხვით ხელოვნებაში 86

წიგნების მიმოხილვა

კ. შანიძე — უკვდავება 91

ლიტერატურულ-მხატვრული და
საზოგადოებრივ-პოლიტიკური
შურნალი

საქართველოს საბჭოთა
მწერლების კავშირისა და
აჭარის განყოფილების
ორგანო

გ ა თ უ მ ი

რედაქტორი ა. შონია

სარედაქციო კოლეგია: ხ. ახვლედიანი, მ. ვარშანიძე (პ. მგ.
მდივანი), პ. ლორია, აღ. ჩავლეიშვილი, ფრ. ხალვაში

რედაქციის მისამართი: ბათუმი, ენგელსის ქ. № 21.

ტელეფონები: რედაქტორის — 33-71, პ/მგ. მდივნის — 33-72.

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 14.4.1970 წ. საბეჭდი 6, საგამომცემლო 5 თაბახი.
შეკვეთის № 1552, ემ 00100, ქალაქის ზომა 60X90, ტირაჟი 2.040.

* * *

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს ბეჭდვითი სიტყვის სახელმწიფო
კომიტეტის მთავარბოლოგრაფმრეწვის ბათუმის სტამბა № 9
(ლუქსემბურგის, 22).

აჭარის შურნალ-გაზეთების გამომცემლობა

ვ. ი. ჯეშოვის

დაბადების

100

წლისთავისათვის

მადლობა ლენინს!

მხოლოდ ერთია სათქმელი ახლა,
მხოლოდ გულიდან:

მადლობა ლენინს!

რომ ეს გზა ნახა მშობელმა ხალხმა,
რომ ამ გზით ახალ სინათლეს ელის.
რომ დამიბრუნდა ჩემივე კერა,
მზე დამიბრუნდა ჩაგრულს და დევნილს,
მიტომ ლენინის მესმის და მჯერა,
ამიტომ ვამბობ: მადლობა ლენინს!
არა თუ მიწის, ფუძის და ჭერის,
პატრონი გავხდი ჩემივე ენის,
რომელსაც ძალით მართმევდა მტერი.
ამიტომ ვამბობ: მადლობა ლენინს!
რა დღე-ღამეებს ვხატავ და ვითვლი,
რა ქართულია ვენახი მტევნით!
მტევანს მარანში მივიტან გიდლით
და ჯამს ავივსებ:

მადლობა ლენინს!

ამგვარ მამულში სიცოცხლე მინდა,
ვიარო მინდა ამგვარი რწმენით.
რაღაც ახალმა და რაღაც დიდმა
კვლავ მათქმევინოს: მადლობა ლენინს!
აჭარავ, აღარ გამეორდება
ჟამი დაცემის, თელვის და თმენის,
ამიტომ შენმა ლამაზმა მთებმა
ამოიძახონ: მადლობა ლენინს!

პაჩეხე ღოჩია

ბედის ძეგნაში

--- იპ, იპ, რა დიდრონი სახლებია! — აღტაცებით შესძახა გოგონამ და წინ მიმავალ ბიჭს პერანგის კალთა მოქაჩა. — მათია, ნახე, რამდენი პური დაუცხვიათ, რამდენი ძეხვი გამოუტანიათ, რამდენი ღვეზელი... იპ, იპ, ყველაფერი ბევრია და ლამაზი.

— მაგრამ ჩვენ რა?! — ნაღვლიანად შემოხედა ბიჭმა. — ყველაფერი კარგია, ბევრია და ლამაზია, მაგრამ... — უიმედოდ ჩაიქნია ხელი მან.

— შენ სულ „მაგრამ და მაგრამ“ — უსაყვედურა გოგონამ. — თალიამ თქვა: ქალაქში იმდენი მდიდარი და გულკეთილი ადამიანია, რომ თქვენისთანა ობლებსა და გაჭირვებულებს თავშესაფარსაც მისცემენ და ლუკმასაც არ დაამადლიანო. — გოგონამ ვარდისფრად შეწითლებული ლოყები ჩითის თავსაფრით შეიწმინდა და კვლავ მაღალ სახლებს შეავლო თვალი.

— მაშ, მაშ, ჩვენთვის ცხელათ. კოჭებში გვიცქერიან. ხომ არაფერი უჭირთო. — ჩაილაპარაკა ბიჭმა.

— იპ, შენ სულ ეგრე იცი, ხოლმე. არავისი არ გწამს და არ გჯერა. მაშ ამოდენა ქონება რომ აქვთ... — მაგრამ მათიამ ყურადღება არ მიაქცია და გოგონამაც სიტყვა უადგილოდ შეწყვიტა, ნაბიჯს აუჩქარა, წინ მიმავალ ძმას რომ არ ჩამორჩენოდა.

ბავშვებმა რამდენიმე ქუჩა აიარ-ჩაიარეს; ბევრი ახალი და სავიწროვლო ნახეს: ურიცხვი სავაჭრო, თვალწარმტაცი ვიტრინები. სურსათ-სანოვავით სავსე ბაზრები, კოხტად ჩაცმულ-დახურული ჭაბუკები და ქალიშვილები, ფარჩეულში გახვეული მანდილოსნები, ოქრო-ვერცხ-

ლში ჩამსხდარი ღიპიანი ვაჭრები, ატლასის ქულაჯებში გამოწყობილი შიშნები და აქსელბანტ-დეზებიანი პოლიციელები...

ერთი სიტყვით, სოფლიდან ქალაქში პირველად ჩამოსული ბავშვებისათვის აქ ყველაფერი საინტერესო იყო. ვერ წარმოდგინათ თუ ამ დიდსა და დოვლათით სავსე ქალაქში ვინმეს უჭირდა, საზრდო არ ჰქონდა და თავშესაფარი არ გააჩნდა. ზღვაზე გემების ხილვამ ხომ სულ გააოცა პატარა სტუმრები.

— იჰ, რამოდენა ტბაა, რა დიდრონი ნაგები! რა ბევრი ხალხი! — იძახდა გოგონა და უკვირდა, რომ მათია არ იზიარებდა მის სიხარულს, გავკირვებასა და აღტაცებას.

— წყალიც დიდია, ნაგებიც დიდრონები, ქალაქიც ფართო და გაჩეხილი, მაგრამ...

— მაგრამ რა?! მაგრამ რა?! — წყენით შემოხედა გოგონამ. — იქნებ იტყვი, რომ არაფერიც არ არის, რომ ყველაფერი მოჩვენებაა?!

— არა, მაგრამ...

— იჰ, გააჭირვე საქმე. „მაგრამ და მაგრამ“. მაშ, თქვი რაც გულზე გადგას.

— რა უნდა გითხრა, განა არ ვხედავ, რომ ყველაფერი ისეა, როგორც შენ ამბობ, მაგრამ ჩვენისთანა ობლებისათვის რა ბედენა ყველაფერი ეს? — ბიჭმა ერთხელ კიდევ შეავლო თვალი გემზე შესეულ მიძიმე ტვირთქვეშ მოხრილ მუშებს და გული აუჩუყდა.

— იჰ. — ნაღვლიანად ამოიოხრა გოგონამ. — გაიანემ თქვა: „ობლის კვერი ცხვა, ცხვა, გვიან გამოცხვა, მაგრამ კარგად გამოცხვაო“.

— მაგრამ „საწყალი კაცისათვის არ გათენებულა და არც გათენდებაო“, იტყოდა ხოლმე მამაჩვენი. — მაშინვე უპასუხა ბიჭმა.

მამის ხსენებაზე გოგონას წამწამებზე კურცხალი აუკამამდა.

— ნეტავი გვყავდეს...

მათიამ თანაგრძნობით შემოხედა დას.

— მამა მამაა, მაგრამ... დედა სულ სხვაა მზეხა. მარტო ის რად ღირს, რომ...

— იჰ, ნეტავი მისი ხსოვნაც შემომრჩენოდა. — გოგონამ თვალები ამოიწმინდა და წინ მიმავალ ძმას გაყვა.

— მას შემდეგ ათი წელია, — ჩაილაპარაკა ბიჭმა, — შენ ორი წლისაც არ იქნებოდი.

ბავშვების საუბარი ახმახი პოლიციელის შეყვირებამ ჩაახშო:

— აქედან წაეთრიეთ, მაწანწალებო! — დეზებიანი ჩექმის ქუსლი ჰკრა მათიას და დედ-მამა შეუჯუტრთხა.

ბიჭს ნაცრისფერი დაედო, დედ-მამის ურიგოდ ხსენებამ გული ამო-

ზღაღრა, თვალები აუნთო, შეწრიალდა. კიდეც წამი და ყელში ეცემოდა და მისი მშობლების შემგინებელს, მაგრამ მზეხამ მაჯაზე წავლო ხელი და გონს მოიყვანა.

— წავიდეთ აქედან, მზეხა, წავიდეთ! ვხედავ, რა გულკეთილი ხალხი ყოფილა ამ დიდ ქალაქში! — მზეხა ქუჩის მეორე მხარეს გადაიყვანა და შუა ქუჩაში მიმავალ მამალივით თავადერილ პოლიციელს ზიზღით გადახედა: — დამაცა, ლაჩარი ვიყო თუ ჩემი მშობლების შეურაცხყოფა არ განაწო!

მზეხას შეებრალა სიბრაზისაგან ანთებული ძმა.

— მათია, იცი როგორი სიზმარი ვნახე?! ვითომ ფრთები მესხა და მზისაქენ მივფრინავდი. იპ, რა კარგი იყო! მზემ ადამიანვით მიმიღო და მომეალერსა. ნეტა რას ნიშნავს?

— სისულელეა! — თქვა მათიამ, ისე, რომ არც კი გაუგონია რაზე ესაუბრებოდა უმცროსი და.

— იპ, — შეწუხდა გოგონა, — განა ასე უნდა აუხსნა ადამიანს სიზმარი? ცუდიც რომ იყოს, არ უნდა უთხრა ცუდი არისო.

— აპ, სიზმარი? მე კი მეგონა... — ახლა გამოერკვა მათია. — განა შენ სიზმარს ჰყვებოდი?

— იპ, მაშ განა ზღაპარს. ვითომ მზესთან მივფრინავდი, მან კეთილად მიმიღო და მომეალერსა... თალიამ მითხრა: ქალაქში რომ ჩახვალ, ვინმე დიდი კაცის შვილს მოეწონები და... არა, მე კი არა, მაგრამ...

— ეპ, შენ ჯერ კიდეც ბავშვი ხარ, ჩემო მზეხა! — სიყვარულით შემოხედა ძმამ, — სიზმრებისა და ზღაპრების გჯერა.

— იპ, მაშ, რად გვირჩევდნენ ქალაქში წასვლას მეზობლები? — სხვა ვერაფერი მოიფიქრა გოგონამ.

— მიტომ, რომ ყველას თავი მოვაბეზრეთ, შევაწუხეთ. გაჭირვებული და მაწანწალა მეზობელი არავის უნდა. — უთხრა მათიამ, მაგრამ შეატყო, გოგონა დააღონა ასეთმა განმარტებამ და იმედიანად გაუღიმა: — შენ ნუ დამიღონდები, სანამ სული მიდგას, არაფერს გაგიჭირვებ, თავშესაფარს მოვძებნი, სამუშაოს ვიშოვნო, ლუკმას გავიჩენთ და... აი, ნახე თუ ჩვენი ბედი არ შემობრუნდეს, ვინ იცის, იქნებ მზესთანაც მოგვიხდეს მისვლა!

იმედიანმა სიტყვებმა გოგონას გული აუჩუყა, სიყვარულით შეხედა ძმას და ფეხდაფეხ გაჰყვა.

გაზაფხულის თბილი დღე იდგა. ქალაქში ცხოვრება დღულდა. სავაჭროების წინ ჩამდგარი ნოქრები თავაზიანად ეპატიუებოდნენ გამვლელ-გამოვლელთ და ნაირნაირ საჭონელს სთავაზობდნენ. რესტორნებიდან მადის აღმძვრელი სურნელი გამოდიოდა და თავისკენ ეწეოდა ქალაქში ბედის საძებრად ჩამოსულ ბავშვებს.

კიდევ რამდენიმე ქუჩა ჩაიარეს, კიდევ ბევრი რამ ნახეს, მაგრამ ამ მშვენიერმა სანახაობამ ოდნავადაც ვერ შეუმსუბუქა მათ შიმშილისაგან დამძიმებული კუჭი.

— იჰ, ნეტა ერთი მჭადის ნატეხი და... — რაღაც კიდევ უნდა ენატრა მზესას, მაგრამ გაჩუმება არჩია.

— კიდევ ცოტა ხანი და... — მახლობლად ცხელი პურებით სავსე ფურნეს გახედა მათიამ. — მივალ, ვთხოვ, მაგრამ აქ არა, მეორე ადგილას.

— იჰ, მათხოვრობა სირცხვილია! — შეწუხდა მზეხა.

— მაგრამ უფრო ნაკლები, ვიდრე ქურდობა.

კუჭი თანდათან დამძიმდა. მათიამ რამდენჯერმე მოინდომა რომელიმე საფუნთუშეში შესვლა, ნაჭერი პურის თხოვნა, მაგრამ კარებზე მიმდგარი გამობრუნდა და სხვა მიმართულებით წავიდა.

— ესეც შენი მდიდარი ქალაქი! — ჩაილაპარაკა ბოლოს მან ნაღლიანად და გვერდით მიმავალ დას მიუბრუნდა.

— ქალაქის რა ბრალია, თუ ჩვენ გამბედაობა გვაკლია და ვერავის ვაწუხებთ. — ახლა თვით მზესამ დაუწყო წაქეზება ძმას. — ზომ თქვი, მეღუქნეს პურს ვთხოვო?

— ვთქვი და შევასრულებ კიდეც! — გაბედულად ასწია თავი მათიამ. — მაგრამ შენ რომ თქვი, სირცხვილიაო. — თავისი გაუბედაობა მზესას გადააბრალა.

— იჰ, სირცხვილია, მაგრამ... ქრისტიანი კაცი პურს როგორ დაუკავებს მშიერ ადამიანს!

მათიამ შეატყო, რომ მზესას შიმშილი აწუხებდა, მუხლები არ ემორჩილებოდა, და ამან ყველაფერი დაავიწყა...

— კეთილო ძია, — ფრთხილად მიმართა მან საფუნთუშეს კარებთან სავარძელში ჩამჯდარ მსუქან კაცს, რომელიც ხელში კრიალოსანს ათამაშებდა. — სოფლიდან ვარ. თან უმცროსი დაი მახლავს. ობლები ვართ. გროში არ გავვაჩნია. გვშია. გვიწყალობეთ ცოტაოდენი პური.

— გვშია? — მრისხანედ ახედა ღიპიანმა კაცმა. — ობოლი ხარ? ვა, რამდენი ხანია მეც ობოლი ვარ, მაგრამ პურის სათხოვნელად კარზე არავის მივდგომივარ. აქედან გამეცალე, თორემ პოლიციელს დავუძახებ. — სავარძელი მიაბრუნა და ბავშვს ზურგი შეაქცია.

— ნახე, მზეხა, როგორი ადამიანები ყოფილან ქალაქში? ლუკმა პურის მოგდებაც კი ეშურებათ!

— იჰ, შენც. განა ყველა ასეთი იქნება! — უეცრად ერთი სახლის ალაყაფთან გაჩერებული ეტლიდან გადმოსულ ლამაზ ქალბატონს მოჰკრა თვალი. — დარწმუნებული ვარ, რომ მივიდე და ვთხოვო, ორიო-

დე გროსს კი გაიმეტებს. — და პასუხისათვის არ დაუცდია, იმ ქალ ბატონისაჲს გაეჩანა, და სწორედ მაშინ მიუსწრო, როცა უკანასკნელმა მეეტლეს ანგარიში გაუსწორა, პატარა ფინიას ხელი დასტაცა, აიყვანა, გულზე მიიხუტა და სადარბაზო კარს მიაღდა.

— კეთილო ქალბატონო, — ძლივს გასაგონად ამოილაპარაკა მზეხამ, — სოფლიდანა ვართ ობლები. ორი დღეა არაფერი გვიჭამია. ცოტაოდენი გროში გვიწყალობეთ. სამაგიეროს ღმერთი მოგიზღავთ.

ქალბატონმა კუშტად გადმოხედა მის წინ გაჩერებულ ბავშვს.

— ძალიან შორიდანა ვართ, ქალბატონო. — ახლა მათიაც ამოუდგა გვერდით დას. — თუნდაც რამდენიმე გროში გვიბოძეთ, ძვირფასო ქალბატონო.

— უი ქა, ეს როგორი მოძალადენი ყოფილან, ჭირსაც გაუწყვეტიხართ, მე თქვენ არაფერი მოგცეთ! აქედან გამეცალენით, თორემ... — ფინია ძირს ჩამოსვა და წააქეზა. — პოპსიკ, ეცი. — თითით ბავშვებზე ანიშნა ძაღლს.

პოპსიკი უკანა ფეხებზე დადგა და ბავშვებისაჲს გამოეჩანა, მაგრამ მათიამ ისე მაგრად შეუტაცხანა, რომ შეშინებული ძაღლი პატრონის კაბის ქვეშ მოემწყვდა და იქიდან აკავკავდა.

— ძაღლს რად ატარებთ ქალბატონო, როცა მასზე მწარე კბენა გცოდნიათ! — მოურიდებლად უთხრა გაკაპასებულ ქალს მათიამ და მზეხას მაჯაზე ხელი წაავლო. — წავიდეთ, ამათ რომ გული და სინდისი ჰქონდეთ, აღარც ამოდენა სიმდიდრე ექნებოდათ.

ბავშვებმა კვლავ შემოიარეს ქალაქის ქუჩები, მაგრამ გაწბილებული დარჩნენ. ბოლოს მობრუნდნენ და ისევ იმ ადგილას ჩამოსხდნენ, სადაც უზარმაზარი გემი იტვირთებოდა. მუშებს გაჭირვებით აჰქონდათ მძიმე ტვირთი გემბანზე. ტვირთით მიმავალნი მძიმედ მიყვებოდნენ კიბეს, უკან მობრუნებულნი კი პერანგის სახელოთი იწმენდნენ ოფლს.

ერთხანს გაართო ბავშვები ამ სანახაობამ. წუთით დაავიწყდათ მოღლილობა და შიმშილი, მაგრამ, როცა მოსაღამოვდა და მტვირთავი მუშები სახლებისაჲს გაეშურნენ, კვლავ მოაგონდათ ყველაფერი.

მეტის მოთმენა აღარ შეიძლება. ძნელია უბინაოდ ამ უცხო ადგილას ღამის გათევა, მაგრამ უფრო ძნელია უძემლობა. როგორმე უნდა გააჩინოს მათიამ სადმე პურის ნატეხი, იმოდენა მაინც, რომ მზეხას ეყოლს.

და ეს უკანასკნელი ნაბიჯიც გადადგა ბიჭმა:

— კეთილო ძია კაცო! — წინ გაუჩერდა სამუშაოდან მომავალ კაცს მათია. — უნდა გვიშველოთ რამე. სოფლიდანა ვართ ჩამოსული მე და ჩემი და, ორი დღეა არაფერი გვიჭამია, იქნებ გვიწყალობოთ რამე. — ეს სიტყვები ისეთი კილოთი იყო ნათქვამი, რომ მუშაკაცი გაოცებული შეაჩერდა ბავშვს.

— გშია ბიძია? — კითხა მან და ჯიბეზე გაიკრა ხელი, მაგრამ მოაგონდა, რომ შიგ არაფერი მოეძეოდა და მოიწყინა. — აქ არაფერი მიგდია, თუ გამოძეგები, აგერ მახლობლად ფურნეში ნდობა მაქვს, ნისიალ მომცემენ და ერთ ოყა პურს გამოგატან.

— ოყა პურს?! — აღტაცებით შესძახა ბიჭმა. — მზეხა, გავყვები ძიას, დამელოდე, მალე მოვირბენ. — და იმ კეთილ ძიას აედევნა.

მზეხა იქვე ბოძთან ჩამოჯდა. ახლა იგი უფრო დამშვიდებული იყო, მალი-მალ გაიხედავდა იქითკენ, საიდანაც მათია უნდა მოსულიყო, მაგრამ უფრო მეტად იმ უზარმაზარმა გემმა გაიტაცა.

ქალაქში სალამოს ბინდი ჩამოწვა, მათია კი არ ჩანს.

„სად არის აქამდე!“ — შიში შეეპარა გოგონას. — „წავიდე, მოვძებნო, მაგრამ სად?“ ადგილიდან ფეხის მოცვლაც ვერ გაბედა, ვაი თუ მათია მოვიდეს და აქ არ დავუხვდეთ.

ბავშვის ამ შემფოთებულ წრიალს ყურადღება მიაქცია ერთმა უცხო მგზავრმა, რომელიც გემზე ასასვლელად ემზადებოდა. მან კარგა ხანს უცქირა ბავშვს, უთვალთვალა, შემდეგ რომ შეატყო, რაღაც მძიმე გასაჭირი ჰქონდა, ახლოს მოვიდა და გამოელაპარაკა.

მზეხა ვერაფერს მიუხვდა. ვერც თავისი გასაჭირი გააგებინა უცნობს, მაგრამ ამ კაცის ყურადღებამ ცოტაოდენი იმედით გაუთბო გული.

უცნობს გოგონა შეებრაღა, დაუტბა, მიუალერსა, ხელში სამგზავრო ჩანთა მიაჩეჩა, თან გაიყოლია და გემბანზე აიყვანა.

აქ ისევ ახალმა სანახაობამ გაიტაცა ბავშვი, მაგრამ როცა გამოერკვა და დაბლა გადმოიხედა, გემი უკვე კარგა მანძილით მოშორებოდა ნაპირს.

— მათია- მათია! — ერთი საშინლად იყვირა გოგონამ და ორივე ხელი თავ-პირში წაიშინა.

* * *

უცნობმა მუშაკაცმა მათიას ოყა პური და გირვანქა ძეხვი გამოატანა, თანაც დაუბარა: თუ სამუშაო გინდა, მოდი ხვალ დილით ჩვენთან ნავსადგურში, ორი სატვირთო გემია მომდგარი და ერთი კვირის სამუშაო გექნებაო.

მათია გახარებული გამოეშურა მზეხასაკენ, მაგრამ გზა აერია და დიდი ხანი იხეტიალა, როცა იპოვნა ის ადგილი, სადაც და დატოვა, იქ აღარავინ დახვდა.

— მზეხა, მზეხა! — მორთო ყვირილი საბრალო ბიჭმა, მაგრამ მას არავინ გამოხმაურებია. პოლიციელი, რომელიც იქვე ყელმოღერებული დააბიჯებდა, არც კი დაინტერესებულა ამ უცნობი ბიჭის ბედით.

„რა ვქნა, სად წავიდე?“ თავისთავს დაეკითხა მათია. რა პასუხი უნდა მიეღო! გამვლელ-გამომვლელებს ან ვერაფერი გააგებინა, ან მან ვერა გაუგო რა.

ზოგმა ურჩია საპოლიციო უბანში შეიტანე განცხადებაო, ზოგმა ქალაქგარეთ მიუთითა, იქნებ იქითკენ წავიდაო, ვინ კიდევ ხელი ჩაიქნია: ჩვენს ქალაქში არა ერთი და ორი მასეთი უპატრონო გოგონა დაეარგულაო.

ვერც ერთს ვერ დაუჯერა, ვერავის ენდო. საკუთარ გულისტქმას მიჰყვა, ჯერ მთელი ქალაქი შემოიბრინა, ყოველი კუთხე და კუნჭული მოათვალიერა, შემდეგ გარეუბანში გავიდა, ქონმახები და ჩანაგვიანებული ეზოები დაიარა.

— სადა ხარ გოგო, სადა ხარ დაიკონა, სადა ხარ ჩემო მზეხა? — იძახდა იგი და ბნელსა და ნესტიან ორლობეებში მირბოდა.

ბოლოს ამ ორლობეებსაც გასცდა, ტიალ ადგილას გავიდა და...

— ეი, შესდექ! — მოესმა ამ დროს შეძახილი და მახლობელი ბუჩქებიდან გამოსული სამი კაცის ლანდი მის წინ აღიმართა.

— ვინა ხარ? — თავზე წაადგა ერთი ახმახი ახალგაზრდა.

— სოფლელი ბიჭი ვარ, მათია ძქვია, ობოლი ვარ, გაჭირვებული...

— გეყოფა! შენი ამბავი არ გვაინტერესებს. ჯიბეში რაც გაქვს გადმოალაგე და თუ დაგვიმალღებ ცოცხალს გაგიშვებთ.

— ჯიბეში რომ არაფერი მიდევს, რა უნდა მოგცეთ. სამოწყალოდ პური და ძეხვი მომცეს და..

— ეგეც ხეირია. — თქვა მეორემ, უფრო დაბალმა და სქელმა ბიჭმა. — მოიტა აქ!

— რად უნდა მოგცე! ხომ გეუბნები, სამოწყალოდ მომცეს მეთქი.

— ურჩობასაც ბედავ! — კვლავ ახმახი ახალგაზრდა წამოიწია: — მომეცი აქ! — მაჯაზე წაავლო ხელი, მაგრამ მათია არ დამორჩილდა, გაიწია და ხელიდან გაუსხლტა.

— რაო, გაქცევაც მოიფიქრე? — წინ გადაუდგა და მოქნეული ხელი სახეში უნდა გაერთყა, რომ მათიამ დაასწრო და იმოღენა ვაჟკაცი თავბირგასისხლიანებული მიწაზე დაეშვა.

„ახლა კი დავიღუპეო“, გაიფიქრა მათიამ, „ამას აღარ მაპატიებენ, მომცვივდებიან და ნაკუნწაკუნად მაქცევენო“, მაგრამ დახეთ საკვირველებას! თავდამსხმელები ამით მაინცდამაინც არ აღშფოთებულან. წაქცეული ამხანაგი წამოაყენეს, გასისხლიანებული სახე მოწმინდეს და აქეთ-იქით ამოუდგნენ.

ახლა სამივე ერთად იდგა და გაკვირვებული მისჩერებოდა ამ უცნობ სოფლელ ბიჭს, რომელიც მუშტებმომარჯვებული ელოდებოდა შემოტევას.

— მაგარი ყოფილხარ ძამიკელა! — მივიდა მასთან ახმახი ახალგაზრდა. — მასეთი გარტყმით კეისარსაც ჩამოაგდებ ბედაურიდან. მომეცი

ხელი. დღეიდან შენ იქნები ჩვენი ატამანი. მოდის? — და გაკვირვებულ მათიას ხელი გაუწოდა.

— ჩამომეხსენით, ბიჭებო! თუ ჩემი კარგი გსურთ, დამეხმარეთ, დაი გამებნა, საბრალო გოგონა დავკარგე. მომაძებნინეთ. — ატირდა საბრალო ბიჭი.

— ერთიც შენ. — უთხრა დამარცხებულმა ატამანმა. — დაბნეულებსა და დაკარგულებს რომ ძებნა დაუწყოთ, შიმშილით კუჭი გამოგვიჩმება, იგი შენთვისაა დაკარგული, შენ მისთვის, ბარი ბარსა ხართ. ამ ქვეყნად ასე დაკარგული ვართ ყველა. წამოდი ჩვენთან, საქმეს გავიჩენთ. შენი მკლავის პატრონი ეგრე საწყლად რად უნდა ეხეტებოდე.

მათია დაინტერესდა ამ ჭაბუკების საქმიანობით.

აშკარად უთხრეს: როცა მზე ჩავა და შებნელდება, თავიანთ სორო-ეპიდან გამოძვრებიან, ერთმანეთს სტვენიტ მოძებნიან, შეერთდებიან და ბნელ ქუჩებს ჩაუვლიან. გამოჩნდება ვინმე საკბილო, ზოგს გროშებს წაართმევენ, ზოგს სამოსელს, ვისაც არაფერი აღმოაჩნდება, იმას ერთს მაგრად ამოჰკრავენ პანლურს და გააგდებენ. ჯერჯერობით წვრილმან ცხოველებზე ნადირობენ, ცოტათი კმაყოფილდებიან, შემდეგ კი...

— როცა შენისთანა მკლავმაგრებით მოვმრავლდებით, წვრილმანებს აღარ შევაწუხებთ და უფრო მსუქან ლუქმიანებზე დავიწყებთ ნადირობას. — გამოტყდა დამარცხებული ატამანი და ამხანაგებს გადახედა: — რას იტყვით, გამოგვადგება?

— ყოჩაღი ვინმე ჩანს! — მიუგეს მხლებლებმა.

— არა, ბიჭებო, არა, ქურდობას და ავაზაკობას ვერ ჩავიდნენ, ცოდვაა, სირცხვილია, — უკან დაიხია მათიამ.

— ბრიყვი ყოფილხარ, ძამიეკლა. ქურდობა და წართმევ-წაგლეჯა რომ სირცხვილი და ცოდვა იყოს, ქვეყანა ჯოჯოხეთში ამოყოფდა თავს, ან სირცხვილის ოფლით დადნებოდა. ხელმწიფიდან დაწყებული მეეზოგემდე ყველა ქურდი და წამგლეჯია.

— არა, არა, ქურდებსა და წამგლეჯებს კი არ უნდა ავყვეთ, ვებრძოლოთ, მოვაშლეგინოთ ქურდობა და ავაზაკობა.

დამხვდურებმა ერთბაშად გადაიხარხარეს:

— ვის უნდა ვებრძოლოთ შენი აზრით? — წამოიძახა ერთმა.

— ვაჭრებს? — მათიას მიაჩერდა დამარცხებული ატამანი.

— დიახ.

— პოლიციას? — იკითხა მეორემ.

— დიახ, თუ უკანონოდ იქცევა. — მიუგო მათიამ.

— ხელმწიფეს? — ახლა მესამე დაინტერესდა.

— თუ ხალხი ისურვებს და შეერთდება, იმასაც...

— ოჰო, ესეც ბორია კოვალიოვივით ფილოსოფოსობს. — წამოი-

ძახა ახმახმა. — შევევრთდეთ, შევეკავშირდეთ, შევიარაღდეთ და ქვეყანა ჩვენს ჰქუაზე. ჩვენს ნება-სურვილზე მოვმართავთ — იძახის. მართლა, რახან შენ ჩვენთან ამხანაგობა არ გსურს და ფილოსოფოსობ, მიდი კოვალიოვთან. მეზღვაურია, ცურავს, ამჟამად მისი გემი აქ იტვირთება და თვითონ მეტწილად დედასთან ათევს. თუ სურვილი გაქვს, წაგიყვანს გემზე სამუშაოდ. მეც რამდენიმეჯერ შემომთავაზა, მაგრამ .. არ მიყვარს ზღვა.

მათია ჩააფიქრა ამ ცუდ გზაზე დამდგარი ახალგაზრდების ნათქვამმა.

— თქვენ ამბობთ, რომ ბორია კოვალიოვი ასეთი კეთილი კაცია? რომ მივიდე და შველა ვთხოვო, დამეხმარება?

— გინდა მიგასწავლო სად ცხოვრობს? შინ იქნება.

— მაგრამ მე გასამრჩელოდ მადლობის მეტს ვერაფერს შეგპირდები. — ნაღვლიანად უთხრა მათიამ და დამარცხებული თავდამსხმელის მიერ მითითებული გზით წავიდა.

* * *

გემზე, უცხო ხალხში მოხვედრილი მზეხა გალიაში მომწყვდეული ფრინველივით ეხეთქებოდა აქეთ-იქით. რამდენიმეჯერ მიიჭრა მოაჭირთან, რომ აზობოქრებულ ზღვის ტალღებში გადაჭრილიყო, მაგრამ იმ უცნობი კაცის ფხიზელი თვალ-ყური მუდამ დარაჯობდა და იცავდა.

უცნობი მგზავრი არ ჩანდა ურიგო კაცი. რაც შეიძლება ყურადღებით ეპყრობოდა დანადვლიანებულ ბავშვს. მრავალნაირ ტკბილეულს სთავაზობდა, საჭმელ-სასმელი ხომ თავსაყრელი მოჰქონდა, მოფერება-ალერსაც არ აკლებდა, მაგრამ ყოველმხრივ იმედდაკარგული ბავშვისათვის ყველაფერი ეს ფუჭი იყო. ხელს არაფერს აკარებდა.

„ერთი ვინმე მაინც გამოჩნდეს ისეთი, რომ ჩემი დარდი, ჩემი წუხილი გავუზიარო და შველა ვთხოვო“, — ფიქრობდა იგი და აქეთ-იქით აცეცებდა თვალებს ნაცნობი სახის აღმოსაჩენად. მაგრამ ამაოდ, ყველა უცნობი იყო და უცნაურ ენაზე ლაპარაკობდა.

გემი მიდიოდა და მიარღვევდა აქოჩრილ ტალღებს. მიდიოდა და მიჰქონდა იმოდენა ტვირთი და ბარგი, მიჰყავდა სხვადასხვა მდგომარეობისა და განწყობილების ადამიანები. ბევრი მხიარული და ბედნიერი, მდიდარი და მაძლარი, ბევრი კმაყოფილი და მადლიერი, ბევრიც მწუხარე და გაჭირვებული, მაგრამ მზეხასავით უნუთგეშო და დაობლებული მეორე არ მოიძებნებოდა ამ უზარმაზარ გემზე.

ახლა ნანობდა. სხვის რჩევას რომ ენდო, ძმაც შეაცდინა, მშობლიური სოფელი მიატოვებინა და აქეთ წამოიყვანა. „თუ ბედის საძებრად თვითონ არ წადი, იგი შენთან არ მოვაო“, — ეუბნებოდნენ და დაიჯერა.

მათიაც დააჯერა: „ქალაქში ბევრი მდიდარი კაცია, მოახლე და მოსამსახურე სჭირდებათ, მიგვიღებენ, სამუშაოს მოგვცემენ, ჯამაგირი გვექნება... რამდენი რამე შეიძლება შეიძინოს კაცმა ფულითო“ — ფიქრობდნენ.

და გამოკეტეს დაფერდებული ფაცხის კარები და ბედის საძებრად წავიდნენ. წავიდნენ ქალაქისაკენ. სმენოდათ ამ ქალაქის სიუხვე და გულკეთილობა.

ბევრი იარეს. გაცვითეს შინ ნაკერი ქალამნები და ქალაქსაც მიაღწიეს, მაგრამ... იგი სოფელზე ძუნწი და მიუჟარები გამოდგა. ლუკმა არავინ გაიმეტა. მერე? მათია ვილაცამ გაიტყუა და დაიკარგა, მზეხა კი...

გოგონამ მის წამომყვან უცნობ კაცს ახედა. გამარჯვებულივით ილიმება იგი. თავზე ხელს უსვამს ცრემლებით ლოყადასველებულ ბავშვს. ნუთუ გული არა აქვს? შვილის სიყვარული არ იცის? გაჭირვებული და ობოლი არ ებრალება?

მართალია, ძალიან ეჯავრება ეს კაცი მზეხას, მაგრამ მასთან სიახლოვის არ ეშინია. ურიგოდ არ ეპყრობა იგი. ახლა რომ მათიაც აქ იყოს, ამ კაცის მფარველობაში, მაშინ მზეხას სადარდოც არაფერი ექნებოდა; წაიყვანოს ამ კაცმა სადაც სურს, იმსახუროს, საქმე გაუჩინოს, თავშესაფარი მისცეს. მეტი რა უნდა, მაგრამ...

— მათია, ჩემო ძამიკონა, სად ხარ ბიჭო! — უეცრად თავ-პირში წაიშინა ხელები და აქვითინდა.

უცნობი ეფერება, თავზე უსვამს ხელს, ტკბილელს სთავაზობს, მაგრამ მზეხა არაფერს იკარგბს.

მიდის გემი, მიარღვევს ტალღებს, მიაქვს უამრავი ბარგი და ტვირთი, მიჰყავს მრავალი ბედსვიანი, ბევრი საწყალი და გაჭირვებული, და მიჰყავს ყველაზე უბედური და დამწუხრებული პატარა ობოლი გოგონა მზეხა.

„ობლის კვერი ცხვა, ცხვა, გვიან გამოცხვა, მაგრამ კარგად გამოცხვაო“ — აგონდება საბრალო ბავშვს მეზობელი ქალის ნათქვამი, მაშინ რომ დასამშვიდებლად ეუბნებოდა უპატრონოდ დარჩენილ ობლებს.

მერე, ესაა კარგად გამომცხვარი კვერი?

მიდის გემი. გაიარა რამდენიმე ნავსადგური და მისადგომი. ბევრგან შეჩერდა, ზოგან დატოვა ხალხი და ტვირთი, ზოგან უფრო მეტი ხორაგით აივსო მუცელი და ბოლოს...

უცნობმა აიღო თავისი ბარგი, მზეხას ჩაავლო ცალი ხელი და ჩავიდნენ.

ნეტავ ვისი ქვეყანაა? — აცეცებს თვალებს გაკვირვებული ბავშვი.

ჯერ ეტლით მიდიან, შემდეგ კი მატარებელში სხდებიან და...

სულ აერია მზეხას ყველაფერი.

ნუთუ ასე დიდია ქვეყანა, რომ ამდენი ხნის მგზავრობით მის კიდეს ვერ მიაღწიეს! ნეტავი მოედოს ბოლო ამ დაუსრულებელ მგზავრობას!

ყველაფერი მობეზრდა მზეხას. საკუთარი თავიც მობეზრდა და შეეჯავრდა. რით უნდა დამთავრდეს ყველაფერი ეს? სად უნდა მიიყვანოს ბედმა ობოლი ბავშვი? სად შეაჩეროს, სად გაისროლოს და გარიყოს?!

მოვიდეს რაც მოსავალია! დამთავრდეს ამდენი ფიქრი, ტირილი, ცრემლი და ოხვრა!

და ერთ დიდ ქალაქში, სადაც მატარებლიდან ჩამოვიდნენ და ხალხით სავსე ქუჩის დინებას გაჰყვნენ, მზეხა სრულიად მოუფიქრებლად დაუძვრა ხელიდან უცხო კაცს და გაუჩინარდა, ხალხის ტალღამ გაიტაცა.

შეწუხებულმა კაცმა რა არ იღონა, სად არ მიმართა, ვის არ აცნობა, მაგრამ ძებნა უშედეგოდ დამთავრდა, ბავშვი ვერ იპოვნა.

* * *

კაბინეტი უბრალოა, სუფთად მილაგებული. კედელზე მსოფლიოს რუკაა, სამუშაო მაგიდა და თაროები წიგნებითა და სქელტანიანი რვეულებით არის დატვირთული.

ეტყობა, მეცნიერულ მუშაობას ეწევა აქაურობის პატრონი. ქვეყნის სვებდით არის დაინტერესებული, მისი ახლებურად გარდაქმნა თუ განუზრახავს. ახალი ვარსკვლავის აღმოჩენას თუ აპირებს, ასე რომ მოუხაზავს ცის კიდეგანი.

უთუოდ დიდი მეცნიერია, მაგრამ... მეცნიერება მრავალგვარია.

ამ კაბინეტში დალაგებული ლიტერატურის მიხედვით ძნელი დასადგენია, რომელ მეცნიერებას აღიარებს მისი მფლობელი.

თაროებზე ანტიკური ქვეყნების ისტორიის გვერდით დალაგებულია თანამედროვე ისტორიული მასალები, ძველი ფილოსოფოსების უნიკალური ნაშრომები, რამდენიმე წიგნი და სახარებაში მოხსენიებული მოციქულების მოძღვრებანი.

— ჰოდა, ეს თქვენ გიკვირთ, სერგეი კონსტანტინოვიჩ? — ეუბნება წიგნებით დატვირთულ მაგიდასთან გაჩერებული შუახნის კაცი იქვე სკამზე ჩამომჯდარ ახალგაზრდას. — პროლეტარული კულტურა უნდა იყოს ცოდნის იმ მარაგის კანონზომიერი განვითარება, რაც კაცობრიობას შეუქმნია კაპიტალისტური საზოგადოების, მემამულური საზოგადოების, ჩინოვნიკური საზოგადოების უღელქვეშ. დიახ, დიახ, ჩვენი მეხსიერება უნდა გავამდიდროთ მთელი იმ ცოდნით, რაც კაცობრიობას შეუძლებელია.

— მართალი ბრძანდებით, ვლადიმერ ილიჩ. — ფეხზე წამოდგა ახალგაზრდა. — თუ ნებას დამრთავთ... — და კარებისაკენ მიიხედა მან.

— დაბრძანდით, დაბრძანდით! თქვენთან მოსალაპარაკებელი მაქვს... დიახ, მეექვსე პარტკონფერენციის მოწვევის, რომელიც მომავალი წლისათვის გვაქვს განზრახული, მთავარი პასუხისმგებლობა თქვენ უნდა იკისროთ. დაბრუნდებით თუ არა რუსეთში, მაშინვე ჩამოუვლით... — და ილიჩმა უნებლიეთ რუსეთის საიმპერიო რუკას მოავლო თვალი.

— გასაგებია, ვლადიმერ ილიჩ, გასაგებია... შესაკრებ ადგილად, ალბათ...

— დიახ, ისევ პრაღა რჩება. უფრო მოხერხებული ადგილია. ამხანაგებიც ადვილად მოახერხებენ ვიზის მიღებას... დაბრძანდით, გეთაყვა. აი, ნაღუდა კონსტანტინოვნაც გეახლათ. — და ილიჩმა სადარბაზო კარებში შემოსული ქალისაკენ მიიხედა.

— აჰ, ჩვენ სტუმარი გვყოლია! — თქვა ახალშემოსულმა, ხელჩანთა იქვე დადო და სტუმრისაკენ გამოეშურა: — სწორედ გუშინ გახსენებდით სერგეი კონსტანტინოვიჩ. არც ასე დავიწყება ვარგა. — ხელი ჩამოართვა და მოიკითხა. — დაბრძანდით, დაბრძანდით, სერგეი კონსტანტინოვიჩ. მე ერთი ისეთი ჩიტი მოვიყვანე, რომ გაიხარებთ. — ნაღუდა კონსტანტინოვნა სწრაფად მიტრიალდა. მეორე დარბაზში გავიდა და იქიდან შემოიყვანა გოგონა. — რას იტყვით, ლამაზი ჩიტია, მაგრამ არ ვიცი საიდანაა და რა ჯიშის. — გრუზა შავი თმა გადაუწია და თვალებში ჩახედა. — როგორ მოგწონთ, ა? ხომ მშვენიერია?

გოგონას ძველმანები ეცვა, მაგრამ ძალიან ლამაზი ჩანდა.

— ფრანგი არ არის. — თვალებში ჩახედა ილიჩმა ბავშვს.

— არც სხვა რომელიმე ევროპელი. — დაუმატა სერგეი კონსტანტინოვიჩმა.

— ფიქრობ ბოშაა, ან ბერძენი, მაგრამ რომ ვერაფერი გავაგებინე. — კიდევ გადაუწია თმა ნაღუდა კონსტანტინოვნამ და აკოცა.

ამ უცნობი ბავშვის ვინაობამ ყველა დააინტერესა. ილიჩი რამდენიმე ენაზე გაელაპარაკა მას — ფრანგულად, გერმანულად, ინგლისურად, პოლონურად, იტალიურად მოიშველია, მაგრამ ვერაფერს გახდა. ახლა სერგეი კონსტანტინოვიჩმაც მოსინჯა. ჯერ სპარსულად ჰკითხა სადაური ხარ, ვინა ხარო, მერე თურქულად, ალბათ სომხურადაც კითხავდა, მაგრამ ამ დროს ამდენი შეკითხვებით შეწუხებულმა ბავშვმა ქართულად წამოილაპარაკა:

— არ მესმის თქვენი, კეთილო ხალხო, არ მესმის. — და ტირილი დაიწყო.

— აჰ, ქართველი ხარ?! — წამოვარდა სერგეი კონსტანტინოვიჩი. — საიდან, გოგონა? — ხელი მოხვია და მოეაღერსა. — ჩემი თანამემამულე ყოფილა, ვლადიმერ ილიჩ!

მშობლიური ენის გაგონებამ გაახარა ბავშვი. დამშვიდდა და მისი მდგომარეობით დაინტერესებულ ადამიანებს ყველაფერი მოუყვა.

— სასწაულია, საოცრებაა, იშვიათი შემთხვევაა. — იძახდა ნადეჟდა კონსტანტინოვნა და გოგონას მშობლიურად ეაღერებოდა.

— წავიყვან საქართველოში. — თქვა სერგეი კონსტანტინოვიჩმა, როცა ბავშვის მომავალზე ჩამოვარდა ლაპარაკი. — ნათესავებს ჩავაბარებ, ძმას მოვაძებნინებ...

— არა, არა ეგ არ შეიძლება! — შეაწყვეტინა სიტყვა ნადეჟდა კონსტანტინოვნამ. — ჩემს ნაპოვნში წილს არავის დავუდებ. თქვენ კი, სერგეი კონსტანტინოვიჩ, ისედაც მეტად რთული დავალებები გაქვთ შესასრულებელი.

— დიახ, დიახ, სწორია, სწორი. — დაუდასტურა მეუღლეს ვლადიმერ ილიჩმა. — ჩვენ როგორმე მოვუვლით... რა გქვია? მზეხა? ა, მზეხა. ჯირკი სახელია. — ილიჩმა ბავშვს ხელი მოხვია და შუბლზე აკოცა.

გამოთხოვებისას სერგომ მზეხას ბევრი იმედიანი სიტყვა უთხრა, დაამშვიდა. შეპირდა, შენს ძმას მოვძებნი და მივეშველებიო.

* * *

იდგა ზამთარი, ცივი და სუსხიანი. უბერავდა ქარი. ყინავდა. ქუჩებში მოძრაობა ჭირდა. მხოლოდ შეიარაღებული ჯარისკაცები თუ გამოჩნდებოდნენ აქა-იქ. იშვიათად ჩაივლიდა შუშმებჩაღეწილი ტრამვაი, ისიც სანახევროდ სავსე. სავაჭროების მეტი ნაწილი დაკეტილი იყო. ღია მაღაზიებშიც არაფერი მოიპოვებოდა. ქალაქი ყინვას გაეთოშა. საკვამური მიწებიც აღარ სუნთქავდნენ.

ბოძებზე, სახლებზე, აივნებზე გამოკიდებული იყო ლოზუნგები, კარიკატურები, პლაკატები.

ქუჩაში ჯგუფად მიმავალი მუშები ხმამაღლა იმეორებდნენ:

გაუმარჯოს საბჭოებს! გაუმარჯოს ლენინს!

დიდ ქალაქში დიდი სიცოცხლე იგრძნობოდა. მიუხედავად ამინდის სიმკაცრისა, ქუჩებში მოძრაობა არ წყდებოდა, თუმცა აღრინდელთან შედარებით ეს უმნიშვნელო იყო.

უჩვეულო მოძრაობა და ხალხის სიმრავლე მხოლოდ სასახლის წინ იგრძნობოდა. მეტი ნაწილი აქ სამხედრო პირები, მეზღვაურები და შეიარაღებული მუშები იყვნენ. შენობის განიერ, ღია კარებში განუწყვეტლივ მიედინებოდა მოზღვავებული ხალხის ტალღა.

ერთ-ერთი კაბინეტის წინ, მოსაცდელ ოთახში, სადაც ქალიშვილი

აწესრიგებდა საშვებს, ამჟამად მხოლოდ სამი კაცი ელოდა კაბინეტში შესვლის რიგს. ეტყობოდა, ქალიშვილი სამთავეს იცნობდა და შინაურულად საუბრობდა მათთან.

ისინი რიგის მიხედვით შევიდნენ კაბინეტში. მალე გამობრუნდნენ და ოთახიც დაიცალა.

ქალიშვილმა კედლის საათს ახედა. მაგიდაზე უწესრიგოდ დაყრილი გაზეთები მიაღაგა. უჯრიდან ქაღალდში გახვეული შავი პურის პატარა ხაჭერი და ცოტაოდენი ქონი ამოიღო.

ჩვეულებრივი ამბავი იყო: საათის ხუთზე უამრავ მომსვლელთა ნაკადი კლებულობდა, საათის ექვსზე კი მთლიანად წყდებოდა.

ახლა უკვე შვიდი სრულდებოდა და ქალიშვილსაც სრული უფლება ჰქონდა არავინ მიეღო.

ის იყო ქალიშვილი სადილს მორჩა და საქმეს უნდა შედგომოდა, რომ კარი გაიღო და ოთახში მაღალ-მაღალი მეზღვაური შემოვიდა.

— მეთორმეტე ჯავშნოსნიდან! — წარუდგა იგი ქალიშვილს. — იარაღისა და სურსათის საკითხზე გახლავართ.

ქალმა თავაზიანად დაუკრა თავი და გაუღიმა.

— ნაბრძანები არა მაქვს, ამხანაგო მეთაურო!

— მოახსენეთ, რომ საქმეზე ვარ მოსული. — ხმას აუწია მეზღვაურმა.

— იჰ, ამას დამიხედეთ, აქ უსაქმოდ არავინ დადის.

მეზღვაური შეკრთა და უკან დაიხია.

— მე მგონია, რომ...— თვალეში ჩააჩერდა ქალიშვილს და უნებლიეთ მაჯაზე მოავლო ხელი.

— მაპატიეთ, მითხარით ვინა ხართ, საიდან?

ქალიშვილი შეცბა.

— გოგო, მითხარი მზეხა ხომ არა ხარ, ჩემი დაკარგული მზეხა?! — ვაჟს ხელები აუცახცახდა, ტუჩები აუთრთოლდა.

— აა, როგორ თქვი? მზეხა? აჰ, მათია! ჩემი მათია ხარ, ბიჭო!!! — და ქალიშვილი ვაჟკაცის მკერდზე მიესვენა.

11375

მ ი ს ი ს ა ხ ე ლ ი

მისი სახელი სიმღერად იქცა,
სიცოცხლეს მისით გაეხსნა კარი;
გუგუნებს მძლავრად
და დედამიწას
ედება, როგორც სინათლის რკალი.
იგი შუქია პირქუშ ამინდში,
მტერთა ძლევაა,
ძმობის ხილია.
და თაობები მტკიცე ნაბიჯით
მისგან გაკვალულ გზებით მიდიან.
ყველგან სითბოს და ღიმის არიგებს
ყველა სიძნელის გადამლახველი,
და ისტორიის ნათელ თარიღებს
დროშად მიუძღვის მისი სახელი.
მისი სახელი გზა არის ხსნისთვის,
იმედის ტალღად დაუვლის მთა-ველს,
სადაც უღმობლად იღვრება სისხლი
და მიწას ცრემლის წვიმებით რწყავენ.
იგი ბრძოლებში ჯავშნად გვეხურა
და ნაღვერდლებად გვენთო გულები;
არ გავტეხილვართ,
არ დავცემულვართ,
მისი დროშის ქვეშ შეფიცულები.
მისი სახელი გვმატებდა ძალას,
გვწამდა, დავძლევდით ქარბუქს და ქუხილს...
და რაიხსტაგზე აღმართულ ალამს
შვენოდა მისი სინათლის შუქი.
ამ შუქით ბრწყინავს მთები მაღალი,
ჩამოიცილეს ნისლი ველებმა

და ფრთებშესხმული მისი სახელი
იღვრება სითბოდ და სურნელებად.
თავზე ევლება ბაღში ხილნარებს,
საგაზაფხულო კვირტებს აღვიძებს;
ის ყველა სახლში შეაღებს კარებს
და მასპინძლურად შემოაბიჯებს.
ხან სიხარული უბადრავს სახეს,
ხან შუბლშეკრული ცხარედ კამათობს,
მიუაღერსებს მძინარე ბაღლებს
და არწევს აკვნებს ღიმილდანათოვს.
მზით და სინათლით აგვივსო ჭერი,
აპრილის მოსვლა მისით ვიწამეთ;
დაუსრულებელ სიცოცხლედ მღერის
მისი სახელი დედამიწაზე.

რამაზ სურგანიძე
ივანე ქიქავაძე

ს ა მ ი მ ა ნ ღ ა რ ი ნ ი

თბილის-ბათუმის მატარებელი სადგურში ჩამოდგა თუ არა, ერთ-ერთი ვაგონიდან სოფ.დაგრის ტანსაცმელში გამოწყობილი მგზავრი ჩამოვიდა. ერთ ხელში მოზრდილი ჩემოდანი ეჭირა, ხოლო მეორეში დაწული კალათი. იგი ხალხის მდინარეებს გაჰყვა. სადგურის მოედანზე მოულოდნელად უკან მოიხედა, შეჩერდა, მისკენ მომავალ ჟანდარმს შეხედა და, თითქოს რაღაც დაავიწყდაო, ისევ ბაქანისაკენ წავიდა. ერთი წუთიც არ გასულა, კვლავ გამოჩნდა, ერთხელ კიდევ მოიხედა უკან და ჩქარი ნაბიჯით გაუხვია შეპელოვის ქუჩისაკენ. ათიოდე ნაბიჯზე მას უკვე ორი ჟანდარმი მისდევდა. ბარიატინსკის ქუჩის გადაკვეთასთან ისინი წამოეწივნენ და წინ აიმართნენ.

— გვაქვს პატივი შეგაჩეროთ, ბატონო, — მიმართა ერთმა მათგანმა და მკლავზე მოკიდა ხელი.

— რაშია საქმე? — განცვიფრებით იკითხა მგზავრმა.

— ჟანდარმთა სამმართველოსაგან დავალებული გვაქვს სამორიგეოში მიგიყვანოთ, — უპასუხა მეორემ, — იქ გაირკვევა ყველაფერი.

— ბატონი ბრძანდებით, — მორჩილად თქვა მგზავრმა, — სადგურში უნდა დამხვედროდნენ, მაგრამ მგონი ვერ დავინახე, უცნობმა კაცმა ეს ჩემოდანი გამომატანა ვინმე ზოიძეზე გადასაცემად. დავბრუნდები, იქნებ ის უკვე მივიდა და მეძებს. გადავცემ და შემდეგ მიმსახურეთ.

— არა უშავს, მე მოგეშვებებით, — თქვა ერთმა ჟანდარმმა და ჩე-

მოდანი ხელიდან გამოსტაცა. — სამორიგეოდან დაებრუნდებით და ზოიძეს შემდეგაც მონახვით. ახლა კი წავიდეთ.

მგზავრმა კალათი დადო ქვაფენილზე და ჟანდარმს, რომელსაც ჩემოდანი ეკავა, თავაზიანად უთხრა:

— მე ერთი სოვდაგარი ვარ, ძმობილო. რამდენიმე საათში უკან უნდა დაებრუნდე, ჩემთვის წუთსაც დიდი ფასი აქვს, ნუ დამაყოვნებთ და ფეშქაში... — ჯიბეზე გაიკრა ხელი... რამდენიმე თუმნიანი ამოიღო. ჟანდარმმა ფულს ხარბად დახედა, შემდეგ ამხანაგისაკენ მობრუნდა, როგორც ჩანს, ველარ გაბედა და მწყრალი სახე მიიღო.

— როგორ მიბედავ! — დაუყვირა და ოდნავ ხელის კვრით წინ გაიგდო.

— საოცარია, — გაიკვირვა მგზავრმა, მაგრამ წინააღმდეგობა არ გაუწევია, კალათი აიღო და გაჰყვა.

ჟანდარმთა სამორიგეოში გახსნეს ჩემოდანი და კალათი, რომელშიც დასტა-დასტად ელაგა გაზეთ „პროლეტარიატის ბრძოლის ფურცლის“ რუსული, ქართული, სომხური ეგზემპლარები, აკრძალული ბროშურები, პროკლამაციები...

— თქვენ დაპატიმრებული ხართ! — გამოუცხადა ჟანდარმთა სამმართველოს უფროსმა.

— ვერაფერი გამიგია! — უფრო მეტი განცვიფრება დაეტყო მგზავრს. შემდეგ, თითქოს აქ არაფერი მომხდარაო, საპირფარეოში გასვლა ითხოვა. გაუშვეს. მობრუნებისას კარების მოხურვა ვერ მოასწრო, ჟანდარმი შემოვარდა.

— აი ეს ქაღალდი... თქვენო აღმატებულებავ... იქ, საპირფარეოში იყო, სულ ახლად გადაგდებულია.

პატარა დაჭმუჭნული ფურცელი გაშალეს. იქ მოკლედ და გარკვევით ეწერა: „როტშილდის, რიხტერის და მანთაშევის ქარხნების მუშებისათვის 170 ცალი. თუ საჭიროა გამრავლდეს. გამოიყენეთ ხაშიმი. ჩვენთან კავშირს ნუ გაწყვეტთ. კობა“.

— ზუსტად 170 ცალია, თქვენო აღმატებულებავ, — მოახსენა ჩემოდანთან ჩაცმულმა ჟანდარმმა, რომელმაც გაზეთები დათვალა და ახლა პროკლამაციებს ითვლიდა.

დაიწყო დაკითხვა.

— დაასახელეთ რომელი ორგანიზაციის დავალებას ასრულებთ, ვინ არიან წევრები, ვინ არის ხაშიმი, ვისთვის უნდა გადაგეცათ პროკლამაციები და აკრძალული ლიტერატურა?

პატიმარმა თავი შორს დაიჭირა, გაიმეორა, რომ იგი სოვდაგარია, ბათუმში ჩამოვიდა ოქრომჭედელთან სავაჭრო გარიგებისათვის, თუ სარფიან საქმეს ვნახავდი, შეიძლება სამსახურიც დამეწყო.

— ჩემოდანი, ლიტერატურით სავსე რომ აღმოჩნდა, თბილისში

ვილაც კაცმა მომცა ზოიძეზე გადასაცემად. მაგრამ ბათუმში არაფერი დასვე-
და და ასე ტყუილუბრალოდ ჩავვარდი. — მერამდენეჯერ იმეორებდა
პატიმარი.

დაკითხვამ არავითარი შედეგი არ გამოიღო. ნივთიერი მტკიცების
გარდა გამოძიებას არაფერი გააჩნდა, პატიმრის პიროვნებაც ვერ დაადგი-
ნეს და იგი ბათუმის ციხეში გადაიყვანეს.

ცხრა თვე საკანში გაატარა. გაუთავებელი დაკითხვები... იგივე პასუ-
ხები... გამოძიება ვერაფერს გახდა. პატიმარს ციება შეეყარა, რის გამო-
დღეში ერთხელ ეზოში გასეირნების უფლება დართეს. ეზოს ირგვლივ
აგურის გალავანი ერტყა. აღმოსავლეთით, რამდენიმე მეტრზე ვაჟთა გი-
მნაზია იყო, ზღვის მხარეს კი ბულვარი. ციხის ეზოდან კარგად ჩანდა გი-
მნაზიის მეორე სართულის ფანჯრები. იქიდან ხშირად ისმოდა პატიმრე-
ბის მისამართით ნათქვამი სიტყვები. ზოგი სიბრალულს გამოხატავდა,
ზოგიც ილანძღებოდა. ფანჯარასთან განსაკუთრებით დიდხანს ჩერდებო-
და ერთი თმახუჭუჭა ბიჭი, ხან მარტო, ხან ამხანაგთან ერთად. ავადმყოფ
პატიმარს ყველაზე უფრო ის მოეჩვენა საიმედოდ, მაგრამ როგორ მიე-
წვდინა მისთვის ხმა, ეს არ იცოდა.

კოშკურაზე მდგომი მცველები მიჩვეული იყვნენ გიმნაზიელთა ხმა-
ურს და ყურადღებას აღარც აქცევდნენ მათს მოქმედებას.

ერთხელ, გასეირნების დროს ქარი ამოვარდა, ქუჩიდან ქალაღდის
ნაგლეჯი აიტაცა, ჯერ ეზოს თავზე ატრიალა, როცა ქარი ჩაცხრა, ქალა-
ღდი ეზოს კუთხეში დაეცა და აეკრა გალავანს სწორედ იმ ადგილას, სა-
დაც ერთი აგური აკლდა. პატიმარმა მიიხედ-მოიხედა, მცველებს დაუ-
ცადა, როცა ორივენი სხვა მხარეს იხედებოდნენ, ქალაღდი ხელში ჩაბ-
ლუჯა.

მეორე დღეს გიმნაზიის ფანჯარაში თმახუჭუჭა ბიჭი და მისი ამხა-
ნაგები გამოჩნდნენ.

— ჩავარდი, არამზადავ! — დაიძახა ერთმა მათგანმა და მცველების
შიშით ფანჯარას მოშორდა. პატიმარი აენთო, ძირს დაიხარა, თითქოს
მიწიდან რაღაც კენჭისმაგვარი მრგვალი საგანი აიღო და ფანჯრისაკენ
ისროლა, თან გინებაც მიაცოლა.

— შენ რა, გაგიჟდი? — შეუღრინა ერთმა მცველმა.

— აი, ისინია გიჟები, — მიუთითა პატიმარმა გიმნაზიელებზე.

ფანჯარასთან თმახუჭუჭა აღარ იდგა.

ერთი კვირის შემდეგ ნაცნობი სახე კვლავ გამოჩნდა ფანჯარაში.
ეზოში მოსეირნე პატიმრის წინ მსხვილი ზოშკაკალის მსგავსი საგანი
დაეცა. გაგორება აღარ აცალა, ფეხი დააბიჯა, მცველებს ახედა, ძირს
დაიხარა, დაგლეჯილი ფეხსაცმლის ლანჩა გაისწორა და „ზოშკაკალი“
ხელში აიღო. პატარა კენჭს მჭიდროდ ქონდა შემოკრული გასანთლული

ქალაღი, რომელზეც ეწერა: „17 სექტემბერი, 12 საათი. ვოზნესენსკისა და სმეკალოვის ქუჩების კუთხე. გურჯი“.

დათქმულ დროს გიმნაზიელებმა საშინელი ღრიანცელი ასტეხეს. სროლის ხმაც გაისმა. ერთი მათგანი თითქოს გადმოხტომას აპირებდა. მცველებმა მთელი ყურადღება გიმნაზიას მიაპყრეს, მოსწავლეებს თოფებიც კი მიუღირეს.

პატიმარი გაუსწორდა იმ ადგილს, სადაც აგური იყო გამოვარდნილი, ელვისებურად შეახტა, გალავნის თავზე მოხერხებული კამარა შეკრა და ქუჩაში დაეცა... გიმნაზიელთა ღრიანცელმა იმატა, ფანჯარაში პისტოლეტებიც გამოჩნდა. ამასობაში პატიმარი ციხის გალავანს გასცილდა და ნურიის ტბის მარჯვნივ ბუჩქებში გაუჩინარდა.

სმეკალოვისა და ვოზნესენსკის ქუჩების კუთხიდან ჩაქურაში გამოწყობილმა ახალგაზრდამაც მიაშურა ბუჩქებს.

ათიოდე წუთში ნურიის ტბის მეორე მხარეს, მარინეს ქუჩაზე ორ ერთნაირ ჩაქურაში გამოწყობილ ახალგაზრდას ერთმანეთისათვის ხელები გადაეხვიათ და უდარდელი ღიღინით მიდიოდნენ. მათ ჩაუარეს ქალაქის თვითმმართველობას, ბებუთოვის ქუჩაზე გავიდნენ და № 63 სახლთან შეჩერდნენ.

— მე აქ დავრჩები, — თქვა დაბალმა და ორივე ხელი გაუწოდა ჩამოსართმევად. — სახელი მაინც დამიტოვე, ძმობილო!

— პარტიული კომიტეტის პირველი დავალება შევასრულე. რიხტერის და როტშილდის შავი მუშა ვარ, გურჯიძე, ქობულეთელი, კიდეც შევხვდებით, ბრძოლა ახლა იწყება. — თქვა და ჩქარი ნაბიჯით მოშორდა.

დაბალ კაცს აღარ დაუყოვნებია, № 63 სახლის ეზოში შევიდა, კიბეებზე აირბინა, აივანი გაიარა და ექიმ შატილოვის ზარის სახელური გადაატრიალა. მასპინძლისათვის არც კი დაუცდია, კარები გამოაღო და ოთახში შევიდა.

— არშაკ! — წამოიძახა მასპინძელმა. შემდეგ თვითონვე არ მოეწონა სტუმრის ხსენება და ხმა დაიდაბლა. — ბიჭო, როგორ მოხვდი აქ, ასე სად გამოწყობულხარ! — ეხვეოდა და თან გაოცებული ათვალიერებდა.

— ჯერჯერობით ყველაფერი რიგზეა, საშა. ერთი თმახუჭუჭა გიმნაზიელის მეშვეობით ციხიდან კავშირი დავამყარე ბათუმის კომიტეტთან. დანიშნულ დროს გიმნაზიელებმა ისეთი აყალ-მაყალი ასტეხეს, რომ გეგონებოდა, ამხელა შენობა ჩამოინგრევოდა. ვისარგებლე შემთხვევით და გალავნიდან გადმოვხტი. ნურიის ტბასთან როტშილდის მუშა მელოდებოდა. ეს ჩაქურა გადამაცვა. ციხის დაგლეჯილი ტანსაცმელი ტბაში ჩავძირეთ. ახლა ჩემი გასაჭირი თმა და თვალია. მეძებრები ამით მცნობენ. — სტუმარმა ყაბალახი მოიხადა. შავი თმა ჩამოეშალა. თითით მარჯვენა თვალის ქუთუთო ჩამოსწია და თეთრი ლიბრი მკაფიოდ გამოაჩინა.

— არა უშავს, ამას მე შევაკეთებ, — ხუმრობით უთხრა ექიმმა. მისადებ ოთახში შეუძღვა.

ორიოდე საათის შემდეგ ბებუთოვის ქუჩის №63 სახლიდან თავადის ტანსაცმელში გამოწყობილი კაცი გამოვიდა. ნაცრისფერი ფაფახიდან მოწითალო თმები უჩანდა. ცალი თვალის თეთრი ლიბრი ისე ოსტატურად იყო შედებული, რომ მეორისაგან ველარ გაარჩევდით. თავადი სადგურში მივიდა და თბილისისაკენ მიმავალ ნასვამ მექორწილეთა ჯგუფს შეუერთდა.

* * *

თბილისის პოლიცემისტერს რიხიან პოდპოლკოვნიკ ბალაბანსკის არასოდეს სჯეროდა ცუდის მომასწავებელი ნიშნებისა — არც შავი კატისა და არც ცამეტი რიცხვისა: მტკიცედ სწამდა, რომ კარიერა დამოკიდებული იყო თვითონ მასზე. ამიტომ მოქმედებდა თვითდაჯერებით და წარმატებებსაც აღწევდა.

1907 წლის 13 იანვარს, დილით, იგი შესანიშნავ ხასიათზე იყო. მართალია, მან არ იცოდა ზოგიერთი არსებითი დეტალი.

წინაღობით ახალგაზრდა კავკასიელი ოფიცერი ქალაქის ფოსტის დარბაზში გავლისას დაეჯახა ფოსტის ჩინოვნიკს გიგო კასრაძეს. ორივემ ბოდიშების კორიანტელი დააყენა, ამასთან, გიგომ, ვითომ სხვათა შორის, ოფიცერს გადაუგდო ერთი სიტყვა — „ხვალ“.

პოლიცემისტერმა არც ის იცოდა, რომ დილით, როცა ის ლოგინში ნებივრობდა, მამაცთა ჯგუფი უკვე იდგა ერევნის მოედანზე, წინასწარ დათქმულ ადგილებზე.

ერევნის მოედანი — ქალაქის ცენტრი, სავაჭრო რიგები, ქალაქის თვითმმართველობა, კავკასიის სამხედრო ოლქის შტაბი, საპოლიცერო უბანი — მოხერხებული ადგილია. ორიოდე კვარტალს იჭითაა მეფისნაცვლის დიდებული სასახლე.

ცხადია, პოლიცემისტერი ამ მოედანს ისე უფრთხილდებოდა, როგორც თვალისჩინს. ბოქაულები თავიანთი თანაშემწეებითა და დაბალი ჩინის მოხელეებით აქ მთელი დღე-ღამე მორიგეობდნენ, აქვე გაივლიდნენ ხოლმე კაზაკთა პატრულები. თვითმმართველობის შესასვლელში საგუშაგოზე შეიდი კაზაკი იდგა. ასე რომ, ქალაქის ამ უბნის დაცვა პოლიცემისტერს არ ადარდებდა.

10 საათზე, როცა პოლიცემისტერმა წვერი გაიპარსა და საუზმედ დაჯდა, რესტორან „ტილიპუტურში“ ექვსი ქართველი ახალგაზრდა შევიდა. ისინი ფანჯრის ახლოს, მაგიდასთან ჩამოსხდნენ.

დანაყრებული პოლიცემისტერი გასასვლელში გავიდა და ცხენის

მეთვალყურეს დაელოდა, სარკესთან მიმოტრიალდა, თან რაღაც „ტონა ლაილის“ მსგავსი ჩაილიდინა.

როცა იგი უნაგირს მოახტა და სამსახურისაკენ გაემართა, ახალგაზრდა ქალმა ფაცია გალდავამ ხელჩანთიდან მტრედისფერი სუნამო მოსხურებული ცხვირსახოცი ამოიღო და ნიშანი მისცა.

საეჭვო რიგში მდგომმა ბაჭუა კუპრაშვილმა გაზეთი გაშალა და აუჩქარებლად დაიწყო მოედნის შემოვლა.

ანეტა სულაქველიძემ რესტორანში მსხდომთ თავი დაუქნია. მათ საუზრის ხარჯი გადაიხადეს და ხურდას არც კი დაუცადეს, ისევ მოედანზე გამოვიდნენ.

ყოველივე ამაში თითქმის არაფერი იყო უცნაური. მხოლოდ რამდენიმე ახალგაზრდა და კავკასიელი ოფიცერი მოედანზე შეჩვეულებულ ხალხთან მივიდნენ და გააფრთხილეს: გაიქცეით, თავს უშველეთ, ჩქარა მოკურცხლეთ აქიდან!

ეს სიტყვები ისე სერიოზულად იყო ნათქვამი, რომ ხალხი მართლაც დაიშალა და გაიქცა.

ამ დროს ლორის-მელიქოვის ქუჩაზე გამოჩნდა ცხენოსან კაზაკთა რაზმი, რომელიც სახელმწიფო ბანკის ეტლს ბადრაგობდა. წინმძღაღმა კაზაკებმა მოედანი გაიარეს და სალდათის ქუჩისაკენ გაუხვიეს, ეტლი კი სამხედრო ოლქის შტაბის შესასვლელს გაუხწორდა.

პოლიცმეისტერი მეფისნაცვლის სასახლეს უახლოვდებოდა და ნებევრად ირწეოდა უნაგირზე.

ამ დროს მოხდა... თუმცა, რა მოხდა, კონკრეტულად ვერავინ გეტყოდით.

ოთხმა აფეთქებამ ჰაერი შეაზანზარა ისე, რომ სახლებიდან მინები ცვივოდა.

მთელი მოედანი კვამლში გაეხვია.

ეტლის ცხენებზე მსხდომნი არ დაზიანებულან, მათ სომხის ბაზრისაკენ გაქუსლეს. ეტლს ბაჭუა კუპრაშვილი გამოედევნა, ყუმბარა ესროლა და აფეთქების ტალღით უკუქცეულმა გრანობა დაკარგა.

დათიკო ჭიაბრიშვილმა ეტლიდან ტომარა გადმოიღო და გადაუგდო კავკასიელ ოფიცერს, რომელმაც ცხენით ჩამოიქროლა; მან დაიძახა: — ადგილებზე! — ავიდა სასახლის ქუჩაზე, მოუხვია გოლოვინის პროსპექტზე და აქ მეფისნაცვლის სასახლესთან შეხვდა პოლიცმეისტერს.

— შესდექ! — მრისხანედ დასჯყივლა პოდპოლკოვნიკმა და მაუზერი შემართა. — რა არის ტომარაში? — ოფიცერი წამოიწია და ხმამაღლა მოახსენა:

— გადარჩენილი ფული. იჩქარეთ მოედანზე. იქ დახმარებაა საჭირო.

ბალაბანსკიმ მაუზერით გამარჯვებულის მოძრაობა გააკეთა, ცხენს დეზი ჰკრა და მოედნისაკენ გააჭენა... ერთი საათის შემდეგ იგი მეფის-ნაცვალს მოახსენებდა:

— თავდასხმა თავისი უტიფრობით გაუგონარია. თვითმხილველთაგან არავის არ შეუძლია განსაზღვროს თავდამსხმელთა რიცხვი, ადგილი, საიდანაც ისროლეს ყუმბარა და მიმართულება, საითაც მიიმალნენ ავისმზარხველნი.

— სადღაა დაცვა?

— მოედანზე მყოფი სამხედრო და საპოლიციო მოხელეთაგან მხოლოდ ერთმა ჯარისკაცმა გაისროლა.

— ოჰო, ყოჩაღ!.. ფული რამდენი იყო?

— 250 ათასი! მადლობა ღმერთს, გადავარჩინეთ. თქვენმა ოფიცერმა გამოაჭროლა იგი სასახლეში.

— რომელმა ოფიცერმა?

— კავკასიელმა, თქვენო მაღალკეთილშობილებავ!

— თქვენ გესმით, რას ამბობთ?

— ნამდვილად! მე მას შევხვდი თქვენს სასახლესთან...

მაგრამ აქ დიალოგი შეწყვიტა ძლიერმა გარტყმამ... და პოდპოლკოვნიკის ყურში სამგლოვიარო ზარმა დარეკა.

* * *

თბილისში მომხდარი ამბის შემდეგ რამდენიმე დღე იყო გასული, რომ სადგურ კუოკალას მახლობლად, ყრუ ბილიკზე ორნი შეხვდნენ ერთმანეთს.

— იცოდეთ, ამხანაგო კამო, დიდ ხმაურს ასტეხენ მენშევიკები!

— კავკასიაში უკვე ასტეხეს ხმაური, ამხანაგო ლენინ, საშინლად გელანძღვენ.

ლენინმა მას მკლავი გაუყარა და ტყის სიღრმისაკენ წაიყვანა.

— მე ვიცი, თქვენ თვალი დაიზიანეთ.

— ვითომ მემჩნევა? — შეშფოთებით იკითხა კამომ.

— თუ დააკვირდები, შესამჩნევია.

— ადრე ისეც მემჩნეოდა, მაგრამ ბათუმელი ექიმი ალექსანდრე შატილოვი დამეხმარა. ჩვენ ბილიკზე, ვლადიმერ ილიას ძეგ. ჯერ მოსკოვში 53-ის პროცესში გადიოდა, შემდეგ დერპტის სტუდენტთა სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის ერთ-ერთი აქტიური წევრი და ხელმძღვანელი იყო. თბილისში პირველთაგანი შევიდა ამ პარტიის კომიტეტის წევრად. როცა ბათუმში ქოლერა გაჩნდა, იგი იქ ჩავიდა, მონაწილეობდა ეპიდემიის ლიკვიდაციაში, და რაც მთავარია, დიდი დახმარება გაგვიწია სოციალ-დემოკრატიული ჯგუფების ჩამოყალიბებაში. სწორედ ამისათვის მოხსნა იგი სამუშაოდან ბათუმის გუბერნატორმა.

— დერბტის უნივერსიტეტის მეამბოხე სტუდენტებზე ბევრი მსმენია, — თქვა ილიჩმა. — იქ ძლიერი წრეები შეიქმნა. სასტიკი რეპრესიების მიუხედავად პოლიცია ვერას გახდა. სტუდენტები სათვისტომოებს, კლუბებს ქმნიან, აწყობენ საღამოებს. სხვათა შორის, გადმოძვს, რომ იქ ყველაზე ძლიერია ქართველ სტუდენტთა სათვისტომო, რომელიც ბევრ სასარგებლო საქმეს აკეთებს. მასში 70-მდე თქვენი თანამემამულეა გაერთიანებული. რაც შეეხება შატილოვს, პირადად არ ვიცნობ... მაგრამ, როგორც გითხარი, ჩვენს მხარეზე დგებიან მთელი პროგრესული ძალები, ინტელიგენცია, ეს კარგია. მაგრამ რეაქცია მიჰყვარება. ასობით ამხანაგი ციხეებში იტანჯება. უნდა მოვაწყოთ გაქცევა. მოძრაობა რომ არ შენეოდეს, აუცილებელია არალეგალური სტამბები. ამიტომ გვჭირდება ფული ისე, როგორც ჰაერი. დეე, გვლანძღონ მენშევიკებმა... თქვენ დიდი, საჭირო საქმე გააკეთეთ!

კამო გაწითლდა და უხერხულად ჩაახველა.

* * *

ახალი წლის წინა დღით, როცა ნიკოლოზი სასადილოში წასასვლელად ემზადებოდა და ვერანდაზე თავის ველოსიპედთან ჯახირობდა, გამოცხადდა პოლიციელი.

— ბატონო სემაშკო, — თქვა მან ღიმილით, — თქვენ სასიეროდ ემზადებოდით, მე კი იძულებული ვარ წაგიყვანოთ კომისართან.

ნიკოლოზი აიშარტა და ყურადღებით ჩაათვალიერა მოსული.

— ეს ისე, პატარა სიზუსტე რომ შევიტანოთ პასპორტში. ველოსიპედი შეგიძლიათ თან წამოიღოთ. დიდხანს არ გაგაჩერებენ. ჩვენგან პირდაპირ წახვალთ საქმეზე.

— რას ვიზამ, მზად ვარ გემსახუროთ, — უთხრა სემაშკომ და ცოლს თვალებით რაღაც ანიშნა.

გზაში მას პოლიციელი უმტკიცებდა: რუსები წვერს ატარებენ იმისათვის, რომ ლოყები და ნიკაპი ყინვისაგან დაიცვანო.

სემაშკო გულით იცინოდა.

— ველოსიპედი აქ დატოვეთ, — თქვა პოლიციელმა, როცა ისინი დერეფანში შევიდნენ. — ხელს არავინ ახლებს.

ვიწრო და გრძელი დერეფნით ეზოში გავიდნენ.

ნიკოლოზმა მიმოიხედა: ქვის მაღალი კედლები, ზემოდან ეკლიანი მავთულების რიგები, კარებთან გუშაგები...

— რა არის ეს?... — იკითხა აღელვებულმა.

— ჩუმად! — უყვირა პოლიციელმა და მეთერთმეტე საკანისაკენ მიუთითა.

მეფის ციხეებში სემაშკო უკვე სამჯერ იყო, მაგრამ აქაური კანონები ყველაზე საშინლად მოეჩვენა. ლოყები ჩაუცვივდა, გახდა, წვერი წაშოეზარდა და გულზე დაეფინა. ბოლოს და ბოლოს გამოიძახა გამომძიებელმა და პატიმარმა პირდაპირ დაუსვა კითხვა: — რაში მადანაშაულებენ? გამომძიებელმა გახუმრება სცადა.

სემაშკო გაცხარდა.

— მომისმინეთ, ჩვენ ხომ ჭკვიანი, კულტურული ხალხი ვართ. მოდიოთ, ვისაუბროთ გულახდილად, პირველ რიგში იმაზე, თუ რაში მადანაშაულებენ.

— თქვენი აქ ყოფნა დაკავშირებულია თბილისში ბანკის გაძარცვასთან.

სემაშკო ყურს არ უჯერებდა, ნერვიულად გაიცინა.

— ამ საქმესთან მე არაფერი მაქვს საერთო.

— შესაძლებელია.

— მთელი წელი მე ჟენევაში ვცხოვრობდი.

— ეს ჩვენთვის ცნობილია.

— მაშ, რაშია საქმე?

— საქმე იმაშია, მუსიე სემაშკო, რომ რუსეთის ხელისუფლება თხოულობს თქვენს დაბრუნებას.

— მაგრამ მე პოლიტიკური ემიგრანტი ვარ და შვეიცარია...

გამომძიებელს გაელიმა და ხილი ასწია.

— ...თხოულობს გადაგცეთ თქვენ არა როგორც პოლიტიკური, არამედ, როგორც სისხლის სამართლის დამნაშავე. სადღაც იქ, რომელიღაც ქალაქში, ვოლგაზე თქვენ ჯარებს ესროდით. თანამონაწილე ხართ თბილისის საქმეშიც.

— როგორ?

— ეს მე არ ვიცი. ამას რუსეთში აგისსნიან.

— და მე გადამცემთ?

— ალბათ.

სემაშკო ჩაფიქრდა — მეფის ხელისუფლებაზე გადაცემა გადასახლებას ნიშნავდა.

— რა უნდა ვქნა? — ძალუენებურად აღმოხდა მას და გამომძიებელმაც თანაგრძნობით შეხედა.

— დიახ, თქვენ ცუდად გაქვთ საქმე.

— მირჩიეთ, როგორ მოვიქცე.

— პირველ რიგში უნდა დაამტკიცოთ, რომ თქვენ სოციალ-დემოკრატი ხართ და არა მძარცველი.

...საკანში სემაშკო თავის მდგომარეობას ჩაუფიქრდა და ოდნავ და-

მშვიდდა. — არაფერია, — ამბობდა იგი, — ჩვენები ალბათ ასევე ველ ღონეს ხმარობენ ჩემს გადასარჩენად. ბიძაჩემიც* დამეხმარება. ბოლოს მარტოვი, აქსელროდი და დანი უარს არ იტყვიან, რომ მათთან ერთად ვიყავი შტუდგარტის კონგრესზე. მაგრამ რატომ დუმს „თავისუფლება“? რატომ?

ამ კითხვის პასუხი მას ვერაფრით ვერ მოენახა.

პოლიციის დეპარტამენტს არ ეძინა...

მთელი ამ აურზაურის მიზეზმა, კამომ უკვე მოინახულა პარიზი, ლიეჟი, ბერლინი, ვენა, ბელგრადი, სოფია, ციურიხი, სადაც ყიდულობდა პარტიისათვის აუცილებელ იარაღს.

იგი ბერლინში დაბრუნდა ავსტრიის ქვეშევრდომის, დაზღვევის აგენტის დიმიტრი მირსკის პასპორტით და ელზასშტრასეზე № 14 სახლში დაბინავდა, მაგრამ მის თავზეც იქუფრებოდა ღრუბლები.

* * *

ოქტომბრის ღრუბლიან დღეს ბერლინში, ფრიდრიხშტრასეზე პაპიროსების გამყიდველი უცნაური სურათის მოწმე გახდა: გამვლელთა ბრბოში ერთმანეთს შეეჩხხნენ ორნი — გარეგნობით უცხოელები. მათ ხვევნა-კოცნას, სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა. იქვე, ოდნავ მოშორებით იდგა მესამე, პირსავსე კაცი. იგი მოკრძალებით იღიმებოდა. შემდეგ სამივენი რესტორანში შევიდნენ.

— გაიცანით, — თქვა ერთმა, თან სკამები მოაჩოჩა. — ეს ჩემი ბათუმელი ამხანაგია, ექიმი მაღალოვი; ეს კი, — პირსავსეზე მიუთითა, — ესეც ექიმაა, ჩემი აღმზრდელი — ჟიტომირსკი.

ორმა ექიმმა ერთმანეთს ხელი ჩამოართვა.

— აღმზრდელზე მე, რა თქმა უნდა, ხუმრობით ვთქვი, — გააგრძელა „დაზღვევის აგენტმა“, — ჩვენი მეგობარი, — მან ჟიტომირსკის ბეჭზე დაადო ხელი, — ძველი ბოლშევიკია, პარტიულ კავშირს ამყარებდა რუსეთში, იყო ლონდონის ყრილობაზე.

— კამო, ძვირფასო, — უთხრა ჟიტომირსკიმ, — არ კმარა ჩემი დახასიათება?

— აი ხედავთ, — ძალზე ფხუჟიანია! — შეაწყვეტინა კამომ, — პატარა რამ და, მაშინვე ეწყინება, როგორც ქალიშვილს!

და ხმამაღლა გადაიხარხარა...

ისადილეს, ბევრი იხუმრეს და იცინეს.

— ეხ, რამდენმა წყალმა ჩაიარა ჩვენი უკანასკნელი შეხვედრის შემდეგ! — თქვა კამომ. — როგორ მიდის საქმე ბათუმში? ნეტავ როგორაა გურჯიძე, ქობულეთელი?

* ნ. სემაშკო ს ბიძა იყო გამოჩენილი რუსი მარქსისტი გ. პლეხანოვი.

მაღალოვი თავადაც რამდენიმე წელს მუშაობდა ბათუმში და ვად იცნობდა მაღალი ტანის, წარმოსადგე გურჯიძეს. ჯერ კიდევ 1897 წელს ჩამოვიდა იგი ქობულეთიდან და რიხტერის ქარხანაში დაიწყო მუშაობა, შემდეგ როტმილდის ქარხანაში გადავიდა. აქ იგი დაუახლოვდა მოწინავე მუშებს და მონაწილეობა მიიღო სოციალ-დემოკრატიული ჯგუფების მუშაობაში. 1905 წელს მუშათა მეტროქოლ რაზმებს ამარაგებდა იარაღით. ბათუმის კომიტეტმა მისი მეშვეობით დაამყარა კავშირი გურიის აჯანყებულ გლეხობასთან. ნასაკირალში მან აჭარიდან 20-კაციანი რაზმი ჩაიყვანა და დიდძალი იარაღი ჩაიტანა.

გურჯიძემ სხვა მოწინავე ბათუმელებთან ერთად ჩაშალა დაშნაყების ბოროტი განზრახვა; მათ სურდათ სხვადასხვა ეროვნებისა და სარწმუნოების მუშათა შორის შუღლი ჩამოეგდოთ და სისხლისღვრა გამოეწვიათ. 1907 წელს ბათუმში მასზე თვალყურის დევნება გაძლიერდა. დაპატიმრებაც განიზრახეს. ამიტომ შერვაშიძის პასპორტით როსტოვში ჩავიდა, მაგრამ იქ შეიპყრეს.

— სწორედ როსტოვში შევხვდი გურჯიძეს, — დაუმატა კამომ. — ამ ქალაქშიც არ ჩამოსულიყო ხელცარიელი — ყუთებით იარაღი ჩამოეტანა. ზემოდან მანდარინი დაეყარა, ყველას პლანტატორად, შეჭრიბეგ შერვაშიძედ აცნობდა თავს. როცა იარაღი „გაასალა“ ჩვენს ამხანაგებში, დარჩენილი მანდარინებით სავსე პატარა ყუთი მე გადმომცა. ამ მანდარინების ნაწილმა ჟენევაამდე ჩააღწია, იქ კი ყუმბარებზე ნაკლები საქმე როდი გააქეთა. ეჰ, გურჯიძე! არ მჯერა, რომ ასეთმა არწივმა დაუშვას ფრთები, — თქვა კამომ, — იგი აუცილებლად გაიქცევა.

— რა თქმა უნდა, — დაემოწმა მაღალოვი, — იგი ციხეშიც მოქმედებდა. როგორც ნამდვილი რევოლუციონერი. სანიტრად მოეწყო. ვითომ მკვდრებიო, კუბოებით რამდენიმე ამხანაგი გამოიყვანა. სცადა მიწისქვეშა ხერელის გაკეთება, მაგრამ...

მაღალოვი გაჩუმდა.

კამოს მზერა ჩაუქრა.

— ალბათ პროვოკატორი გამოჩნდა.

მაღალოვმა დასტურის ნიშნად თავი დაუქნია.

— ჟანდარმებმა იყნოსეს გურჯიძის საქმეები, სასამართლომ სიკვდილით დასჯის განაჩენი გამოიტანა.

კამო წამოხტა.

ჟიტომირსკიმ იგი ხელით შეაჩერა.

— დამწვიდდი, კამო, — თქვა მაღალოვმა, — ასეთი ხალხი ადვილად არ ქრება.

— ვინ დაეხმარა? — იკითხა კამომ.

მაღალღვთისმეტყველმა.

— როგორი უცნაურიც არ უნდა იყოს, დაეხმარა ბათუმელი ბოქს-
ული ჯაფარიძე და როსტოვში მყოფი გენერალი თაყაიშვილი.

კამოს გაეცინა.

— დიახ, — აგრძელებდა მაღალღვთისმეტყველი, — მათ ისეთი საბუთები შეად-
გენინეს, რომ სიკვდილის განაჩენი შეუტყვალეს.

— ესე იგი, მუდმივი კატორღა? — იკითხა კამომ.

— ეს არც ისე საშინელია, — თქვა მაღალღვთისმეტყველი, — რაც მთავარია,
ცოცხალია. კატორღიდან ჩვენ მას გავანთავისუფლებთ.

ჟიტომირსკი ჩუმად იჯდა, ხანდახან სახუმარო ფრაზებს ჩართავდა
საუბარში.

* * *

ამანათები ოთხშაბათობით მოჰქონდათ.

სემაშკო არაფერს არ მოელოდა. და უცებ გაისმა ციხის ზედამხედ-
ველის ხმა:

— მეჩვიდმეტე! ამანათია!

ეს ხომ სემაშკოს ნომერია ციხეში! იგი მობრუნდა.

ზედამხედველს ხელის გულზე ედო... სამი მანდარინი.

მთელს საკანში სიცილმა იფეთქა.

იცინოდა ზედამხედველიც.

ყველას გაუკვირდა, რომ ამდენი ღლის შიმშილობის შემდეგ პატი-
მარს სამი მანდარინი შემოუგზავნეს.

სემაშკომ აიღო მანდარინები და თავაზიანად დახარა თავი — მე-
რსი!

„რა არის ეს?“ — ფიქრობდა იგი და ესიყვარულებოდა ოქროსფერ
ნაყოფს. „ვის მოუვიდა აზრად!“ „რას ნიშნავს ეს!“

სულმა წაჰძლია...

ერთი მანდარინი სადამოსათვის უნდოდა შეენახა, მაგრამ ვეღარ მო-
ითმინა, დაიწყო ოდნავ შემხმარი კანის შემოცლა და... დაინახა ოთხად
დაკეცილი გასანთლული თხელი ქაღალდი.

გული შეუქანდა.

აი, თურმე რატომ შემოუგზავნეს მანდარინები!

საკანი მიწყნარებული იყო. ბევრს ეძინა, მხოლოდ ორნი გართულიყ-
ვნენ ზარის თამაშით. წკრიალებდნენ ალუმინის ყულაბები.

ქალღმერთი ფრთხილად გაშალა და წაიკითხა: „არ შეშინდე, ლენინი ჩამოვიდა და შენს საქმეს მოჰკიდა ხელი“.

დაჯექუნილი ქალღმერთი დააგორგალა და მანდარინის ლეზანთან ერთად გადაყლაპა. მერმე წამოხტა და ფანჯარასთან მიიჭრა. „ლენინი ჩამოვიდა! ლენინი ჩამოვიდა!“ — უცემდა საფეთქლებში: — „არ შეშინდე, მან შენს საქმეს მოჰკიდა ხელი“.

ნიკოლოზმა თავისუფლად ამოისუნთქა.

* * *

გავიდა წლები...

ჯანმრთელობის სახალხო კომისარი სემაშკო ხშირად დადიოდა ავადმყოფ ლენინთან. ერთხელ მას ახლდა ქართველი სტუმარი.

— შეიძლება? — იკითხა ნიკოლოზმა, შემდეგ კარები გააღო და წინ გაიძლოლია ახოვანი ვაჟკაცი.

— ეს ჩვენი მეგობარია აჭარიდან, ქობულეთელი, უფრო სწორად მემედ გურჯიძე. — წარუდგინა სემაშკომ. — რევოლუციისათვის ბევრი რამ გააკეთა, ახლა კი ჩვენს ქართველ ამხანაგებს სურთ მას აჭარაში სახალხო ჯანმრთელობის დაცვის საქმის ხელმძღვანელობა მიანდონ.

ილიჩი მემედთან მივიდა და მაგრად ჩამოართვა ხელი.

მემედს სახე შეუფაცლდა.

— კამო და თბილისი ხომ გახსოვთ? — ფრთხილად ჰკითხა სემაშკომ ილიჩს.

— მახსოვს და მეტი არა? — და წუთით დადუმდა. — იცით მაშინ ვინ გასცა კამო? — ჟიტომირსკიმ! ესწრებოდა ყრილობებს, შედიოდა საზღვარგარეთის ბიუროს შემადგენლობაში და ამ თხუთმეტი წლის განმავლობაში სულ გვალატობდა და გვალატობდა!

ლენინი შებრუნდა, უკან დაწყობილი ხელები დაემუშტა.

სემაშკომ ქართველ სტუმარს რაღაც გადაუჩურჩულა, იმანაც აღარ დააყოვნა, ჯიბიდან სამი მანდარინი ამოიღო, ხელისგული სწრაფად გადაუსვა და ღიმილით გადასცა კომისარს. ნიკოლოზ ალექსანდრეს ძემ ილიჩის მობრუნებამდე მანდარინები მის მაგიდაზე დააწყო. ლენინი მაგიდასთან მივიდა, დააპირა სავარძელში ჩაჯდომა, მაგრამ... მანდარინებს მოჰკრა თვალი და შეჩერდა.

— ეს რაღაა?

— მანდარინები.

— ვხედავ, რომ მანდარინებია, მაგრამ ვისი?

— თქვენი.

— ეეჰ, ჩემო კეთილო, რამდენჯერ გითხარით: არავითარი ნობათები! ყველაფერი გაუგზავნეთ ბავშვთა სახლებს!

— ეს ნობათი არაა, ილიჩ, ეს... გახსოვთ?

ლენინმა სემაშკოს ახედა, „ნობათი“ აიღო, დაყნოსა, ხელში აათამაშა და თქვა:

— არ დაივიწყოთ ამბავი სამი, სამად სამი მანდარინისა. როცა ამას გაიგებს საქართველო, მისი აშულები შექმნიან საამო სიმღერებს, ხალხი კი მუდამ მოიგონებს იმ ადამიანს, რომელმაც აჭარიდან შვეიცარიაში ჩამოიტანა რევოლუციის იარაღად ქცეული მანდარინები.

ჩემი პლანეტის დრო

1

ქვეყანა ჩვენი მტკიცე და მყარი,
როდია მარტო სანახაობა,
ახლა დრო დადგა, პოლა. სამყაროს
სხვაგვარ უყურებს ჩემი თაობა.
ახლა ყველაფერს განზე ვტოვებ და
არავითარი არ მინდა გრიმი,
თვითონ ცხოვრება ბოხოქარი არის პოემა,
მე ამ პოემის გახლავართ გმირი.
ჩემი პლანეტა ისევ მზეს უვლის,
ჩემში აღზევდა ჩემი მეობა
და ყველაფერი ამქვეყნიური
მივიღე, როგორც მემკვიდრეობა.
აწმყო, წარსული და მომავალი,
სამივე დროის საწყაულს ავსებს.
ამის მოწმეა წელი მრავალი,
დასაბამიდან ყოფილა ასე.
დროს ეჯიბრება ადამიანი,
კაცის ოცნებამ აუშვა აფრა,
ბევრმა გრიგალმა გადაიარა
ელვაზე სწრაფად, ქუხილზე მძაფრად.
სამყაროს ვუტევთ თავგამეტებით,
უსასრულობა გვიბოლავს, გვიტაცებს.
თუმცა გვიხმობენ სხვა პლანეტები,
მაგრამ მე მაინც ვრჩები მიწაზე.
წარმტაცი არის მზესთან თამაში,
მზეს თავს ევლება პლანეტა ჩემი,
მეც ჩართული ვარ მზის სისტემაში
და დედამიწის ერთგული ვრჩები.
მიტაცებს ფიქრი მე მომავალზე,

გული ხვალინდელ დღესთან საუბრობს,
ჩემი კაცური ვალი მავალებს,
რომ მომავალი მიყვარდეს უფრო.
მადლობის მეტი აბა რა მეტქმის,
და თავი მომაქვს მიზნის სრულობით,
მიწაზე ვრჩები, მიწას რამეთუ
დიდი აქვს ძალა მიზიდულობის.

2

ახლა ეპოქამ ფეხს აუჩქარა
და დრო იჩქარის ფიქრებზე სწრაფად,
და სწორედ ახლა სხვა რამ კი არა,
დრო, დრო იგრძნობა ყველაზე მძაფრად.
დრომ კარგად იცის თავისი რიგი,
ქვეყნად ყველაფერს თავისი დრო აქვს,
ქვეყნად ყველაფერს დრო აწესრიგებს, —
ანგრევს, აშენებს, მიაქვს და მოაქვს.
ეს ჩვენ შევძელით დროსთან კამათი,
დროც ჩვენს მხარდამხარ იბრძვის და ილტვის,
დრო გაგვამტყუნებს, დრო გაგვამართლებს,
დრო თავის დროზე ყველაფერს იტყვის.
დრო ყოვლისშემძლე თუმცა მძვინვარებს,
ვერ აუხილა თვალები ზოგს ჯერ,
დროს ბევრ დროს ართმევს ბევრი წვრილმანი,
დროც უდროობას უჩივის ზოგჯერ.

3

მე ჩემს საკუთარ ფეხებზე ვდგავარ,
ორივე ფეხით ვდგავარ მიწაზე,
მე ამ სამყაროს რაღაცით ვგავარ
და სამყაროზე ფიქრი მიტაცებს.
მე სამყაროზე მიტაცებს ფიქრი
და რაც მეტს ვფიქრობ, უფრო მაკვირვებს,
რომ ყველაფერი, რაც არის ქვეყნად,
არის რთული და არის მარტივიც.
ისე რთულია ეს სიმარტივე,
ისე ღიადი ეს სისადავე,
ვერ მოვიხელთე მისი მოტივი,
ვერ მივაგენი მისი სათავე,
აქ არაფერი არ არის მეტი,
აქ ყველაფერი ერთმანეთს ავსებს,

აქ არაფერი არ არის კენტად
და მსგავსს თავისი დაეძებს მსგავსი.
კვლავ სამყაროზე მიტაცებს ფიქრი
და რაც მეტს ვფიქრობ, უფრო მაკვირვებს,
რომ ყველაფერი, რაც არის ქვეყნად,
არის რთულიც და არის მარტივიც.
ეს სიმარტივე ისე რთულია,
ხოლო სირთულე ისე მარტივი.
ჩემთვის ცნობილი გახდა სრულიად
მისი ყოველი ხმა და მოტივი.

4

მე ვარ სამყაროს ერთი ნაწილი.
ღრდი ნაწილი, რთული ნაწილი.
და რაც სამყაროს თვით გააჩნია.
მეც ყველაფერი გავინაწილე.
ერთმანეთს უნდა მუდამ ვავსებდეთ.
მისაღებია ეს ანგარიშში,
ვერა, სამყარო ვერ იარსებებს
თვითონ უმწეო მწერის გარეშეც.
სამყარო ჩვენი გვაოცებს ამდენს
და მიმზიდველიც სწორედ მით არის.
ეს ღედამიწა ყველაფრობამდე
არის სავსე და არის მდიდარი.
აქ ყველაფერი ერთმანეთს ავსებს
და ენაცვლება ერთიმეორეს,
მაგრამ არასდროს იმავე სახით
იგი არაფერს არ იმეორებს.

5

სულში შემოდის ეს ცა კრიალა
და დრო ისწრაფვის ფიქრებზე სწრაფად.
და აი, ახლა, სხვა რამ კი არა,
დრო, დრო იგრძნობა ყველაზე მძაფრად.
მე დროის ძალა ერთბაშად ვცანი.
ამაში თვითონ დრომ დამაჯერა,
უსასრულობის ვიყავი მგზავრი
და ამ მიწაზე დრომ შემაჩერა.
დროზე ყველაფერს დრო გვეუბნება,
დრო ბევრი რამის არის მოწამე.
დრომ დამარწმუნა, რომ თვით ბუნება

არის მკაცრიც და არის მოწყალებიც.
დრო ხომ ზღუდეებს აგებს და ანგრევს
და სულშიც დროის ექო ხმინებს,
ვაითუ ქვეყნად მოვედი აღრე,
ვაითუ მოსვლა დავავიანე.

6

ახლა ნამდვილი სახე ვპოვე და
არავითარი არ მინდა გრიმი,
ცხოვრება თვითონ ბობოქარი არის პოემა,
მე ამ პოემის გახლავართ გმირი.
გულზე მეხლება ცხოვრების ზვირთი
და მხრებით მიმაქვს ეპოქის ტვირთი.
წლები რა არის, მე ჩემს ასაკად
საუკუნეებს ვითვლი და ვითვლი,
თუმცა ძიება ამდენი მეყო,
მაგრამ ძიებას გული არ იშლის,
და არაფერი არ ხდება ქვეყნად
დროის მიღმა და დროის გარეშე.
ახლა ამაზე არ ღირს კამათი,
ფიქრებზე სწრაფად რადგან დრო ილტვის,
დრო გაგვამტყუნებს, დრო გაგვამართლებს,
დრო თავის დროზე ყველაფერს იტყვის.

7

მწვანე ბალახზე ვწევარ გულადმა,
ლურჯი ცა სულში ჩამჩერებია,
საკუთარ თავთან მუდამ გულახდილს
გულლია ფიქრი დამჩემებია,
სივრცეები რომ გადაულახავს,
ეს ჩემთა ფიქრთა ჩანჩქერებია.
მე ახლა ჩემი თავი შევიცან,
და ჩემი ვალი მე კარგად მესმის,
თავზე ქუდივით მხურავს ჩემი ცა,
მიწის სიღრმეში გავიდგი ფესვი,
გულში რწმენამ და ძალამ იმატა,
უსასრულობის დავდექი კართან,
მე უარყავი ყველა პრიმატი
ადამიანის პრიმატის გარდა.
ყველა დიდებას ზურგი ვუჩვენე
და დავივიწყე ყველა ტიტული,

დაე დიდებამ გაძლოს უჩემოდ.
მე ჩემი ფიქრით ვარ დატვირთული.
სამყაროს ჩემი ძალა ვუჩვენე
და ნუ დამძრახავს ქვეყნად ნურავინ,
დე, უკვდავებამ გაძლოს უჩემოდ.
მე უფრო დიდი მაქვს საზრუნავი.
მე კოსმოსს ვუტევ მიწის სახელით
და მაქვს ოცნება ცასავით წმინდა,
და თუ ფასი აქვს ფიქრებს გამხელილს,
მე უკვდავება მიწისთვის მინდა.
დასაბამიდან მიწის წინაშე
მუხლებს იყრიან და ქედს იხრიან,
მიწა მიწაა, მაგრამ სულ სხვაა
ის, რასაც შენი სამშობლო ჰქვია.
მიწაზე გაეჩნდი, მიწაზე დავრჩი
და ჩემი ბედი მიწაზე ვცადე,
მიწა ძმასავით შემიდგა მხარში
და ამ მიწიდან ავმალდი ცამდე.
სულში მეღვრება ახლა ცხელი მზე,
სულში მეღვრება ახლა ჩემი მზე.
მე ჩემი თავი ახლა შევიცან,
მე ჩემი ძალა ახლა შევიგრძენ.
მე ვხარობ მიწის ფერისცვალობით
და ჩემი ძალა მიწაზე ვცადე,
ჯერ თვით ავმალდი მიწის წყალობით
და მერე მიწა ავზიდე ცამდე.

8

დრო გავიდა და ახლა სრულებით
დრომ გაამართლა ჩემი გაჩენა.
ვიყავი მგზავრი უსასრულობის
და ამ მიწაზე დრომ შემაჩერა.
ეს შემდეგ მიწის ერთგული დავრჩი.
მზე გავიცანი, ცა გავიცანი,
ჩემი სხეულის თვითთულ ძარღვში
ეპოქის მაჯა მეც ავიცარი.
ჩემი გონება ყველაფერს მიწვდა,
მე გადავლახე დრო და მანძილი.
მაგრამ ყოველთვის მეძახდა მიწა,
მიწის გარეშე მე ვერ გავძელი.

ჩემი პლანეტა ისევ მზეს უვლის,
ჩემში აღზევდა ჩემი მეობა
და ყველაფერი ამქვეყნიური
მივიღე როგორც მემკვიდრეობა.
ჩემი პლანეტა მზით არის სავსე,
სავსე სიცოცხლით, სინათლით სავსე,
აქ ყველაფერი ერთმანეთს ცვლის და
აქ ყველაფერი ერთმანეთს ავსებს.
მაგრამ მე მესმის, მაგრამ მე ვიცი,
სხვა პლანეტების მოაღწევს რიგიც,
სწორედ ამიტომ ჯერ პირველ რიგში
ეს მიწა უნდა მოვაწესრიგოთ.
ჩემი პლანეტის დღე არის ახლა,
ჩემი პლანეტის დრო არის ახლა,
და თანამგზავრზე სწრაფად და მაღლა,
ელვაზე სწრაფად, ქუხილზე მძაფრად,
საუკუნეთა ზღუდეებს იქით,
დროის იქით და სივრცეებს იქით
მიფრინავს ჩემი ლამაზი ფიქრი,
მეც გამიტაცა მზესთან თამაშმა,
მზეს თავს ევლება პლანეტა ჩემი,
მეც ჩართული ვარ მზის სისტემაში
და დედამიწის ერთგული ვრჩები.
ისევ ვოცნებობ მე მომავალზე,
გული შორეულ დროსთან საუბრობს,
ჩემი პლანეტის აწმყო მავალებს,
რომ მომავალი მიყვარდეს უფრო.
აწმყო, წარსული და მომავალი,
სამივე დროის საწყაულს ავსებს,
წელი წელს ასე მისდევს მრავალი
და ეს ცხოვრება გრძელდება ასე.

საბრძოლო პერიოდი

ინტერვიუ

საბრძოლო პერიოდი

მიმდრეული სახლის სასტუმრო დარბაზი. პოლკოვნიკი სეკერუინსკი, ვადიმ
ვიკენტიევიჩი და გერმან მიხაილოვიჩი.

სეკერუინსკი — მეოთხე თვეა ლენინის მთავრობა პეტერბურგიდან მოსკოვში გად-
მოვიდა. ვერც გარეშე და ვერც შინაურმა მტრებმა ვერ იქნა და ვერ მოუგრიხეს კისერი
ამ ალერიახსნილ უზურპატორებს. საიდან აქვთ ამ ჩამორჩენილსა და ბნელ მასებს ამდენი
ძალა და უნარი?!

ვადიმ ვიკენტიევიჩი — გამოდის, თქვენ მათ ზოტბას ასხამთ.

სეკერუინსკი — იმათ კი არა... მათ მოხერხებულობას, უნარსა და ნიჭს, მათ ერთგუ-
ლებას საქმისადმი, ჭეუჭიანი და ამაზრზენი, მაგრამ მაინც საკუთარი საქმისადმი.

ვადიმ ვიკენტიევიჩი — აღამიანი განსაკუთრებით დასაფასებელია თუ მის უნარსა
და ღირსებას მისივე მოშურნენი და მტრებიც კი აღიარებენ.

სეკერუინსკი — სამწუხაროდ, ფაქტს ვერსად წაუხვალ.

ვადიმ ვიკენტიევიჩი — დიახ, ყველაფერი ეს ფაქტად იქცა. ჩვენ ყოველთვის გვეგო-
ნა, რომ ისინი უგუნური, ბნელი და ბრყევი მასებია. სრულებით დავივიწყეთ ის, რომ
აღამიანები მხოლოდ მაშინ არიან მოტყუებულნი და წაგებულნი, როცა მოწინააღმდე-
გეზე უფრო ჭკვიანად თვლიან თავის თავს.

გერმან მიხაილოვიჩი — ბატონებო, გეყოფათ! ლაპარაკი კი არა მოქმედებაა საჭირო.
როგორც თქვენთვის ცნობილია, ჩვენი ძალები უკვე მზად არიან და ელიან ზელსაყრელ
მომენტს გამოსვლებისათვის. ეს მომენტიც დადგა. მემარცხენე ესერები ბოლშევიკებს
ისეთ სიურპრიზს უმზადებენ, რომ ლენინის მთავრობას ბოლო მოეღება, ჩვენ კი არც
ესერები უნდა გავახაროთ. (შემოდის რეჟინა).

პიესაში ასახულია ვ. ი. ლენინის უახლოესი თანამებრძოლის, შესანიშნავი რევო-
ლუციონერი, ქალის ინესა არმანდის მოღვაწეობის ცალკეული ეპიზოდები. ვაქვეყნებთ
პიესის ნაწყვეტს. რედ.

რეგინა — ბატონებო, ინებეთ ყავა!

გერმან მიხაილოვიჩი — მადლობა ღმერთს, რომ ვერნერის წყალობით ჯერ არ ვშიმ-შილობთ. (გადიან. ბაასით შემოდის მაქს ვერნერი და არნოლდ ოსკაროვიჩი ბოთლი-თა და ჭიქით ხელში).

ვერნერი — მოსკოვს ახლა დენტის სუნი ასდის, სადაც არის აფეთქდება.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — გიკვირთ? დროა შეეჩვიოთ!

ვერნერი — (ბოთლზე მიუთითებს) დროა გადაეჩვიოთ.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — ეს სულის სიმშვიდის ერთადერთი საშუალებაა. დავლიოთ ვერნერ.

ვერნერი — არ მინდა.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — არ მიკვირს... საელჩოებში ალბათ ფრანგულ კონიაკსა და ესპანურ ლეინებს მიირთმევთ (დაისხამს და შესვამს). როგორ ფიქრობთ, შვეიცარიამი კარგი ცხოვრება?

ვერნერი — გარბიხართ?

არნოლდ ოსკაროვიჩი — აქ ვერაფერს ველარ გავაკეთებ, შვეიცარიას მაინც ვენახავ, ამბობენ ლამაზი მხარეაო.

ვერნერი — იქ რუსულ არყის ხეს ვერ შეხვდებით. მაგრამ სამაგიეროდ არის ალბები.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — უარყოფაც გავძლებ... ოღონდ რომი იყოს საკმაოდ, იგი ყველასთან დაგანათესავებს, სხვის მიწასთან და სხვის ჩვეულებასთანაც.

ვერნერი — კი, მაგრამ, სამშობლო?

არნოლდ ოსკაროვიჩი — სადაც კარგად ვარ, ჩემი სამშობლოც იქ არის.

ვერნერი — ეს კი, სწორია. შევუღვით!

არნოლდ ოსკაროვიჩი — აქ ყველაფერია (ქაღალდს ამოიღებს და გაუწვდის).

ვერნერი — (მას შემდეგ, როცა იგი ქაღალდს გადახედავს) აი, მიიღეთ ქენევის ბანკის ჩეკი. მე მხოლოდ ათი პროცენტი დაგაკელით, ვინაიდან თქვენთვისაც კარგად არის ცნობილი, რომ ეს საქმე საეჭვოა.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — აქაც გამჭურდე?! შენი... (არნოლდ ოსკაროვიჩი სკამს წა-ავლებს ხელს, მაგრამ თავს შეიკავებს, ხელს ჩაიჭნებს, მიდის, კუთხეში შეჩერდება) ტუ-ტუცი. მას ჰგონია, ბოლშევიკების აღსასრული მოვიდა და ჩემი ფაბრიკა თუ შეისყიდა, მისი მებატრონე გახდება. გაუთლელი და ჭკუამოკლე ტუტუცი! (გადის)

ვერნერი — ტუტუცი, უტვინო და ჭკუამოკლე... მას ჰგონია, ბოლშევიკები სამუდამოდ დარჩებიან ხელისუფლების სათავეში და თითქმის ჩალის ფასად მომყიდა თავისი ფაბრიკა. სულელი! მისი დანარჩენი სიმდიდრეც უნდა ჩავიგდო ხელში, ყველაფერი, რაც იუურიდიულად მისია, მაგრამ ფაქტიურად უკვე ჩამოართვეს, არნოლდ ოსკაროვიჩი, არნოლდ ოსკაროვიჩი...

არნოლდ ოსკაროვიჩი — (შემობრუნდება) ჰო, რაო, წურბელავ?

ვერნერი — მომყიდეთ თქვენი ოქროს ბუდა, მის გატანას საზღვარგარეთ თქვენ ვერ მოახერხებთ... იცოდეთ, სიტუნწეს არ გამოვიჩენ, დიდ თანხას მიიღებთ, არნოლდ ოსკაროვიჩი.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — ხედავთ, როგორ მოვიდა მალაზე... აი, მიიღე! (ბრანწს უჩ-ვენებს და გადის. უკან მიყვება მაქს ვერნერი. შემოდის რეგინა და ელიზავეტა ბორისოვნა)

ელიზავეტა ბორისოვნა — მდიდარი ქვრივი ვიყავი, ბედნიერი და თავისუფალი, რა ღმერთი გამიწყრა ცოლად რომ გავყვეი გაიძვერა ინჟინერ ფორტუნატოვს?

რეგინა — ელიზავეტა ბორისოვნა, რა დაგემართათ, თქვენ ტირით?

ელიზავეტა ბორისოვნა — დავიღუპე, განადგურებული ვარ, ძვირფასო რეგინა!

რეგინა — იქნებ მითხრათ, რა მოხდა?

ელიზავეტა ბორისოვნა — ო, რა ჯილდო მერგო იმდენი მსხვერპლის, ერთგულების და უმწიკვლო სიყვარულის საზღაურად. არ მეგონა, არასოდეს არ მეგონა, რომ მისი უზნეობა ასეთ საძაგლობად მევიდოდა.

რეგინა — მადლობელი ვიქნები თუ პატივს დამდებთ და ამისნით თქვენი უბედურების მიზეზს.

ელიზავეტა ბორისოვნა — ლაფში გამსვარა, გამანადგურა, მზად ვარ ყელი გამოვადლო, დაგზოცო ყველა, ყველა! თითქმის საკმარისი არ იყო, ბოლშევიკებმა რომ ვაგვძარცვეს... და ახლა ესეც დამემატა... გაყიდა, ყველაფერი გაყიდა... თან წაიღო ჩვენი დანაზოგი, ძვირფასეულობა, მთელი ჩვენი ქონება და საფრანგეთს მიაშურა... თან წაიყვანა ის საზიზღარი ფრანგი ქალი, რომელიც ვითომ მოსამსახურედ მომიტოვია სახლში.

რეგინა — ვინ? თქვენმა ქმარმა?

ელიზავეტა ბორისოვნა — ჰო, ფორტუნატოვმა. ღმერთმა ისე წარმართოს შენი ფორტუნა, არამზადა ფორტუნატოვო, რომ ცოცხალი აღარ მიადწიო პარიზამდე. რამდენ წვალუბრად, რამდენ ცრემლად და მწარე წუთებად მიღირხარ ჩემო დამლუპველო ქმარო! რაღა ვარ ახლა მე? (კარებში ვერნერი გამოჩნდა და უსმენს) ლატაკი, გარდა სულისა არაფერი გამაჩნია, სრულებით არაფერი, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ მაისიეულ მამულებს, ბოლშევიკებმა რომ ჩამომართვეს.

ვერნერი — (თავისთვის) ლატაკი... აქ დარჩენილი მისი უძრავ-მოძრავი ქონება რამდენიმე მილიონი ელირება. მერე რა ვუყოთ, რომ ჩამოგართვეს, დავიბრუნებთ... ლატაკი კი არა, მდიდარი და ლამაზი სულელი ხარ, აბა შენ იცი, ვერნერ, იმოქმედე!

რეგინა — მგონი ვიღაცა მოვიდა.

ვერნერი — მე ვარ, მშვენიერნო... რა საოცარი დამთხვევაა. სამივენი ერთ ბედქვეშ ვართ... (რეგინას) თქვენ პერემიშლის გმირის ქვრივი ბრძანდებით... (ელიზავეტა ბორისოვნას) თქვენი ქმარი, მპატივით, მაგრამ სულელი ყოფილა, რომ მიგატოვავთ. ჩემმა მეუღლემ კი, უკვე მეორე წელიწადია თავისი ადგილი დაიმკვიდრა სამუდამო სასუფეველში.

რეგინა — ჩვენ საშინელი მწუხარება გულს გვიღრღნის, თქვენ კი ამ ღროს ხუმრობის ხსიათზე ბრძანდებით.

ვერნერი — ძვირფასო ელიზავეტა ბორისოვნა, რაკი აქ მოიტანეს სიტყვა „ხუმრობა“, მეც მინდა ხუმრობით გადმოგცეთ საჩუქრად ეს სათამაშო, თქვენდამი ღრმა პატივისცემის ნიშნად. (ძვირფას ყელსაბამს, რომელსაც ვერნერი ელიზავეტა ბორისოვნას გადასცემს, ალტაცებაში მოჰყავს ქალები).

ელიზავეტა ბორისოვნა — ო, ეს ყელსაბამი კი არა, მთელი სიმდიდრეა, ხუთი ბრილიანტი, თითო რამდენიმე კარატინია... და ეს ჩემია?! (ვერნერი თავს დაუქნევს, ელიზავეტა ბორისოვნა გადაეხვევა ვერნერს და კოცნის).

რეგინა — თქვენ ნამდვილი სასწაულო ხართ, პერ ვერნერ!

ვერნერი — გმადლობთ, ფროლან რეგინა! სად არის მამა?

რეგინა — თავის კაბინეტშია და რომს შეექცევა.

ვერნერი — მე მას განვკურნავ ამ დამლუპველი სენისაგან.

რეგინა — ოღონდ... და, მე მუდამ თქვენზე მლოცველი ვიქნები.

ვერნერი — ჰო, სად არის დაშა? აქ... (საკვიაჟზე მიუთითებს) სურსათია საელჩოდან.

რეგინა — დაშა! (შემოდის დაშა. რეგინა საკვიაჟზე მიუთითებს. დაშას საკვიაჟი გააქვს)

ელიზავეტა ბორისოვნა — ეს ის დაშაა?

რეგინა — ჰო, ის არის. უკვე თორმეტი წელიწადია ჩვენთან არის. მამამ ხელზე მოსამსახურედ აიყვანა.

ელიზავეტა ბორისოვნა — (ყელსაბამს დასცქერის) რა საუცხოო ადამიანია ვერნერი! **რეგინა** — ვატყობ, მას სერიოზული განზრახვა აქვს... ეს თუ ასე მოხდა, თქვენ უბედნიერესი ქალი იქნებით.

ელიზავეტა ბორისოვნა — რეგინა, ჩემო ძვირფასო! თითქოს ღმერთმა მოგავლინა ჩემი გულის დასამშვიდებლად.

რეგინა — ბატონი ვერნერი კი თქვენს მფარველ ანგელოზად. ჩემი ანგელოზი კი ისეთი კერპი და მრისხანე გახდა, რომ მეშინია კიდევ. მაგრამ მიყვარს, ძალიან მიყვარს.

ელიზავეტა ბორისოვნა — ლავროვი ულამაზესი მამაკაცია... მის გვერდით ჯოჯოხეთი კი სამოთხედ მოგეჩვენება... ოო, ლავროვი აპოლონია.

რეგინა — თუ არაფერი გამოვიდა და მდგომარეობა არ შეიცვლება, მაშინ მაგ აპოლონთან ერთად შვეიცარიას მივაშურებთ. მამაჩემიც ასე ფიქრობს.

ელიზავეტა ბორისოვნა — კი, მაგრამ რომელი კაპიტალის იმედით ფიქრობთ აქ ცხოვრებას?

რეგინა — ამისათვის მამაჩემი და ჩემი აპოლონი ზრუნავენ.

ელიზავეტა ბორისოვნა — საკვირველია, შენი საქმრო ოდესღაც რევოლუციონერი იყო და... უცებ ასეთი მეტომორფოზა?!

რეგინა — ჩემი საქმრო ყველასათვის გამოუტნობ და საკვირველ ვინმედ იქცა. ახლა იგი არც ბოლშევიკია, არც ესერი, არც მონარქისტი, არც ეშმაკი და არც ანგელოზი. იგი მთელ ქვეყანას აუჯანყდა, ყველაფერზე მაღლა საკუთარი „მე“ დგასო, სხვა დანარჩენი კი სისულელეაო. მაგრამ რაც არ უნდა იყოს, იგი ახლა ფრიად მნიშვნელოვან პოტენციურ ძალას წარმოადგენს.

ელიზავეტა ბორისოვნა — საინტერესოა, რა ძალა ჰყავს ლავროს!

რეგინა — ნუ გიკვირთ... მას ძლიერ ბევრი მიმდევრები ჰყავს. ისინი ყოველ ღდე და ყოველ საათში ელიან ჩაბმას სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლაში საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ. მან, როგორც ამბობენ, კავშირი დაამყარა მაქს ვერნერთან და გერმან მისხაილოვიჩთან, რომლებიც ანტიბოლშევიკურ ორგანიზაციას ხელმძღვანელობენ, და ამ ორგანიზაციას, გამარჯვების შემთხვევაში, დროებითი მთავრობის მთელი შემადგენლობა კი ყავს. მათ დიდ დახმარებას უწყევენ უცხო სახელმწიფოთა წარმომადგენლები.

ელიზავეტა ბორისოვნა — აი თურმე როგორ არის საქმე... მაშ ჩვენ არცთუ ისე წყაღწადებული ვყოფილვართ (კულისებიდან ისმის არწოლდ ოსკაროვიჩის სიტყვები: „რეგინა, ბატონ ვერნერთან ერთად ქალაქში მივიღივარ და ჩქარა დავბრუნდებით“)

რეგინა — ვასშამი მაღე იქნება, არ დაავიანოთ!

ელიზავეტა ბორისოვნა — როგორც ხედავთ, დროებით თქვენთან ვრჩები საცხოვრებლად და ცუდი არ იქნებოდა თუ ამ საუცხოო ყელსაბამსა და კიდევ სხვა ძვირფასეულობას, რაც გამაჩნია, შემინახავთ თქვენს სეიფში.

რეგინა. — ახლავე. (რეგინა გადის).

ელიზავეტა ბორისოვნა — რა ბედნიერებაა, რომ ამათთან დავბინადრი... მხოლოდ აქ შემძლია გადავურჩე ამ საშინელი დროის ყველა განსაცდელს. (შემოდის რეგინა, რომელსაც ორი შავი ყუთი შემოაქვს თან. ყუთებს მაგიდაზე დებს და ორთავეს სახურავს ახდის)

რეგინა — აი, მთელი ჩემი იმედი.

ელიზავეტა ბორისოვნა — ო, ღმერთო... ეს ხომ სიმდიდრეა და მერე რა სიმდიდრე! ეს რაღაა?

რეგინა — (მოზრდილ ყუთიდან ამოიღებს ოქროს ბუდას) ეს ბუდაა. მთლიანად ოქროსა და პლატინისაგანაა ჩამოსხმული. თვალები, შეხედეთ, როგორი თვალები აქვს, ეს იშვიათი, ცისფერი წყლის ბრილიანტებია.

ელიზავეტა ბორისოვნა — ამ სიმდიდრით ნახევარ შვეიცარიას იყიდით.

რეგინა — ნახევარ შევიცარიას, რასაკვირველია არა, მაგრამ ცხოვრება კი შეიძლება ახლა კი, ჩადევით აქ, რაც გაგაჩნიათ და... (მოულოდნელად შემოდის ორი შეიარაღებული წითელგვარდიელი, ერთი — ვეებერთელა და უხეში — დორმიდონტ კვასკინი, მეორე — ნახევრად მეზღვაურის ტანსაცმელში — ვასია მორიაკი).

დორმიდონტი — ეტყობა, გველოდნენ. თვითონვე მოამზადეს.

რეგინა — როგორ ბედავთ?!

ელიზავეტა ბორისოვნა — აქ როგორ მოხვდით?

დორმიდონტი — ცოტა ხმადაბლა, თქვენო უმაღლესობაჲ! (მარმარილოს ბიუსტზე მიუთითებს) ვისი ძეგლია?

ელიზავეტა ბორისოვნა — ეს ძეგლი არ არის, ლომონოსოვის ბიუსტია.

ვასია მორიაკი — ალბათ, მეფის ჩინოვნიკია.

რეგინა — ბრიყვები!

ვასია მორიაკი — მამზელ, ნუ ხმაურობთ!

რეგინა — რა გნებავთ ჩვენგან?!

ვასია მორიაკი — რაში გეკირდებით.

დორმიდონტი — წარმავალ კლასო! ჩვენ რევოლუციის სახელით მოვედით. ჩავაბარეთ თქვენი კაპიტალი! (ოთახის მდიდარ მორთულობას გადახედავს). ვასია, ხედავ, როგორ გამძლავრან ჩვენი სისხლით, ჩვენი ოფლით?

ვასია მორიაკი — დორმიდონტ, იქნებ არ უნდა, ა? ჩვენ ხომ ამის შესახებ არც ბრძანება და არც მიითებდა არა გვაქვს.

დორმიდონტი — კი, მაგრამ... საკუთარი მოსაზრება? რას გვეტყვიან, როცა ჩვენები გაიგებენ, რომ იყო ასეთი შემთხვევა და ჩვენ კი ვერ ვივარგეთ. ესენი თავიანთ განძსა და სიმდიდრეს ისე მალავენ, რომ ეშმაკიც ვერ მიაგნებს.

ვასია მორიაკი — მაშინ, მიდი!

რეგინა — არ გაბედოთ, მე ინესა არმანდის ნათესავი ვარ.

დორმიდონტი — შეგეშალათ... იქნებ რომის პაპი ბრძანდებით! (ყუთები უნდა აიღოს, მაგრამ რეგინა გადაეღობება).

რეგინა — არ გაბედოთ, უფლება არა გაქვთ! მე პროტესტს ვაცხადებ!

დორმიდონტი — გესმის, ვასია? პროტესტი გამოგვიცხადა, თქვენ რევოლუციის წინააღმდეგი ხართ?

ელიზავეტა ბორისოვნა — თქვენ მძარცველები ხართ... ბოლოს და ბოლოს არსებობს თუ არა რაიმე კანონი?

რეგინა — თუმცა ბრიყვებისათვის იგი არსად წერია (დორმიდონტი ყუთებს წაავლებს ხელს).

ელიზავეტა ბორისოვნა — ყაჩაღები! (დორმიდონტი ვასია მორიაკს ყურში ჩასჩურჩულებს).

დორმიდონტი — გესმის?

ვასია მორიაკი — იქნებ არ უნდა, ა?

დორმიდონტი — შენ ჩვარი ყოფილხარ, რევოლუციას მსხვერპლი სკირდება, შენ კი ქალის ცრემლმა გული აგიჩუყა. (რეგინას) ახლა კი გადმოალაგეთ კიდეც რაც გაქვთ, ცოცხლად, დრო არ იცდის.

ვასია მორიაკი — (მრისხანედ) გეუბნები, არ უნდა... ჩვენ მეტისმეტს ვბედავთ... ჩვენ თვითნებურად ვმოქმედებთ...

დორმიდონტი — (მოტყდება) თანახმა ვარ, ჯერჯერობით საკმარისია, წავიდეთ! (დორმიდონტი ყუთებს ილიაში ამოიჩრის და სასწრაფოდ გადის. მას უკან მიყვება უკმაყოფილო ვასია მორიაკი, რეგინა და ელიზავეტა ბორისოვნა ერთმანეთს გადახედავენ და მწარედ ჭკითიანებენ).

ჩ ა მ ბ ნ ე ლ დ ე ბ ა

დორმიდონტი და ვასია მორიაკი

ვასია მორიაკი — ჩვენ მაინც მაგრად გავამართლებენ, რომ თვითნებურად ჩავატარეთ ეს ოპერაცია. მაგრამ, იქნებ გვაპატიონ, რაც არ უნდა იყოს, სახელმწიფოს სასარგებლოდ გავაკეთეთ.

დორმიდონტი — იცი რას გეტყვი? ასეთი ბედი კარს მოგვადგა და... ნუ ვიქნებით სულელები... მოდი გავიყოთ... მე შენ არ გაწყენინებ... ცოტას არ მოგცემ.

ვასია მორიაკი — სულელური ხუმრობაა...

დორმიდონტი — არ ვხუმრობ... და მართლაც, ნუ ვიქნებით სულელები. ეს სიმდიდრე ბატონივით გვაცხოვრებს არა მარტო ჩვენ, იგი ჩვენს შთამომავლობასაც ეყოფა.

ვასია მორიაკი — ნუ ლაყბობ, წავიდეთ.

დორმიდონტი — თუ ასეა, წადი და მე მალე დაგვეწვი.

ვასია მორიაკი — არა, ჩვენ ერთად წავალთ.

დორმიდონტი — წადი მეტეჟი.

ვასია მორიაკი — ჩემთან ერთად წამოხვალ.

დორმიდონტი — ჩამომეხსენი (დორმიდონტი რევოლვერს იშიშვლებს).

ვასია მორიაკი — შენ რა, მძარცველი ხარ?

დორმიდონტი — თუ სიცოცხლე არ მოგძულებია, არ მომეკარო.

ვასია მორიაკი — მოიტა ეგ ყუთები და ჯანდაბამდე გზა გქონია.

დორმიდონტი — არ მოგცემ.

ვასია მორიაკი — მომცემ! (ვასია მორიაკი მთელი ძალდონით დაეტაკება დორმიდონტს, მაგრამ დორმიდონტი დაასწრებს და ესვრის. დაპრილი ვასია მორიაკი მაინც არ დაეხსნება დორმიდონტს და მათ შორის გაიმართება ხელჩართული ბრძოლა. დორმიდონტი დანას ჩაართყამს და ვასია მორიაკი უსულოდ დაეცემა. შეშინებულმა დორმიდონტმა არ იცის, როგორ მოიქცეს, მაგრამ გონს მოდის. ყუთებიდან ჭვირფასეულობას ამოიღებს და უბეებში და ჯიბეებში იტენის. ყუთებს გადაადგებს. სიბნელიდან მოისმის სიტყვები: „არ დაიძრათ, თორემ გესვრით!“ დორმიდონტი მოასწრებს ჯიბიდან ოქროს სამაჯურის ამოღებას და მოკლულ ვასია მორიაკის მკერდზე დაადგებს. (შემოდის ნოვიკოვი წითელგვარდიელთან ერთად).

ნოვიკოვი — აა, დორმიდონტ კვასკინი? (მოკლულ ვასია მორიაკს უცქერის) ვასია მორიაკი?! ვინ მოკლა?

დორმიდონტი — მე მოკვალ. იგი მძარცველი და ყაჩაღი აღმოჩნდა.

ნოვიკოვი — როგორ ბედავ... ვასია მორიაკი ჩვენი...

დორმიდონტი — კი, ჩვენი კარგი ამხანაგი იყო, ერთგული რევოლუციონერი იყო. მაგრამ სინამდვილეში მძარცველი ყოფილა. (დაიზნებება, ოქროს სამაჯურს აიღებს და ნოვიკოვს გაუწოდებს). აი, მისი ვაჟაკობის საბუთი.

ნოვიკოვი — რას ნიშნავს ეს?

დორმიდონტი — ეს ოქროს სამაჯური, მოკვლის მუჭარით, ხელიდან აძრო გამვლელ ქალს და როცა მე მოვუწოდე უკან დაებრუნებინა პატრონისათვის, დანით მოკვლა მომინდომა, მაგრამ საბედნიეროდ ვაჯობე და აჰა ისიც, ჩვენი შემარცხენელი ყაჩაღი და მძარცველი.

ნოვიკოვი — (ოქროს სამაჯურს ხელზე ათამაშებს და ისე დასცქერის მოკლულ ვასია მორიაკს) აი, ვასია, ვასია მორიაკო... ნუთუ ეს შენა ხარ, ვასია... (დორმიდონტს მკაცრად წამოდი.

კრემლის კედელთან. ვასო, ნოვიკოვი, დორმიდონტ კვასკინი და წითელგვარდიელები.

დორმიდონტი — ეს როგორ, ამხანაგებო, იმან თვითონ გამიმეტა სასიკვდილოდ.

ნოვიკოვი — შენ ვინ მოგცა იმის უფლება, რომ თვითნებურად გაუსწორდი და მერე ვის...

დორმიდონტი — ვის და ყაჩაღსა და რევოლუციის შემარცხენელს, ჩვენი საქმის მოღალატეს.

ნოვიკოვი — შენ გინდა მძარცველად და მოღალატედ გამოაცხადო ვასია მორიაკი? ის, რომელმაც ჩვენთან ერთად აიღო ზამთრის სასახლე? ის, რომელმაც...

დორმიდონტი — არ უნდა... მე ყველაფერი ვიცი... მაგრამ ყველაფერი ეს მას არა-ვითარ შემთხვევაში არ აძლევდა უფლებას მძარცველობა დაეწყო. მასეთი არამზადები არ არიან სიცოცხლის ღირსი. დღეს მან ქალს ხელიდან ააცალა ოქროს სამაჯური, ხვალ რევოლუციას გაყიდდა. იმიტომ იყო, რომ ბოლო ხანებში სულ მეუბნებოდა: დეე ჩქარა დამთავრდეს ეს ჩხუბი და დავიდარაბა, აწი შეიძლება კარგად იცხოვრო. (ვასო შესცქერის კვასკინს, რომელიც ვერ უძლებს მის მრისხანე თვალებს და უკან იხევს)

ვასო — შემოიხსენს ქაშარი.

დორმიდონტი — (შეშინებული) რისთვის?

ვასო — შემოიხსენი, შენ გეუბნებიან!

დორმიდონტი — რისთვის? (დორმიდონტი შეტრიალდება და გაქცევას დააპირებს. მაგრამ ნოვიკოვი ხელს დაავლებს და ქაშარს შეხსნის... დორმიდონტ კვასკინის უბიდან ცვივა სვირფასეულობა, მათ შორის ოქროს ბულა).

ვასო — შენია?

დორმიდონტი — არა... საიდან? საიდან უნდა მქონდეს მე ასეთი განძი.

ვასო — შენ გაძარცვე... თვალებში გატყობ, შენ ვიღაცა გაძარცვე.

დორმიდონტი — ისინი რომ გეძარცვავდნენ? ისინი რომ ჩვენს სისხლს სვამდნენ? მე ჩემი სისხლის, ჩემი ოფლის საფასური ავიღე. მაგ მამაძაღლების სამსახურში ოცი წელიწადი წელი არ გამიმართია. ჩემი შრომის სამაგიერო ავიღე... თავისით მიხვდა, რომ მოვალე იყო, თვითონ მომცა.

ვასო — როგორ გაბედე?

დორმიდონტი — თქვენთვის დამითმია, აღარ მჭირდება. უმაგისოდაც გაეძღბე.

ნოვიკოვი — (იარაღს იშვივლებს) შენ ტრიბუნალი გაგასამართლებს.

ვასო — წაიყვანეთ!

დორმიდონტი — (დაიჩქოქებს) ძმებო... რას მიშვრებით?.. არ დამლუბოთ. ძმებო!

ნოვიკოვი — წამოდი მეტყი. (წითელგვარდიელებს ნოვიკოვის მეთაურობით ძალით გაყავთ. კულისებიდან მოისმის დორმიდონტ კვასკინის სიტყვები: „ძმებო, არ დამლუბოთ, ძმებო! მიშველეთ!“)

ვასო — მომავალში მხოლოდ ასეთებს შეუძლიათ დაღუპონ რევოლუციის მონაპოვარი. გესმით, მომავლის შვილებო? უფრთხილდით ასეთებს. რევოლუცია წმინდა უნდა იყოს, კრისტალურად წმინდა... მხოლოდ მაშინ იქნება იგი ნამდვილად სახალხო და ხალხისათვის.

ჩ ა მ ო ბ ნ ე ლ დ ე ბ ა

პ ა რ ო ლ ი მ ე რ ა

ისევ არნოლდ ოსკაროვიჩის ბინის დარბაზი. შემოდის არნოლდ ოსკაროვიჩი თავისი განუყრელი ბოთლითა და ბაკალით.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — გაიძვერა პერ ვერნერი კიდეც არ ცხრება... იგი თურმე რუსეთის საკეთილდღეოდ იღწვის, დიახ, გერმანელი ბიურგერი იღწვის ჩვენი ქვეყნისათვის

და არა საკუთარი სიკეთისათვის, რომელიც თითქმის მთლიანად გაუსხლტა ხელიდან, როგორი ცბიერებაა, როგორი ფარისევლობა! ადამიანი კი არა, სატანა ყოფილხარ, პერვერსი!

ადამიანებო, სად არის თქვენი სინდისი? ხა, ხა, ხა. აი, სინდისი... (დაისხამს, შესვამს) ჰერ ვერნერი თურმე მართლა ფიქრობს, რომ მე ემიგრაციაში წავალ და ისიც მაინცა და მაინც შევიცარიაში... ალბები... ძალიან მჭირდება თქვენი ალბები! აი, ჩემი ალბები (ისევ დაისხამს და სვამს). დიახ, აქ მე ნამდვილი ალბინისტი ვარ. (პაუზა) „მიწა გლეხებს. ფაბრიკები და ქარხნები მუშებს“. მაგრამ ვისია ეს მიწა, ეს ფაბრიკები, ეს ქარხნები. ვისი? გაგვძარცვეს, თავით ფეხამდე გაგვძარცვეს. ჩვენ კი? საჭიროა მოქმედება... უნდა ვკლათ, ვხოცოთ, გადავბუგოთ, გავანადგუროთ. კი, საჭიროა მოქმედება... და მაქს ვერნერი მოქმედებს, იგი ჩვენს წისქვილზე ასხამს წყალს. გერმანელები გვეხმარებიან. მე რუსი ვარ, მაგრამ ახლა ძმები ვართ... გესმის, ჰერ ვერნერ? მტრებთან ბრძოლაში ხომ შეიძლება ეშმაკსაც დაუმეგობრდე! კი, ეშმაკსაც... თუ კი იგი შენი მოკავშირე გახდება. ამბობენ წყალში ჩავარდნილი გველსაც კი წაებოტინებო. ჩვენი მეგობრობის საღღერძელო უნდა შევსვა, გესმის, ჰერ ვერნერ? სადა ხარ? ხმა გამეცი სატანა, მორიელი. ფალანგავ (შემოდინა ელიზავეტა ბორისოვნა და რეგინა)

რეგინა — მამა, შენ კიდევ სვამ?!

არნოლდ ოსკაროვიჩი — ეს ერთადერთი გამოსავალია მდგომარეობიდან.

ელიზავეტა ბორისოვნა — ქალაქში ისევ საშინელი ამბები ტრიალებს: საბუთების გასინჯვა, დაპატიმრება, სროლა.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — რეგინა, ფრთხილად იყავი, გარეთ ნუ გახვალ.

ელიზავეტა ბორისოვნა — სამაგიეროდ ისინი თვითონ ცხადდებიან ჩვენთან. (რეგინა ანიშნებს, გაჩუმდეს. მოისმის სროლა) ეს სროლა და აურ-ზაური ნერვებზე მოქმედებს, ისევ იღვრება სისხლი... ისევ ჰკლავენ, ისვრიან, იჭერენ. ადამიანები აღარ ინდობენ ერთმანეთს. ჯოჯონეთია.

რეგინა — ო, რომ იცოდეთ, როგორ ვიჩქარი შევიცარიისაყენ. იქ სულ სხვა სამყაროა, სხვა ადამიანები... იქ სიმშვიდეა. იქ არ არიან გიჟები და კაცის მკვლელები.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — იქაც რომ ასე მოხდეს?

რეგინა — არა... არა... იქ მთავრობაა, იქ პრეზიდენტი, იქ ასეთ რამეებს არ დაუშვებენ.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — აქ კი, პრეზიდენტი — ანარქიაა და ამ პრეზიდენტისაგან აღარაფერი შეგვრჩა. შეილო, იქნებ რამე კიდევ დარჩა დასალევი.

რეგინა — რატომ, რისთვის სვამ ამდენს?!

არნოლდ ოსკაროვიჩი — ამქვეყნად ყველაფერი მუქ ფერშია გახვეული. არაყი კი საშუალებას მაძლევს ისეთი დავინახო ქვეყანა, როგორიც მე მსურს. წავალ, იქნებ ბუფეტში კიდევ დარჩა რამე... (გაღის).

რეგინა — (ელიზავეტა ბორისოვნას) კარგი, რომ არაფერი წამოგცდა გაძარცვაზე. თორემ დამბლა დაეცემოდა.

ელიზავეტა ბორისოვნა — მაგრამ იური პავლოვიჩის ამბავი რომ შეიტყოს? (შემოდის არნოლდ ოსკაროვიჩი).

არნოლდ ოსკაროვიჩი — იური პავლოვიჩი? ლავროვი? სად ნახეთ? ნუთუ იგი კიდევ ბოკონებს ცოდვილ მიწაზე? ყაჩაღი, არაზნადა... სხვებთან ერთად გამოუშვით ციმბირიდან... ამბობენ მოსკოვში დაეხეტებო... მაქს ვერნერთან დაძვრება თურმე... ამბობენ, ახლა ჩვენი მომხრეაო... არა, არა... ლავროვი არ დამანახოთ. შეილო, ამბობენ, იგი შენთან ყოფილა, მაგრამ მე იმედი მაქვს, ასეთი რამ აღარ განმეორდება.

რეგინა — მამა, მეც მაქვს სათქმელი, თუ მომისმენ!

არნოლდ ოსკაროვიჩი — წამოდი (ისინი გადიან, ელიზავეტა ბორისოვნა მარტა).

ელიზავეტა ბორისოვნა — საბრალო... მას მართლა ჰგონია, რომ იური პავლოვიჩი (შემოდის ლავროვი. იგი შეიარაღებულია).

ლავროვი — ელიზავეტა ბორისოვნა!...

ელიზავეტა ბორისოვნა — იური პავლოვიჩი! (გადაეხვევიან და გადაკონიან ერთმანეთს)

ლავროვი — შენ ისევ ჩემი ხარ, მაგრამ ისევ მიღალატებ.

ელიზავეტა ბორისოვნა — არა, არასოდეს... (კონის) მაგრამ რეგინა?

ლავროვი — იგი გამოუტყდელი მეოცნებეა. შენ, მხოლოდ შენ იქნები ჩემი...

ელიზავეტა ბორისოვნა — არა, ეს არასოდეს არ განმეორდება. მაბათიე იური, დამნაშავე ვარ, მაგრამ არც შენ იყავი პირნათელი ჩემს წინაშე... ჩვენი სიყვარული გასართობად, თამაშად გადააქციე... მე კი, შენგან შეურაცხყოფილი, შურისძიებამ შემიპყრო და სხვას მივთხოვდი... მაგრამ სასტიკად მოვტყუვდი... ახლა მე...

ლავროვი — ახლა შენ უფრო საღად უნდა უტყვირო ცხოვრებას.

ელიზავეტა ბორისოვნა — თუ გვიან არ არის.

ლავროვი — შენთან უნდა მოვიდე.

ელიზავეტა ბორისოვნა — მაგრამ ჰერ ვერნერი?

ლავროვი — იმან ყველაფერი იცის და იგი თანახმაა... შენ არც იმას უნდა ჰკრა ხელი... მიუღალერსე... და ამავე დროს უეჭველად მიჰყიდე ყველაფერი, რასაც გვთხოვს.

ელიზავეტა ბორისოვნა — მას სურს იყიდოს ჩემი მამულები, რომლებიც უკვე კონფისკებულია.

ლავროვი — მიეცი, რა გენაღვლება, როგორც კი საბუთებს ჩააბარებ, იქვე მიიღებ დიდი თანხის ჩეკს ჟენევის ბანკის სახელზე.

ელიზავეტა ბორისოვნა — და ჩვენ ერთად წავალთ შვეიცარიაში.

ლავროვი — კი, ძვირფასო!

ელიზავეტა ბორისოვნა — რეგინა მოდის, ჩემთან დაგელოდები. (შემოდის რეგინა).

რეგინა — სალამი, ძვირფასო! (საკონცელად გაიწევეს, მაგრამ თავს შეიკაუებეს) ტუჩებზე პომადო ვაცხია.

ლავროვი — საინტერესოა, რას იტყვი ამაზე?

რეგინა — რაზე?

ლავროვი — რომ მე ტუჩებზე პომადო მაცხია.

რეგინა — თუ შენ ქალი არა ხარ, მაშინ შენთვის ქალს უკონია.

ლავროვი — გმობ ჩემს საქციელს?

რეგინა — შენ კვლავინდებურად გიყვარს ის პიტერელი კუდიანი.

ლავროვი — მე მხოლოდ შენ მიყვარხარ.

რეგინა — სტყუი!

ლავროვი — არასოდეს არ ვსტყუი.

რეგინა — განზრახ მაწვალე.

ლავროვი — შენ კი განზრახ მაჭაერებ. მიყვარხარ, რეგინა!

რეგინა — ღმერთო!

ლავროვი — შენ იქნები ყველაზე ბედნიერი ქალი. მე ასე მინდა და ასეც იქნება.

რეგინა — ჩვენ მუდამ ერთად ვიქნებით... და მე შენი ცოლი ვიქნები. მიყვარხარ, იური, მიყვარხარ!

ლავროვი — არ მჭერა, რით დამიმტკიცებ?

რეგინა — გამომცადე როგორც გინდა.

ლავროვი — როგორც მინდა?

რეგინა — ჰო.

ლავროვი — მამაშენს ოქროს ბუდა აქვს და შენ კარგად იცი სად ინახავს.

რეგინა — ჰო, ჰო იური...

ლავროვი — მისი საზღვარგარეთ გატანა შეუძლებელია, მაგრამ მე ვიცნობ ერთ კაცს, რომელიც მას აქ შეიძენს და დიდ თანხას გამოგვიწერს უენევის ბანკიდან.

რეგინა — კი, მაგრამ, მამა?

ლავროვი — თან წავიყვანთ.

რეგინა — თუ ოქროს ბუდა აღარ გვაქვს?

ლავროვი — რეგინა!

რეგინა — ჰო, თუ ოქროს ბუდა უკვე აღარ გვაქვს?

ლავროვი — რეგინა შენ ხუმრობ!

რეგინა — როგორ გაფითრდი... ჰო, ჩვენ უკვე აღარ გვაქვს არც ოქროს ბუდა და არც სხვა ძვირფასეულობა, ჩვენ ლატაკნი ვართ, ჩვენ... (ტირის).

ლავროვი — რეგინა, გადამრევ!

რეგინა — ლატაკი ხომ არავის უნდა, არავის (ატირებული გარბის. შემოდის ვერნერი).

ვერნერი — საღამო მშვიდობისა, ბატონო ლავროვ, რა არის ახალი?

ლავროვი — იარაღი მივიღეთ... მე უკვე სამასზე მეტი მემომარი მყავს კბილებამდე შეიარაღებული.

ვერნერი — მაგრამ კბილები, თქვენი მემომრების კბილები კარგად თუ გასინჯეთ?

ლავროვი — ვერ ისვენებენ, მოუთმენლად ელიან მტერთან შეხმას. იქ ყველაფერი რიგზეა, მაგრამ სად არის თქვენ მიერ დაპირებული ფული?

ვერნერი — მალე მიიღებთ.

ლავროვი — ოღონდ...

ვერნერი — ვიცი, ჩეკით ევროპის რომელიმე ბანკის სახელზე. მოელაპარაკეთ თუ არა ელიზაბეტა ბორისოვნას?

ლავროვი — დავარწმუნე და ახლა თანახმაა.

ვერნერი — ოქროს ბუდას შესახებ რას მეტყვით?

ლავროვი — ჩემი აზრით, არნოლდ ოსკაროვიჩმა თავისი განძი სადღაც გადაშალა და ამიტომაც რეგინა არნოლდოვნამ მის შესახებ არაფერი იცის.

ვერნერი — ეშმაკმა წაიღოს... ვატყობ, თქვენ აღარ გწადიათ მიიღოთ კარგი გასამრჯელო.

ლავროვი — ნუთუ იგი ასე ძვირი ღირს.

ვერნერი — (თავისთვის) ძვირი! ჰმ... ასეთი მხოლოდ სამია მთელ ქვეყანაზე, სამი ოქროს ბუდა... თითო მათგანი შეფასებულია ორ მილიონ დოლარად. ერთი მათგანი კი არნოლდ ოსკაროვიჩის საკუთრებაა (შემოდის არნოლდ ოსკაროვიჩი).

არნოლდ ოსკაროვიჩი — გაგიმარჯოთ, ბატონებო! ა, ლავროვი?! (ვერნერს) რა ნახეთ საერთო ამ ყაჩაღთან?!

ლავროვი — (გაღიზიანებული) არნოლდ ოსკაროვიჩ!

არნოლდ ოსკაროვიჩი — ჰო, ჰო!

ვერნერი — იგი ახლა ჩვენი მოკავშირეა.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — მიზანი ამართლებს საშუალებებს... ო, თქვენ იეზუიტი ხართ, ნამდვილი იეზუიტი, ჰერ ვერნერ!

ვერნერი — არნოლდ ოსკაროვიჩ, მომბაძეთ მე და ისწავლით როგორ უნდა მტრებს შორისაც მეგობრისა და მოკავშირის მონახვა.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — მიდი!

ვერნერი — გთხოვთ შერიგდეთ (არნოლდ ოსკაროვიჩი და ლავროვი იძულებით გადამეხადან).

არნოლდ ოსკაროვიჩი — იდეა! ჰმ! იდეა საქმე არ არის. იდეები ბევრია, მაგრამ საქმე? ჰო, რას ვაქეთებთ იმისათვის, რომ ეს ჩვენი იდეები საქმედ ვაქტოთ?

ვერნერი — ბატონმა ლაგროვმა მოხერხებულად უნდა აღადგინოს კარგი დამოკიდებულება ინესა არმანდთან. მისი შემწეობით იგი გახდება თვითონ ინესა ფეოდოროვნას ახლობელ ადამიანთა კარგი მეგობარი... ეს ახლობელი ადამიანები კი, კარგად იცით ვინც არიან (რალაქას ეჩურჩულება მათ). ამრიგად, ჩვენი მტრების მთავარ სულისჩამდგმელს ადვილად...

არნოლდ ოსკაროვიჩი — კმარა, ვერნერ, თქვენ მეზღაპრე ყოფილხართ (შემოიჭრება სახეგაბრწყინებული სეკერჩინსკი).

სეკერჩინსკი — ბატონებო, ამ ერთი საათის წინ ბოლშევიკმა ტერორისტებმა მოკლეს გერმანიის ელჩი გრაფი მირბახი! (ჯერ გაშეშლებიან, მერე კი ყველა ერთად შეპყვირებს „ურა!“).

ვერნერი — ამგვარად, ბრესტის ზავი დარღვეულად უნდა ჩავთვალოთ, გერმანელთა არმია ახლა უკვე აუცილებლად დაიძრება ბოლშევიკების წინააღმდეგ. ბატონებო, გთხოვთ დაუყოვნებლივ აცნობოთ ჩვენი ცენტრის ყველა დანარჩენ წევრს ერთ საათში გამოცხადდნენ საგანგებო სტომოპზე (სეკერჩინსკი და ლაგროვი გადიან).

არნოლდ ოსკაროვიჩი — აი ეს ნამდვილად იდეაა, ახლა აუცილებლად იქნება საქმე (შემოდის ელიზავეტა ბორისოვნა. არნოლდ ოსკაროვიჩი აღმატერად გაუხედავს მას და გადის).

ელიზავეტა ბორისოვნა — ჰერ ვერნერ?!

ვერნერი — თქვენთან მოვდიოდი.

ელიზავეტა ბორისოვნა — ჩემთან რეგინა არნოლდოვნაა.

ვერნერი — ჩემთან კი... (ჯიბიდან ჩეკს ამოიღებს). საბუთები მზად გაქვთ?

ელიზავეტა ბორისოვნა — დიახ.

ვერნერი — ინებეთ! მიიღებთ ქენევის ბანკიდან (ჩეკს გაუწვდის). კმაყოფილი ხართ?

ელიზავეტა ბორისოვნა — (ჩეკს დასცქერის) როგორი ბედნიერი ვარ... (კოცნის ვერნერს). როდის, როდის გამამგზავრებთ შვეიცარიაში ჰერ ვერნერ? დუშხართ? თქვენ გგონიათ მე ბრიყვი ვარ და ამიტომ არაფერი არ უნდა ვიცოდე? მაგრამ სიბრძნეებს მე მაშინ ჩავდივარ, როცა ლოგინში ვიწვევთ.

ვერნერი — მე დღესაც მინდოდა მესარგებლა მაგ სიბრყივით.

ელიზავეტა ბორისოვნა — ცელქო! (ისინი ერთმანეთს კოცნიან. მოულოდნელად შემოდის არნოლდ ოსკაროვიჩი ჭიქითა და ბოთლით ხელში. ვერნერი და ელიზავეტა ბორისოვნა გარბიან. ელიზავეტა ბორისოვნას ჩეკი დაუვარდება. იგი უკან ბრუნდება. არნოლდ ოსკაროვიჩი ჩეკს დასწვდება).

არნოლდ ოსკაროვიჩი — (ელიზავეტა ბორისოვნას) მგონი თქვენ დაგივარდათ. (გაუწვდის).

ელიზავეტა ბორისოვნა — (გამოართმევს) გმადლობთ, არნოლდ ოსკაროვიჩ!

არნოლდ ოსკაროვიჩი — დღეს თქვენ ჭკვიანი გამომეტყველება გაქვთ, მადემუაჰელ, როგორ მოხდა?!

ელიზავეტა ბორისოვნა — რომ იცოდეთ, როგორ მეზიზღებით, მე რომ თქვენი ცოლი ვყოფილიყავი, საწამლავს ჩაგიყრიდით დილის ყავაში (ელიზავეტა ბორისოვნა გადის).

არნოლდ ოსკაროვიჩი — თქვენ რომ მართლა ყოფილიყავით ჩემი ცოლი, სიამოვნებით შევსვამდი იმ ყავას (ჭიქას ღვინით შეავსებს). ახლა კი შევსვით იმ ბედნიერებისა, რომ ჩვენ უცოლო ვართ და არ ვეკუთვნით რქოსანთა არმიას! ვივატ! (შესვამს).

ჩ ა მ მ ბ ნ ე ლ დ ე ბ ა

სეკურტინსკი — ამრიგად, ფორტუნა ჩვენსკენ შემობრუნდა. ბოლშევიკებსა და ესერებს შორის შეხლა-შემოხლა ჩვენთვის სასარგებლოა. როგორც ამბობენ, წყალს ჩვენს წისქვილზე ასხამენ. მთავარი ბრალდება, რომელიც ესერებმა ბოლშევიკებს წაუყენეს, ეს ბრესტის ზავია. იგი რომ დაარღვიონ, სწორედ ამისთვის ესერებმა მოკლეს გერმანიის ელჩი გრაფი მირბახი. ამრიგად, კრიზისმა, რომელიც წარმოიშვა ლენინის მთავრობასა და გერმანიის შორის, შეიძლება გამოიწვიოს ბრესტის ზავის დარღვევა. გერმანელთა ჯარები რამდენიმე დღეში გააცამტვერებენ ბოლშევიკებს, გაანადგურებენ ესერებს და ჩვენს მიწაზე ხელახლა დამყარდება სამართლიანობა და წესრიგი.

გერმან მიხაილოვიჩი — ამბობენ, ლენინი თვითონ მივიდა გერმანიის საელჩოში და თავისი მთავრობის სახელით გამოთქვაო ღრმა მწუხარება მომხდარი ამბის გამო. მან მიუთითა აგრეთვე, რომ ეს ტერორისტული აქტი ჩაიდინეს ესერებმა, პროვოკაციის მიზნით, რათა გამოიწვიონ ომი ბოლშევიკებსა და გერმანიის შორის.

ვერნერი — ქალაქში ახლა ორხელისფლებიანობაა, ესერებმა ხელთ იგდეს ფოსტატელეგრაფი.

ვადიმ ვიკენტიევიჩი — აგრეთვე სატელეფონო სადგური.

სეკურტინსკი — დააპატიმრეს ძერტინსკი. ამავე დროს ესერების ჯგუფი, დაახლოებით ოთხასი კაცი, მათი ლიდერის სპირიდონოვას მეთაურობით ალყაშემოტყმულია დიდ თეატრში.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — ეს როგორ მოხდა?!

სეკურტინსკი — ბოლშევიკებმა ყრილობის გახსნის წინ თავისი ფრაქციისათვის სათათბიროდ მოითხოვეს ნახევარი საათი და დატოვეს დიდი თეატრის შენობა. ამავე დროს მათმა ჯარის ნაწილებმა თეატრს ალყა შემოარტყეს. მიუხედავად ამისა, ესერებმა ხელთ იგდეს ქალაქის თითქმის ყველა მთავარი არტერია. ლენინმა დატოვა კრემლი და ახლა არ ვიცით, სად იმყოფება იგი თავის კომისრებთან ერთად.

გერმან მიხაილოვიჩი — ამბობენ, ბოლშევიკები დიდ იმედს ამყარებენ ლატვიელთა დივიზიზე, რომელიც ამჟამად ქალაქიდან რამდენიმე კილომეტრის მოშორებით დგას სადღაც.

სეკურტინსკი — ბოლშევიკების ძირითადი ძალები დაფანტულია რუსეთის სხვადასხვა კუთხეებში. ქვეყანა ჩაფლულია სისხლისმღვრელ სამოქალაქო ომში და ბოლშევიკებს მოსკოვისათვის ძალები არ ყოფნით. ამიტომ ლენინის განკარგულებით სასწრაფოდ აიარალებენ ფაბრიკა-ქარხნების მუშებს, მაგრამ ესერების ძალები ბევრად აღემატება ბოლშევიკებისას. ლენინის კაბინეტის დამხობა მოსალოდნელია ყოველწამს. ქალაქის ცალკეულ რაიონებში ესერებსა და ბოლშევიკებს შორის მოხდა სისხლისმღვრელი შეტაკებები.

ვერნერი — ისე უქნიათ, დაუქამიათ ერთმანეთი. ჩვენი მთავარი მხსნელი გერმანელთა არმიაა. მთავარია, რომ გერმანელებმა დაარღვიონ ბრესტის ზავი და თავიანთი ძალები დასძრან მოსკოვისაკენ. მაშინ ბოლშევიკებიცა და ესერებიც დაიღუპებიან.

ვადიმ ვიკენტიევიჩი — ბატონებო, ეს როგორ, თქვენ გსურთ რუსეთი გერმანელთა ჩექმებმა გადათელონ? თქვენ საერთოდ რუსეთის მოწინააღმდეგე ხართ?

ვერნერი — რუსეთი საერთოდ აღარ არსებობს. არის ჩვენი რუსეთი და რუსეთი ყოველნაირი გამყიდველი სოციალისტებისა.

არნოლდ ოსკაროვიჩი — სწორია, რომელ რუსეთზე მეუბნებით თქვენ? ლენინის რუსეთზე? ამ მათხოვრებისა და ყაჩაღების რუსეთზე? წყალსაც წაუღია ასეთი რუსეთი. მთავარია, რომ ჩემი ყველაფერი დარჩეს ჩემად, ხოლო რუსეთი გერმანიის იქნება თუ სხვისი, ჩემთვის სულ ერთია.

ვადიმ ვიკენტიევიჩი — ბატონო ჩემო, თქვენ გადაჭარბეთ! მე ჩემი რუსეთის მსახურისა და არა ლენინისა, ან უცხოელი ბატონებისა.

ვერნერი — ასეთი აზრებით თქვენ ხელმოცარული დარჩებით. უცხოეთის დახმარებით აღვიდგენთ ჩვენს უფლებებს საკუთრებაზე, უცხოეთი დაგვიბრუნებს ჩვენს სიმდიდრეს, რომელიც უზურპატორებმა წაგვართვეს (შემოდის ლავროვი).

გერმან მისაილოვიჩი — ახალს რას გვეტყვით?

ლავროვი — ესერები ცეცხლს უშენენ კრემლს. ბოლშევიკების მდგომარეობა კატასტროფულია. ერთი საათის შემდეგ ჩემს რაზმთან ერთად მეც გავდივარ.

ვერნერი — ბატონო სეკერჟინსკი, დროა იმოქმედოთ თქვენც. თუკი დაინახეთ, რომ ესერები ძლევენ ბოლშევიკებს — თქვენი ხალხით დაარტყით ესერებს. თუკი ბოლშევიკების მხარეს იქნება წარბატება, მაშინ დაარტყით ბოლშევიკებს. მთავარია იმოქმედოთ უმოწყალოდ, როგორც ერთის, ისე მეორის წინააღმდეგ (სეკერჟინსკი აძლევს მხედრულ სალამს და მხედრული ნაბიჯებით მიდის გასასვლელისაკენ).

გერმან მისაილოვიჩი — ბატონებო, მე დარწმუნებული ვარ, ხვალინდელი დღე ჩვენთვის იქნება დიდი, როგორც ნაპოლეონის აუსტერლიცის დილა!

ყველანი — ამინ!

ჩ ა მ ბ ნ ე ლ დ ე ბ ა

ეპილოგი მკათე

ისევ არნოლდ ოსკაროვიჩის მდიდრული ბინის დარბაზი. არავინაა. გარედან სროლის ხმა ისმის. იგი თანდათან ძლიერდება. შემოდის შემოფოთებული ინესა არმანდი. კარებს მოხურავს და კედელს ეყრდნობა.

ინესა — ჰლივს გადავჩიო (მიმოიხედავს), სად ვარ ნეტავ! (შემოდის რეგინა. განცვიფრებული უცქერის ინესა არმანდს).

რეგინა — ინესა ფეოდოროვნა!

ინესა — რეგინა! ესე იგი, თქვენთან მოვხვდი?!

რეგინა — მოხვდით... კი, ჩვენთან მოხვდით.

ინესა — მე შემთხვევით შემოვედი იმის გამო, რომ...

რეგინა — გარეთ სროლაა, ადამიანები ერთმანეთს ხოცავენ, მაგრამ თქვენ რაღა გაზინებთ? ისინი ხომ თქვენები არიან. ისინი მხოლოდ ჩვენ, ჩვენ გვძარცვავენ. გუანადგურებენ. თქვენ კი მათ კვერს უკრავთ... და შევლას ჩვენთან ეძებთ?! როგორი უხამსობაა!

ინესა — რეგინა!

რეგინა — ჰო, მე რეგინა ვარ, მაგრამ არა ის, რომელსაც წინათ იცნობდით.

ინესა — რეგინა!

რეგინა — მძულხარო!

ინესა — გმადლობთ სამაგიეროსათვის. ახლა კი იქნებ მაჩვენოთ ეზოსკენ გასასვლელი, რომ აქედან შეუძინებლად გავიდე.

რეგინა — ო, ეს კი აღარ გამოვა, ამას ჩემგან ვერ ელირსებით. მე ვიცი, თქვენ, თქვენ მოგვიგზავნეთ მძარცველები... და თქვენვე უნდა აგოთ პასუხი (რეგინა კარებს ჩაკეტავს, კლიტეს გამოიღებს და მეორე ოთახში გარბის). იური, იური პავლოვიჩ!

ინესა — აი თურმე სად შევაფარე თავი. როგორ მოხდა რომ ამხანაგებს ჩამოვჩიო... ო, ახლა ფიქრის დრო აღარაა. როგორც ჩანს, რეგინა რაღაცას მიწყობს. აქ გაჩერება აღარ შეიძლება (კარებს მოსინჯავს. არ იღება. ფანჯარას გააღებს, მაგრამ ქუჩიდან სროლის ხმა ისმის და სწრაფად დახურავს). ქუჩაში გასვლა საშიშია, აქ დარჩენა კი უფრო მეტ საფრთხეს მიმზადებს (შემოდის ლავროვი).

ლაფროვი — თუ მესხიერება არ მალატობს, თქვენ ქალბატონი ინესა არმანდო ზრძანდებით! მოგესალმებით!

ინესა — გამარჯობა, ბატონო ლაფროვ!

ლაფროვი — ბატონი?! თუმცა, რატომაც არა? მე უკვე დავტოვე ფანტიკოსთა ბანაკი და უფრო რეალური ცხოვრება დავიწყე.

ინესა — მე არც თუ ისე ცუდად ვარ ინფორმირებული თქვენი ცხოვრების შესახებ.

ლაფროვი — და ეს, ვგონებ, თქვენ ძლიერ არ მოგწონთ და გულში ალბათ დეზერტირს მეძახით. მაგრამ რატომ გავიწყდებთ სიცოცხლე მილიონებისა, რომლებსაც ზრმად სჯეროდათ თქვენი ზღაპრები კაცობრიობის ნათელ მომავალზე და რომლებიც პელებივით გაწყდნენ ამ მომავლისათვის ბრძოლაში?

ინესა — მილიონებს ახლა თავისი სახელმწიფო აქვთ.

ლაფროვი — ეს რაღა გამოვიდა? მე სახელმწიფოს წინააღმდეგ ვიბრძოდი, აქ კი, ისევ სახელმწიფო, და მერე როგორი — დიქტატურა! ისევ პიროვნების დამორჩილება საერთო სახელმწიფოებრივი ინტერესებისადმი! ცხოვრების ასეთი წესი განსაზღვრულ წარჩოებს შოთხავს. ადამიანი თავისი არსებობით ისევ სახელმწიფოს მოვალე იქნება, ამავე დროს ყოველგვარი სახელმწიფო დამყარებულია მონურ შრომაზე. მაგრამ, თუ შრომა თავისუფალი გახდება, სახელმწიფოს ბოლო მოეღება, თქვენ კი ისევ სახელმწიფო შექმენით. მე თავისუფალი შრომის მომხრე და ყოველგვარი სახელმწიფოს წინააღმდეგი ვარ, ვინაიდან სახელმწიფო ძალმომრეობაა.

ინესა — ლამაზად და მოხდენილად, მე ვიტყვოდი, მაღალფარდოვნად იღვრება თქვენი სიტყვები, მაგრამ ყველაფერი, რაც თქვენ თქვით, სისულელეა. ბევრი წაგიკითხავთ, ბევრი მოგისმენიათ... სამწუხაროდ, არ იცით თუ რა რისთვისაა.

ლაფროვი — თქვენ ხომ უკეთ იცით, თუ რა რისთვისაა, თქვენ თავგანწირულად იბრძოდით ახალი, ადამიანებისათვის უკეთესი, ეგრეთ წოდებული სოციალისტური წყობილებისათვის, რაკი უკვე მიაღწიეთ თქვენს მიზანს და თქვენი აზრით, გააბედნიერეთ ადამიანები. რატომ აღარ სტოვებთ ასპარეზს და არ გაითქვიფებით ხალხში? როცა ამ იდეისათვის იბრძოდით, მაშინ თქვენ ხალხის სახელით მოქმედებდით, როგორც მისი ერთ-ერთი წარმომადგენელი, მაგრამ როდესაც გაიმარჯვეთ და მოხვდით ხალხის სათავეში, ხალხი თქვენი ხელქვეითი გახდა. ვინც ძალაუფლებას ეპოტინება, იგი საშინაო ადამიანია იმათთვის, ვინც ძალაუფლების გარეშეა... ასეთები კი მილიონებია. ვისაც ძალაუფლება აქვს, ის მბრძანებელია. მბრძანებელი კი აკეთებს იმას, რაც მას სურს და არა იმას, რაც ხალხს უნდა.

ინესა — თუ თქვენ გამოდინართ ამ მილიონების სახელით, მაშინ მოვალე ხართ იცოდეთ, რომ ჩვენი ძალაუფლება, სწორედ ამ მილიონების ძალაუფლებაა, ხალხის ძალაუფლება და არა ხალხის ინტერესების დამთრგუნავი ერთი მუჟა ექსპლოატატორების ძალაუფლება.

ლაფროვი — ჩემთვის სულერთია, ვინც არ უნდა იყოს სახელმწიფო ძალაუფლების მპყრობელი, ყველა ისინი უზურპატორები არიან. ერთნი ათასგვარ ხრიკითა და გაიძევარებით ექცევიან ხელისუფლების სათავეში, მეორენი კი ხალხის სახელით მიძვრებიან ხელისუფლებისაკენ... და როცა მიზანს მიაღწევენ, ხალხი აღარ ახსოვთ. არც ერთ ხელისუფალს არ უყვარს ხალხი... ისინი მხოლოდ ვაჭრობენ ხალხის სახელით, ადამიანთა სახელითა და უბედურებით იკავებენ გზას საკუთარი დიდებისაკენ... ვისაც ხალხი უყვარს, მას ბატონად არ მოეცოდება... ვისაც ძალაუფლება აქვს, იგი უკვე მართო ამით დგას სხვებზე მაღლა, იგი მბრძანებელია, ბატონია, ხელქვეითთა ბედილობის გადამწყვეტია.

ინესა — თქვენ...

ლავროვი — არ გინდათ... ვიცი, რასაც მერყევით... თქვენ ყოველთვის ეგოისტს მგძნებთ. და არც ცდებით. მე ყოველთვის ვიბრძოდი და კვლავაც ვიბრძოლებ პიროვნების ინტერესების, საკუთარი „მეს“ მდგომარეობის განმტკიცებისათვის, რადგან ჩემთვის საკუთარ „მე“-ზე მაღლა არაფერი არ არსებობს. მე, ისევე როგორც თქვენ, წოდებათა წინააღმდეგი ვარ, მაგრამ მე არც თანასწორობის მომხრე ვარ — აღამიანები ხომ ერთნაირები არ არიან. მე სახელმწიფოთა შორის საზღვრების წინააღმდეგი ვარ და, საერთოდ თვითონ სახელმწიფოს წინააღმდეგი ვარ. მე მინდა ვიყო კაცობრიობის თავისუფალი მოქალაქე და საკუთარი თავის სრულუფლებიანი ბატონ-პატრონი.

ინესა — ეგ ადვილია, ბატონო ლავროვ, თუ თქვენ ერთ მშვენიერ დღეს რობინზონ კრუზო გახდებით და უკაცრიელ კუნძულზე იცხოვრებთ, თუმცა იქაც დამოკიდებული იქნებით ბუნებაზე...

ლავროვი — თქვენ მუდამ თავს მახვევთ თქვენს აზრებს, მიუხედავად იმისა, რომ მე თვითონ შემიძლია ვიაზროვნო. ვიცი, თქვენ არ შეგიძლიათ მამატიოთ ის, რომ თქვენი რევოლუციისათვის გილოტინაზე არ ავედი.

ინესა — და ამიტომაც ხშირად გეუბნებოდით, თავი დაანებეთ მეტი პოლიტიკას. და მე მართალი ვიყავი, ეს თქვენთვის კარგად არ დამთავრდება... საერთოდ კი კმარა ამაზე ლაპარაკი... ვხედავ კარგად შეიარაღებულხართ.

ლავროვი — არა მარტო მე, მთელი ჩემი რაზმი.

ინესა — დარწმუნებული ვარ, როგორც მამაკაცი, ვალს მოიხდით ქალის წინაშე და მიმაცილებთ კრემლამდე.

ლავროვი — (იციინის) ხა, ხა, ხაა! (მისი სიცილი თანდათან ისტერიულ ხარხარში გადაიზრდება). კრემლამდე, ა? კრემლამდე!

ფ ა რ დ ა

მ ა უ, ბ ა უ მ ა რ ჯ ო ს!

აბოზოქრებულ ოკეანეს ჰგავდა რუსეთი,
 ზამთრის სასახლე — დასაღუპად განწირულ ხომალდს,
 კაცობრიობის დიდ მომავალს ღამეს ვუთევდით
 და ივსებოდა, ნათდებოდა ოქტომბრის ხომლი.
 ნევის ზვირთებსაც ადნებოდა ნისლი და მწუხრი,
 მაშინ სმოლნიდან ოქტომბრის მზეს ჰკრეტდა ლენინი...
 და საქართველო მიჰყვებოდა „ავრორას“ ქუხილს
 ახალ ეპოქის პერგამენტზე გადაწერილი.
 მაღალი რწმენით, დიდი რწმენით და ნათელ რწმენით
 გამოვიარეთ გზა დიადი და უძნელესი,
 რევოლუციის გრიგალების გამოგვყვა ძალა
 და გვიღიმოდა ხვალინდელი დღე — უკეთესი.
 ამაღლებულა, დღეს ღიმილი ამაღლებულა,
 და სიამაყით ავსებულა გულები ჩვენი.
 რომ საუკუნის მაჯისცემას, იმედს მშრომელის
 ვესალმებით და პატაკს ვაძლევთ ვლადიმერ ლენინს!
 ეს მე ვიყავი, გუშინ მარსზე რომ ავიჭერი,
 ცა შევარღვიე კომკავშირულ ცისფერ ბილეთით,
 გადავიხურე სკაფანდრით მთვარის ნაჭერი
 და მაღალ ფრენას დავეუფლე სულ სხვა იმედით,
 დავეუფლე და... გავიყვანე ცისფერი გზები.
 დავაკავშირე მზის სისტემის ყველა პლანეტა,
 მე დავწვინე ყანწებივით ამაყი მთები,
 და მე ჩავედი სიღრმეებში ოკეანეთა.
 და ისევ მე ვარ, რომ ვქმნი ახალს სხვა საოცრებით
 და უფრო მაღლა, იწევს მაღლა ცა დიდი ფიქრით...
 ვიცი, ქართველი კოსმონავტიც მიწას მოწყდება
 და აიჭრება ხვალ მთვარეზე, ან მთვარის იქით.
 მაშ, გაუმარჯოს, ეს დღეები ვისაც არ ღლის და
 უფრო ავსებულ, მაღალ მზეებს ესაუბრება,

ვინც გადმოხედავს დედამიწას სხვა სიმალიდან
და ისევ მიწას, პრველ მშობელს დაუბრუნდება,
დაუბრუნდება, ვითარც ცეცხლი პრომეთეოსის,
საუკუნეთა, სიმაღლეთა წინაშე მდგარი.
არის სიცოცხლე რომელიდაც მნათობზე, ალბათ,
მიწა, ტყეები, ზღვები, თოვლი, წვიმა და ქარი,
არის სიცოცხლე და სიცოცხლით ვეხებით ასე
საქართველოს ცას, მოოქროვილს და მკერდგადაშლილს.
მძლავრი ეპოქის მაჯისცემა სიცოცხლით გვაგვებს,
და გვიხარია ჩვენს ღრმში სხივთა თამაში.
გვიხარია და... ხეალ ვიქნებით უფრო მაღლები
და ჩვენი ფიქრი ცას და მიწას არ დაშორდება,
მოვდივართ ასე, ჟინით, რწმენით, ნათელ აზრებით,
დიდი ეპოქის დიდი ნიჭი და შთაგონება.

ხოსე დე ლა კუადრა

ახალი მინდანი

ევადორელი მწერლის ხოსე დე ლა კუადრას (1903-1941 წ.) არც ისე მდიდარი ლიტერატურული მემკვიდრეობა გვხიბლავს თავისი ჰუმანიზმით, სისადავითა და უშუალობით.

პირველმა მსოფლიო ომმა, ოქტომბრის რევოლუციამ, იმ უდიდესმა სოციალურმა ძვრებმა, ლათინური ამერიკის ქვეყნები რომ გამოაფხიწლა, კეთილისმყოფელი გავლენა მოახდინა კუადრას შემოქმედებაზე. ეს გავლენა იგრძნობა მის ერთ-ერთ საუკეთესო მოთხრობაში „ახალი წმინდანი“, რომლის თარგმანსაც ვთავაზობთ ჩვენს მკითხველებს.

მინდორში ყვითლად ღუოდა ბრინჯი. მცხუნვარე მზე ოქროსფრად ავარაყებდა თავთავს. ფესვებს შავი, ჭაობიანი სანაპირო აძლევდა სინოტივეს, რომელიც წყალიდობისა და უკუქცევის შემდეგ რჩებოდა. ქარიც იქვე იბადებოდა, სადაც მდინარე, მის შორეულ სათავეებთან, იქ, სადაც მთებიდან შენაკადები მოჩქრიალებენ. ქროდა დინების მიმართულებით, ეთამაშებოდა ტალღებს და ფართო, ხაოიან ფოთლებს ათრთოლებდა. წყლის მცენარეები ზანტად ირხეოდნენ, თითქმის შეუღმჩნევლად ამოძრავებდნენ ფარფლს თევზები, კრევეტები ნავარდობდნენ. ნაყოფიერი ნიადაგი და მზის სხივები თავისას აკეთებდნენ: მარცვალი სწრაფად მწიფდებოდა.

— კარგი შემოსავალი გექნებათ, დონ ფრანკო.

— ყველაფერი ფასებზეა დამოკიდებული. გუაიკილში ალბათ იაფია ბრინჯი. ეს გასაგებიცაა. ღარიბების ნაოფლარით, ნუ გეშინია, სულ გატენილია...

— გულს ნუ გაიტეხთ, დონ ფრანკო! აი ნახავთ: თქვენც გექნებათ ფული, ჭაობებში რომ კოღოა, იმაზე მეტი.

— მაგასაც ვნახავთ.

მაგრამ პატარა თუთიყუშით მწვანე ბრინჯის არცთუ ისე მაღალი ღეროები გულს უკენწლავდა ნიო კამილო ფრანკოს (რომელსაც ლერწმისაგან ნახადი არყის სიყვარულისათვის ტუჩა შეარქვეს). არ ფიქრობდა ის ამ წუთას არც ხეხილის ბაღზე, ფაცხის უკან საამოდ რომ შრიალეზდა; არც ქათმებზე, რომლებიც საქათმეში კრიახობდნენ, ჭიადუსა და სიძინდის მარცვალს კენკავდნენ; არც იხვებზე, გუბეებსა და არხებში რომ ყვინთავდნენ. არ ფიქრობდა იგი გასუქებულ ჭიშინ ღორებზე, რომლებიც იმ დღეს ელოდნენ, როცა ბასრი დანა სამუდამოდ გადაწყვეტდა მათ ბედს. არ ფიქრობდა ამ წუთას არც ხბოებზე, რომლებიც ძროხებს ეჭიქვინებთან და ხანიეროს *ოთოთ ნაყარს ტკვერავდნენ.

თუ ეტყოდით: „ნიო კამილო! თქვენი სახლი ინგრევა...“ ის გიპასუხებდათ: „გაუშვი, დაინგრეს“.

და სახეზე გაურკვეველი გამომეტყველება ეხატებოდა — მორჩილი, სევდიანი, გულგრილი.

დიდი ხნის წინათ დონ ფრანკო ხომ ენერგიული ადამიანი იყო. ძლიერი, ტყის ბამბუკით მოუღრეკელი. სიბერე კარგა ხანია წამოეპარა დონ ფრანკოს. ის ყოველდღიურად, შეუპოვრად ებრძოდა მას, და როცა ორმოცდაათმა მიუტაკუნა, იარაღი დაყარა.

წინათ ბევრი ფათერაკი შეემთხვა მას, მაგრამ არასოდეს ტრახახობდა.

დონ ფრანკო კატარამის ახლოს დაიბადა. მისი მშობლები პეონები იყვნენ, წინაპრები კი ყმები. ისინი, რომ იტყვიან, სულს მიათრევდნენ, მთელი ცხოვრება ერთდღივით ბატონს, საგვარეულო მამულის მფლობელს ემსახურებოდნენ.

ნიო კამილომ ოდითგანვე ტანჯული გვარის პირქუში ტრადიცია გააგრძელა.

— თითქმის აკვნიდან დავიწყე მუშაობა თეთრ ბატონ მორეიროსთან.

მაგდალენაზე რომ არ დაქორწინებულიყო, ტყეში წავიდა.

— მე მაგდალენა მიყვარდა. ლამაზი იყო! ჩვენ ყველაფერი მოლაპარაკებული გვქონდა, ქორწილს ჩემი დაბადების დღეს ვიხდიდით... მაგრამ ბატონმა დამასწრო... — ნიო კამილო ამის გახსენებაზეც კი მძიმედ ხვნეშოდა... გახსენებაზეც კი! — დამასწრო და ცოდვის დაფარვა შემოთავაზა. არ დავთანხმდი. მაგდალენა ტიროდა... მე კი უფრო მეტად მიყვარდა, უფრო მეტად... მაგრამ პატრონმა დამასწრო...

* ხანიერო — მარცვლოვანი მცენარე, რომელიც უფრო მეტად საქონლის საკვებად იხმარება.

დონ ფრანკოს ხმა ხრინწიანად და ნალვლიანად ჟღერდა. თუ ვინმე გულმოდგინედ დააკვირდებოდა, მის რუხ თვალებში შორეულ გამოსახულებას გაარჩევდა — ბედისაგან სადღაც მიგდებული გლეხი გოგონას შავგვრემან სახეს.

ამ სიყვარულის ისტორია თავისთავად ნალვლიან იდილიას წარმოადგენს. ის, რაღა თქმა უნდა, სიუჟეტად გამოადგება ქალაქის რომელიმე მეღეჭსეს, — მკითხველთა საყურადღებოდ დამახინჯებულ სახეს შემოგვთავაზებს, მოვლენებს სენიორ მორეირას თვალთ შებედავს: ყვითელი-მომწვანო ველი... ცისფერი ცა... სიყვარული ანთებს გულებს... გამარჯვებულის მბრძანებლური ხელი იმორჩილებს გლეხ გოგონას. ამ დროს ტყეში იცინის პანი, ან რომელიმე მითოლოგიური არსება...

პირქუშ ტყეში, რომელმაც მაგდალენას მომხიბლავი სიქალწულის სანაცვლოდ, დონ ფრანკოს პოეტების მიერ მოგონილი სიქალწულე აჩუქა, ბევრი რამ გადახდა. ტყემ გადაუშალა თავისი იღუმალეზა, მცენარეთა სამყაროს სასწაულები. მან შეიცნო სამკურნალო და შხამიანი ბალახები, ხეები. რომლებიც წყლისაკენ გვიჩვენებენ გზას, ყაჩაღებს აშინებენ, აფრთხილებს ავსულებსა და ყოველივე უწმინდურს, უჩვენებენ, სად არის ჩამარხული განძი. მან შეისწავლა მხეცების ზნე-ჩვეულებანი, ზღაპრული სასწაულები მისთვის გამოცანას აღარ წარმოადგენდა.

— ყველაფერი ეს გამომადგა. სულელურს არაფერს ვაკეთებდი. გულმოდგინე ქრისტიანი ვარ, მონა ღვთისა.

მის მორწმუნეობას დასცინოდნენ.

— რა მორწმუნე ხარ, დონ ტუჩა!

ამ დროს მისი მორწმუნეობა ფანატიზმს ესაზღვრებოდა, ყველაფერი ღვთის წყალობად მიაჩნდა.

— წმინდაო ანდრია! ჰქენი ისე, რომ ჩემი ბრინჯი სწრაფად დამწიფდეს!.. წმინდაო ანა! მომეცი ძროხა!.. წმინდაო ბარბარა! მოვიდეს წვიმა! წმინდაო იოანე! აგვარიდე წყალდიდობა!..

მაგრამ გონს მოსვლის შემდეგ ყველაფერს აკეთებდა იმისათვის, რომ სასწაული, რომელსაც წმინდანებს შესთხოვდა, ახდომოდა.

თავის ფილოსოფიურ სისტემას გამონათქვამების სახით აყალიბებდა:

— ღვთისა გჯეროდეს, მაგრამ თვითონაც მარჯვედ იყავი... თუ წყალში ჩავარდე, ნაპირისაკენ გასცურე... დიდხანს ნადები ქვის ქვეშ წყალი არ გაედინება.

და იცინოდა ცივად.

ამბობენ, ტყიდან მაშინ გამოვიდა, როცა საშიშროებამ გაიარა, როცა ბატონს მისი ურჩობა გადაავიწყდა.

— და მდინარე ვინსესის ნაპირთან დავსახლდი, სწორედ იმ დაბლობში.

— კი მაგრამ, ტუჩა, მორეირასთან რატომ არ დაბრუნდი?

— ზოგი ამბობდა, თითქოს ბატონის დანახვა არ მინდოდა, — მაგდალენასი.

— თვითონ რას ფიქრობდი?

— არც რას. უკეთესია გაგზუმდები. არც ჰოს გეტყვი, არც არას.

მან ეჩარისების ასიენდაში დღიური სამუშაო აიღო და სანაპირო ზოლში მიწის პატარა ნაკვეთის სანახევროდ დამუშავება დაიწყო.

— აქ გამიმართლა, კარმიდამო შევიძინე... აქ დავექორწინდი, მაგრამ ცოლი მომიკვდა... აქ დაიბადა ჩემი გოგონა კარმენი. მას თუთის ნაყოფი დაარქვეს, მუქი სახის კანის გამო. აქ გადაყვა იგი მუცელს და ნუგეშად ერთი ციკქნა არსება დამიტოვა. აქ გაიზარდა მარტა. მის გარდა აღარავინ მყავს ამქვეყნად.

მას სული არ ენანებოდა პატარა მარტასთვის. როცა ღონ ფრანკო უვლიდა ბავშვს, ის, „ზორბა მამაკაცი“, როგორც თვითონ ეძახდა თავის თავს, ქალს ემსგავსებოდა. ყოველ საღამოს, ძილის წინ, ფეხაკრფით უახლოვდებოდა საწოლს, რომელშიც შვილიშვილს ეძინა, ცოტა ხანს უყურებდა, მერე მზრუნველობით აფარებდა ჩითის ზეწარს, კოლოს რომ არ დაეკბინა, და ზეაწეული კოჭრიანი ხელით პირჯვარს სახავდა...

* * *

რალა თქმა უნდა, ღონ ფრანკოს შვილიშვილის ბედი აწუხებდა.

ის კარგი იყო, სათნო. მას ესმოდა, რომ მისი მოქნილი სხეული გემრიელი ლუკმა იქნებოდა ყოველი მამაკაცისათვის. და ამის გამო კეთილი ცერბერი შიშობდა, ფრთხილობდა.

მას სწაღდა, რაც შეიძლება მალე გაეთხოვებინა. და ამოურჩია კიდეც საქმრო. ქორწილს წყალდიდობის დაწყებამდე გადაიხდიდნენ.

და მაინც არ ქონდა გული საგულეს...

მარტას საქმრო, ხუან პუენტე, დღიურად მუშაობდა ეჩარისების ასიენდის მახლობლად. ის არ იყო გლეხი, ქალაქიდან მოვიდა. აღრე რკინიგზაზე მუშაობდა ელოი-ალფაროში, მაგრამ აგიტაციისათვის გაათავისუფლეს.

მოხუცს უყვარდა ხუან პუენტესთან ლაყბობა. განსაკუთრებული ინტერესით უსმენდა, როცა იგი სოციალურ საკითხებს ეხებოდა. მოხუცი გლეხის მოქანცულ წარმოდგენაში იგი იღუმალ შორეთს აღებდა. როცა ხუან პუენტე მუშებისა და გლეხების მოთხოვნებიდან ლაპარაკობდა, ღონ ფრანკოს მისი ესმოდა და ფიქრები ეძალებოდა... ყველაფერს ვერ ითვისებდა, მაგრამ დაბეჯითებით ცდილობდა გაეგო... რაზეც ხუან პუენტე ელაპარაკებოდა, უნებურად აღრინდელ ცნებებში ერეოდა და ებნეოდა.

თავში უტრიალებდა ცალკეული ფრაზები და გამოთქმები: „სოციალისტური რევოლუცია“... „ლენინი — ახალი რელიგიის უდიდესი წმინდანი“... „პროლეტარიატის დიქტატურა“... „მხოლოდ გლეხებსა და მუშებს აქვთ ღრმად შეგნებული საგანგებო გარდაქმნების აუცილებლობა“...

„ლენინი... ლენინი... არ არის უფრო დიდი ადამიანი მთელ მსოფლიოში. აღარავინ არ არის საჭირო, ლენინის გარდა“...

„ლენინი... ლენინი... ლენინი...“

და თანდათანობით დონ ფრანკოს თავისი საკუთარი, გულუბრყვილო გლეხურ რწმენაზე აგებული წარმოდგენა ჩამოუყალიბდა ვლადიმერ ილიჩზე.

ერთხელ ხუან პუენტემ ჟურნალი აჩვენა მას, სადაც ულიანოვის პორტრეტი იყო.

დონ ფრანკომ ამოკრა ეს სურათი და უყოყმანოდ დაკიდა ქრისტიანული წმინდანების გვერდით. ნავთის ლაპა მქრქალად ანათებდა საკუთრებველს, ახლა კი ახალი წმინდანი გააცისკროვნა და იმ დღიდან მასზეც დაიწყო ლოცვა მოხუცმა.

ნოო ფრანკოს ურყევად სწამდა, რომ თუ ბატონი დაუწყებდა შევიწროვებას, ლენინს შეეძლო სასწაულოთ ეხსნა იგი.

და შემთხვევამაც არ დააყოვნა:

„თეთრკანიანი“, ბატონ დიონისოს ბიჭი, ყოველწუთას ნოო ფრანკოს სახლის ახლომახლო დაწრიალებდა.

— ეს ჩიტუნა, აქ რომ ტრიალებს, რაღაც არ მომწონს, — თავისთვის ლაპარაკობდა მოხუცი, — ჩიტუნა ნადავლს უთვალთვალავს.

ბაბუამ იცოდა, რომ ჩიტუნა მის შვილიშვილს კარგს არ უქადდა.

— იგი ისეთივეა, როგორც ის, ზუსტად ისეთი. თეთრები ყველა ერთნაირია. ყველანი ერთი ცომისაგან არიან გამომცხვარი.

მოხუცს ეშინოდა. მის შვილიშვილს იგივე არ დამართოდა, რაც მაგდალენას. და თავისი შიში ხუან პუენტეს გაუზიარა:

— მისმინე, ხუან პუენტე: მე მიყვარხარ შენ, მართალს გეტუბნები. მიყვარხარ და რადგან მიყვარხარ, ერთი რამ უნდა გითხრა...

— რაშია საქმე, დონ ფრანკო?

— ახალგაზრდა ეჩარისი რაღაც არ მომწონს...

— რატომ?

— მარტას შორიასლო წრიალებს. თავისი უნდა გაიტანოს.

— მართლა?

— ღმერთია მოწამე. მე ხომ ვხედავ.

— ახ, აი თურმე რაშია საქმე!

ხუან პუენტე ჩქარა დარწმუნდა ამაში.

— ამ ჩიტს მე ვასწავლი ჭკუას, აი ნახავთ, — თქვა მან, — მეც ვიცი, როგორ უნდა მოეპყრო მათ.

დონ ფრანკოს უნდობლად გაეღიმა.

სხვათა შორის, ცოტა ხნის შემდეგ „თეთრკანიანმა“ ეჩარისმა „ალყა მოხსნა“.

ის უკვე აღარ დანავარდობდა თავისი მდიდრულად აღკაზმული ჯიშის ბედაურით დონ ტუჩას სახლის გარშემო, სულ ცოტა ხნის წინათ კი ხშირად დასეირნობდა აქ, სულ არ დარდობდა იმას, რომ ცხენი ფლოკეებით თელავდა ნათესს.

მალე ასიენდაში ხმა დაირხა: ახალგაზრდა ეჩარისი გუაიკილში მიდის, იქიდან კი ევროპაშიო.

ერთ საღამოს დონ ფრანკომ, რომელიც ქოხის სახურავზე ხუან პუენტესთან საუბრობდა, საინტერესო თემაზე ჩამოაგდო სიტყვა:

— ხუან პუენტე, მაინც როგორ მოახერხე იმ ვაჟბატონის გაპანდურება?

— ძალიან უბრალოდ. როგორღაც ვხედები, როცა იგი ყავის პლანტაციიდან ბრუნდება, და ვეუბნები: „მისმინე, ახალგაზრდავ! თქვენ მარტას ეარშიყებით, მართალია? მაგრამ საქმე იმაშია, რომ მალე მარტაზე უნდა დავქორწინდე, და თუ გზაზე ჭირკვით გადამეღობე, მოგკლავ. გასაგებია? ჩემთვის ეს სასიამოვნო იქნება თუ არა, ამას არა აქვს მნიშვნელობა. მთავარი ისაა — მე ეს დანა იმისთვის გავლესე, რომ ტყავი გაგაძროთ... აბა, მოუსვი!“

მე მას მხოლოდ დანა დავანახე.

— იმან რა გიპასუხა, „თეთრკანიანმა“?

— გაფითრდა და ენის ბორძიკით შეეცადა აეხსნა, რომ მე ვცდები, რომ მას არც ქონია ავი განზრახვა, რომ დიდი ხანია ემზადება შორეული მოგზაურობისათვის, მაგრამ საბოლოოდ რომ დავწყნარდე, ის დათქმულ დროზე ადრე გაემგზავრება... ამაზე კი მე ვუპასუხე: „გაემგზავრე, ახალგაზრდავ, თორემ უფრო შორს გაგისტუმრებ, უფრო შორს!...“

მე ხომ კარგად ვიცი, როგორ უნდა მოექცე ამ მშიშარა ბურჟუეზს! ვიცი როგორ უნდა მოექცე!

— აი თურმე რაშია საქმე!

დონ ფრანკოს მეტი აღარაფერი უკითხავს ხუან პუენტესთვის. იგი ქოხში შევიდა, შვილიშვილს ალერსით გადაუსვა თავზე ხელი, შვილიშვილს, რომელიც საკურთხეველთან იჯდა და საქორწინო კაბას იცერავდა. მოხუცმა ლენინის სურათთან სანთელი აანთო. მერე ისევ ავიდა ქოხის სახურავზე, სადაც ხუან პუენტე უცდიდა.

დონ ფრანკომ ჭაბუკს მკლავზე წაავლო ხელი და ყურში წასჩურ-
ჩულა:

— მომისმინე, ხუან პუენტე! ერთი რაღაც უნდა გითხრა...

— რა?

— ის, რომ „თეთრკანიანი“ ეჩარისი გაემგზავრა, გაქრა...

— მერე?

— ეს სასწაული ლენინმა მოახდინა!

თვალი დაბალ, მოღრუბლულ ცას გაუშტერა, სუსტი ხმა დაეძაბა და
მოუთმენლად წამოიძახა:

— გაუმარჯოს წმინდა ლენინს!

ამ წუთას მდინარეზე ნიავემა გაირბინა, და მოხუცის წამოძახილს
ფოთლების შრიალი გამოეხმაურა...

ესპანურიდან თარგმნა **გოჩა არჩვაძემ**.

ქართული და კუბოლისტიკა

შოთა შარაძე

ლენინი ლიტერატურის შესახებ

თავის ერთ-ერთ მოგონებაში ნ. კ. კრუპსკაია წერდა: „ამხანაგმა, რომელმაც პირველად გამაცნო ვლადიმერ ილიას ძე, მითხრა, რომ იგი სწავლული კაცია, კითხულობს მარტოოდენ მეცნიერულ წიგნებს, თავის სიცოცხლეში არც ერთი რომანი არ წაუკითხავს, არასდროს ლექსებს არ კითხულობსო“. არათუ მაშინ, დღესაც კი ზოგიერთს სწავლულ კაცზე ისეთი წარმოდგენა აქვს. თითქოს იგი დროს ტყუილ-უბრალოდ არ კარგავს რომანებისა და ლექსების კითხვით. ამავე დროს ცნობილია, რომ ყველა ჭეშმარიტ მეცნიერს გატაცებით უყვარს ლიტერატურა და ხელოვნება, კიდევ მეტი, ზოგიერთი მათგანი თვითონაც ქმნის მხატვრულ ნაწარმოებებს.

ამხანაგი, რომელმაც ნ. კ. კრუპსკაიას გააცნო ვ. ი. ლენინი, ერთი იმათგანი იყო, ვისაც არ ესმის

მხატვრული ლიტერატურის უდიდესი როლი როგორც ადამიანის პირად ცხოვრებაში, ისე მასების რევოლუციურ მოძრაობაში და ეგონა, ლენინს განადიდებდა მოსაუბრის თვალში, თუკი ეტყოდა, რომანებსა და ლექსებს ახლოსაც არ ეკარება, „მარტოოდენ მეცნიერულ წიგნებს“ კითხულობსო. საესებით ბუნებრივია, ნ. კ. კრუპსკაია გააოცა ამხანაგის ნათქვამმა, მას ვერც კი წარმოედგინა, რომ არის ადამიანი, რომელსაც სრულებით არ აინტერესებს მხატვრული ლიტერატურა და „არასოდეს ხელში არ აუღია წიგნი, სადაც ლაპარაკია იმაზე, თუ რითი ცხოვრობენ ადამიანები“.

უმდიდრეს მემუარულ ლიტერატურაში, რომელიც ვ. ი. ლენინის ნათესავებმა, მეგობრებმა, თანამებრძოლებმა დაგვიტოვეს, ხაზგასმულია, რომ დიდი ბელადი ჭაბუკობიდანვე განსაკუთრებულ

ინტერესს იჩენდა მხატვრული ლიტერატურისადმი, კლასიკოსების თხზულებებთან ერთად ყურადღებით ეცნობოდა ახალ ბელეტრისტულ ნაწარმოებებსაც. ნ. კ. კრუჰსკაია გადმოგვცემს, რომ მხატვრულ ლიტერატურას ვ. ი. ლენინი კითხულობდა გადასახლებაშიც, ციმბირშიც და მის საწოლთან ჰეგელის გვერდით ეწყო პუშკინი, ლერმონტოვი, ნეკრასოვი, გოეთეს „ფაუსტი“ გერმანულ ენაზე და ჰაინეს ლექსების ტომი. ძლიერ უყვარდა ლენინს აგრეთვე ჩერნიშევსკი, გერცენი, პისარევი. რამდენიმეჯერ გადაუკითხავს ტურგენევი და, საერთოდ, ჩინებულად იცნობდა როგორც რუსულ, ისე მსოფლიო ლიტერატურას.

მაგრამ ლენინი არა მარტო კითხულობდა მხატვრულ ლიტერატურას, არამედ ფართოდ და უნარიანად იყენებდა თავის შრომებში სხვადასხვა მხატვრულ სახეს და ციტატას, უმთავრესად ამათუ იმ დებულების ან პიროვნების ილუსტრაცია - დახასიათებისათვის. დადგენილია, რომ ლენინის თხზულებებში გვხვდება ათასამდე ლიტერატურული ციტატა, რომლებიც ძლიერ ხშირად შეიცავენ ცალკეული მწერლებისა თუ მათი ნაწარმოებების ღრმა იდეურ-ესთეტიკურ შეფასებას, აშუქებენ უმნიშვნელოვანეს მეთოდოლოგიურ პრობლემებს. თავისი ლიტერატურულ-ესთეტიკური შეხედულებები ლენინმა გადმოგვცა სპეციალურ სტატიებ-

შიც, რომლებიც მიუძღვნა ლევ ტოლსტოის, გერცენსა და სხვა მწერლებს.

თავისთავად ცხადია, ლენინის ლიტერატურულ - ესთეტიკურ შეხედულებები გამომდინარეობდა მისი რევოლუციური მსოფლმხედველობიდან, მიმართული იყო მარქსიზმის მტრების წინააღმდეგ და ემსახურებოდა მუშათა კლასის განმათავისუფლებელ ბრძოლას, მისი დიადი მსოფლიო-ისტორიული მისიის განხორციელებას. მათ დღესაც არ დაუკარგავთ ცხოველყოფელობა და წარმოდგენენ საბჭოთა ესთეტიკისა და ლიტერატურული კრიტიკის თეორიულ საფუძველს.

ლიტერატურული პროცესების შესწავლის, ანალიზისა და განზოგადებისათვის, ისევე როგორც რეალიზმის განვითარებისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა და აქვს ასახვის თეორიას, რომელიც ლენინმა ჩამოაყალიბა თავის გენიალურ ფილოსოფიურ ნაშრომში „მატერიალიზმი და ემპირიოკრიტიციზმი“. ასახვის ლენინური თეორია მთლიანად ემყარება მარქსისტულ გნოსეოლოგიას და კლასიკური სიცხადით გვიჩვენებს, რომ „ჩვენი ცნობიერება მხოლოდ სახეა გარეგანი სამყაროსი, და თავისთავად გასაგებია, რომ ასახვას არ შეუძლია ასახულის დამოუკიდებლად იარსებოს, მაგრამ ასახული არსებობს ამსახველის დამოუკიდებლად“. ეს დებულება ლახვარს სცემს იდეალისტურ-

სუბიექტივისტურ ესთეტიკურ კონცეფციას და ცხადყოფს, რომ ხელოვნების წყარო შეიძლება იყოს მხოლოდ სინამდვილე და ყოველ მხატვრულ ნაწარმოებში აირეკლება, აისახება ცხოვრება, მისი მოვლენები.

რა თქმა უნდა, ეს ისე არ უნდა გავიგოთ, თითქოს ობიექტი უშუალოდ ირეკლებოდეს და წარმოგვიდგებოდეს ლიტერატურასა თუ ხელოვნებაში. შემეცნების პროცესი რთულია და გულისხმობს არა მარტო ობიექტის, არამედ სუბიექტის აქტიურობასაც და შეუძლებელია დავამციროთ რომელიმე მათგანის როლი და მნიშვნელობა. ამიტომ იყო, რომ ლენინი, ხაზს უსვამდა რა ობიექტური სამყაროს დამოუკიდებლობას სუბიექტისაგან, იქვე მიუთითებდა, რომ ასახვა „არ არის უბრალო, უშუალო, სარკისებურ-მკვდარი აქტი, არამედ რთული, გაორებული, ზიგზაგისებური აქტი, რომელიც თავის თავში შეიცავს ცხოვრებისაგან ფანტაზიის გაფრენის შესაძლებლობას“. და აქ ჩნდება პრაქტიკის ძალა. თუ რამდენად სწორია ჩვენი ცოდნა, სწორად აისახა თუ არა ჩვენს ცნობიერებაში ობიექტური სამყარო, ამის შემოწმება შეიძლება მხოლოდ პრაქტიკით. მაშასადამე, პრაქტიკა თეორიის კრიტერიუმი.

ლიტერატურა და ხელოვნება ობიექტური, ჩვენგან დამოუკიდებლად არსებული სინამდვილის ასახვის, მისი გადმოცემის ერთ-

ერთი ყველაზე საინტერესო და აქტიური ფორმაა. მისი სპეციფიკა ის არის, რომ სინამდვილეს ასახავს და გადმოგვცემს მხატვრული სახეების მეშვეობით. ცხოვრების მოვლენებს რომ აღწერს, მწერალი გვაცნობს თავის დამოკიდებულებასაც ამ მოვლენებისადმი და გვეხმარება ღრმად ჩავწვდეთ ადამიანთა ხასიათებს, საზოგადოებრივ ურთიერთობას, გავერკვეთ მიმდინარე პროცესებში და გამოვიტანოთ სწორი დასკვნები.

ამგვარად, ასახვის ლენინური თეორია თავისი არსით ღრმად მატერიალისტურია და ქვას ქვაზე არ ტოვებს ლიტერატურის როგორც იდეალისტური, ისე ფორმალისტურ-ვულგარული გაგებისაგან. იგი ცხადყოფს, რომ ლიტერატურის წყარო სინამდვილეა და წარმოადგენს ამ სინამდვილის ასახვის სპეციფიკურ, მხატვრულ ფორმას, ამასთან მწერალი პასიურად კი არ ჰვრეტს მოვლენებს, არამედ აქტიურად აღიქვამს მათ, გვიჩვენებს თავის პოზიციას, დამოკიდებულებას საზოგადოებრივი ურთიერთობისა და ადამიანებისადმი. სინამდვილის მხატვრული ასახვის ჰეგმარიტება მოწმდება პრაქტიკით.

ლენინური ასახვის თეორიიდან გამომდინარეობს უმნიშვნელოვანესი ესთეტიკური დებულება, რომ ლიტერატურა არის ობიექტური სამყაროს ასახვის ფორმაც და მისი შეცვლის, გარდაქმნის საშუალებაც. მწერალი ყო-

ველთვის ტენდენციურია, ყოველთვის დგას გარკვეულ კლასობრივ, პარტიულ პოზიციებზე. ცნობილ სტატიაში „პარტიული ორგანიზაცია და პარტიული ლიტერატურა“ ლენინმა ამხილა „შემოქმედების აბსოლუტური თავისუფლების“ სიყალბე და ფარისევლობა. „არ შეიძლება, — წერდა იგი, — საზოგადოებაში ცხოვრობდე და საზოგადოებისაგან თავისუფალი იყო. ბურჟუაზიული მწერლის, მხატვრის, მსახიობი ქალის თავისუფლება — ეს არის მხოლოდ შენიღბული (ანდა ფარისევლურად ნიღბაფარებული) დამოკიდებულება ფულის ქისისაგან, მოსყიდვისაგან, ხასობისაგან“.

ამავე სტატიაში ლენინმა ცხადყო, რომ არაკლასობრივი ლიტერატურა და ხელოვნება „შესაძლებელი იქნება მხოლოდ სოციალისტურ უკლასო საზოგადოებაში“ და, წინააღმდეგ ბურჟუაზიული ფარისევლური „უპარტიოების“ ლოზუნგისა, წამოაყენა და ყოველმხრივ დაასაბუთა ლიტერატურის პარტიულობის პრინციპი. „ეს პრინციპი, — განმარტავდა ლენინი, — მდგომარეობს არა მარტო იმაში, რომ სოციალისტური პროლეტარიატისათვის ლიტერატურული საქმე არ შეიძლება პირთა თუ ჯგუფთა მოგების იარაღი იყოს, იგი საზოგადოდ არ შეიძლება ინდივიდუალური საქმე იყოს, საერთო პროლეტარული საქმისაგან დამოუკიდებელი... ლიტერატუ-

რული საქმე უნდა გახდეს საერთო პროლეტარული საქმის ნაწილი“... იგი უნდა ემსახურობდეს „მილიონობით და ათეულ მილიონობით მშრომელებს, რომელნიც ქვეყნის საუკეთესო ნაწილს, მის ძალას, მის მომავალს შეადგენენ“.

ხაზს რომ უსვამდა ლიტერატურის პარტიულობის აუცილებლობას, ლენინი ამავე დროს გვაფრთხილებდა, რომ შაბლონურად არ მოვკიდებოდით ლიტერატურულ საქმეს. „უდავოა, ლიტერატურული საქმე ყველაზე ნაკლებ ემორჩილება მექანიკურ შეთანაბრებას, ნიველირებას, უმცირესობაზე უმრავლესობის ბატონობას. უდავოა ამ საქმეში უეჭველად საჭიროა მეტი გასაქანი მიეცეს პირად თაოსნობას, ინდივიდუალურ მიდრეკილებებს, გასაქანი მიეცეს აზრსა და ფანტაზიას, ფორმასა და შინაარსს... პროლეტარიატის პარტიული საქმის ლიტერატურული ნაწილი არ შეიძლება შაბლონურად გავაიგივოთ პროლეტარიატის პარტიული საქმის სხვა ნაწილებთან“.

ლიტერატურის პარტიულობის პრინციპი დიდი ხანია გახდა ჩვენი მწერლების, საბჭოთა ლიტერატურის მცოდნეობის სახელმძღვანელო პრინციპი. მან საშუალება მოგვცა შეგვექმნა ლიტერატურის ახალი იდეალი — მწერალი საკუთარი გულის კარნახით, შეგნებულად და თავისუფლად უერთებს თავის მხატვრულ ინდივიდუალობას პროლეტარიატის,

პარტიის იდეოლოგიას და ცხოვრების მოვლენებს გვიჩვენებს ამ იდეოლოგიის თვალსაზრისით. ამით ლიტერატურა ჩადგა ხალხის, მშრომელთა უფართოესი მასების სამსახურში და გამოხატავს მათ სასიცოცხლო ინტერესებს.

ლიტერატურისა და მწერლებისადმი პარტიული მიდგომის მისაზრდო ნიმუშია ლენინის წერილები ლევ ტოლსტოიზე, მისი ლიტერატურული შენიშვნები. ცნობილია, რომ რუსული ლიტერატურის სიამაყის ლევ ტოლსტოის შემოქმედებას სულ სხვადასხვანაირად აფასებდნენ. ზოგს იგი მიაჩნდა „მონანიე აზნაურად“, ზოგი ფიქრობდა, რომ ტოლსტოის შემოქმედება — ეს არის „აზრის მოძრაობა“. სხვები კიდევ ცდილობდნენ ყველაფერი აეხსნათ ფორმალისტური თვალსაზრისით. ლენინი იყო პირველი, ვინც გენიალური სიცხადით გაანალიზა ტოლსტოის მთელი შემოქმედება და მეცნიერული სიზუსტით შეაფასა იგი როგორც უდიდესი რეალისტი მხატვარი, რომლის თხზულებებშიც დიდი შემოქმედებითი ძალით აისახა მთელი ეპოქა რუსეთის განვითარებაში, რუსი გლეხობის იდეები და სულიერი განწყობილება. ამიტომაც უწოდა ლენინმა ლევ ტოლსტოის რუსეთის რევოლუციის სარკე.

ლევ ტოლსტოის შემოქმედებისა და მისი ღვაწლის ასეთი დახასიათება ისევე უაღრესად ორიგინალური იყო, როგორიც მოულო-

დნელი. თითქოსდა რა საერთო უნდა ჰქონოდა გრაფ ლევ ტოლსტოის რევოლუციასთან, რომელიც მან „აშკარად ვერ გაიგო. რომელსაც მან აშკარად აარიდა თავი“ და რომელიც ქადაგებდა, რომ „ბოროტებას წინააღმდეგობა არ გაეწიოს“ ძალადობით?

მაგრამ საქმე ის იყო, რომ თვით რევოლუციაც რთულ მოვლენას წარმოადგენდა. „ჩვენი რევოლუცია, — შენიშნავდა ლენინი, — უაღრესად რთული მოვლენაა. მის უშუალო მომხდენთა და მონაწილეთა მასაში ბლომად არიან ისეთი სოციალური ელემენტები, რომლებსაც აგრეთვე აშკარად არ ესმოდათ, რა ხდებოდა და რომლებიც აგრეთვე თავს არიდებდნენ მოვლენათა მსვლელობით მათ წინაშე დასმულ ნამდვილ ისტორიულ ამოცანებს. და თუ ჩვენს წინაშე მართლაც დიდი მხატვარია, მას თავის ნაწარმოებებში უნდა აესახა რევოლუციის თუნდაც ზოგიერთი არსებითი მხარე“.

ლევ ტოლსტოი მართლაც დიდი, გენიალური მხატვარი იყო და არ შეეძლო არ აესახა რევოლუცია, არ ეჩვენებინა მისი ძლიერი და სუსტი მხარეები. წინააღმდეგურობა, რომელიც სრულიად აშკარაა ტოლსტოის ნაწარმოებებში, შეხედულებებში, მოძღვრებებში, სკოლაში, „ნამდვილი სარკეა იმ წინააღმდეგური პირობებისა, რომლებშიც ჩაყენებული იყო გლეხობის ისტორიული მოქმედება ჩვენს რევოლუციაში“.

ლენინი დიდად აფასებდა ტოლსტოის რეალიზმს, ყველა და ყოველგვარი ნიღბის ჩამოგლეჯის უნარს, უბადლო მხატვრულ ოსტატობას. „ამ გრაფამდე — უთქვამს ლენინს გორკისათვის, — ლიტერატურაში ნამდვილი გლეხი არ ყოფილა“. მისი დახასიათებით, ტოლსტოი იყო „გენიალური მხატვარი, რომელმაც მოგვცა არა მარტო რუსეთის ცხოვრების უბადლო სურათები, არამედ მსოფლიო ლიტერატურის პირველხარისხოვანი ნაწარმოებნიც“. ლენინი ამაყობდა ტოლსტოის მხატვრული თხზულებებით და იგი მიიჩნდა ბუმბერაზ მწერლად, რომელსაც ძნელად თუ მოეძებნება ბადალი. „ვინ შეიძლება მის გვერდით დავაყენოთ ევროპაში?“ — ჰკითხა ერთხელ ლენინმა გორკის და ამ კითხვას თვითონვე გასცა პასუხი: „არავინ“.

ტოლსტოისადმი მიძღვნილ სტატიებში ლენინი განსაკუთრებით აფასებდა მწერლის ფხიზელ რეალიზმს, მის უნარს დახატოს ცხოვრების მართალი სურათები, მოგვცეს მართალი ხასიათები. რეალიზმის უპირველესი ღირსება ის არის, რომ იგი ტიპიზაციის შემწეობით ხელოვანს საშუალებას აძლევს სხვადასხვა სოციალური ჯგუფის, კლასების წარმომადგენელთა მოქმედება, ქცევა გვიჩვენოს არა როგორც მათი რაღაც განსაკუთრებული ინდივიდუალური თვისებების, არამედ როგორც განსაზღვრული საზოგადოებრივი პირობების შედეგი. როცა ტიპი-

ური ხასიათი ასახულია ტიპიურ გარემოებაში, პერსონაჟის, ტიპის ქცევაში ვლინდება მარტო პიროვნების კი არა მთელი კლასის თვისებანი, მისწრაფებანი. სწორედ ეს განაპირობებს რეალისტური ლიტერატურის უდიდეს შემეცნებითს ღირებულებას.

თავის ერთ-ერთ სტატიაში ლენინი წერდა: „მთავარი აქ სწორედ სოციალური ტიპია და არა ცალკეულ პირთა თვისებები. ლაქია შეიძლება ფრიად პატიოსანი ადამიანი იყოს, თავისი ოჯახის სანიმუშო წევრი, საუცხოო მოქალაქე, მაგრამ მისი გარდუვალი ხვედრია ის, რომ ითვალთმაქცოს, რამდენადაც მისი პროფესიის ძირითადი ნიშანია იმ ბატონის ინტერესების შეერთება, რომლის მიმართ მან „იკისრა“ სამსახური „რწმენითა და ალაღმართლობით“, იმ წრის ინტერესებთან, რომლიდანაც აჰყავთ შინამოსამსახურენი“.

პოლიტიკურ ბრძოლაში, თავის იდეურ მოწინააღმდეგეთა და სახასიათებელად, ლენინი ძლიერ ზშირად იყენებდა რუსი კლასიკოსების — გოგოლის, სალტიკოვ-შჩედრინის, ტურგენევის, გრიბოედოვისა და სხვათა მიერ შექმნილ ტიპებს (ხლესტაკოვი, იუდუშკა გოლოვლიოვი, მოლჩალინი და სხვ.). რამდენადაც დიდია მწერალი, იმდენად უფრო სრულყოფილად, მთელი სიმძაფრით და სიმართლით ხატავს ტიპს, რომელიც ამის გამო სიცოცხლეს განაგრძობს მრავალი წლის შემდეგ.

გაც, ახალ, შეცვლილ ისტორიულ პირობებშიც. ამის ერთი მკაფიო მაგალითია მემამულე პენოჩინის მხატვრული სახე, რომელიც ტურგენევემა შექმნა „მონადირის წერილებში“ და ლენინმა გამოიყენა გრაფ გეიდენის „ჰუმანურობის“ დასახასიათებლად. „ჩვენს წინაშეა, — წერდა ლენინი, პენოჩინის მხატვრულ სახეს რომ მოაგონებდა მკითხველს, — ცივილიზებული, განათლებული, კულტურული მემამულე მოპყრობის რბილი ფორმებით, ევროპული პეწით. მემამულე ლენით უმასპინძლდება სტუმარს და მაღალ მატერიებზე საუბრობს. „ღვინო რად არ გაგიტბია?“, — ეკითხება იგი ლაქიას. ლაქია დუმს და ფიქრობდა. მემამულე ზარს რეკს და ხმის აუმაღლებლად, ეუბნება შემოსულ მსახურს: „თედორეს შესახებ... გაეცით განკარგულება“. გრაფ გეიდენის „ჰუმანურობაც“, დასძენდა ლენინი, სავსებით ანეით იყო. პენოჩინის მსგავსად უშუალოდ არც გეიდენი შოლტავდა და აწამებდა გლეხებს, ისიც მხოლოდ შორიდან „სცემდა განკარგულებას“. მაგრამ ამით არსი არ იცვლება.

ცხოვრების სიმართლით ასახვა, ადამიანთა ურთიერთობის, ხასიათების ჩვენება ტიპიურ გარემოებაში რეალობის ძალა და მხატვრული შემოქმედების ღირებულების საზომი, მისი კრიტერიუმი. მაგრამ ხელოვანს მხოლოდ მაშინ შეუძლია შექმნას დიდი ნაწარმო-

ები, როცა იგი მოწინავე იდეების დონეზე დგას, თავისი დროის პროგრესული მოაზროვნეა. ნ. კ. კრუპსკაია გადმოგვცემს, რომ ლენინს გარდაცვალებამდე ორი დღით ადრე წაუკითხა ჯეკ ლონდონის მოთხრობა „სიყვარული სიცოცხლისადმი“ და „ილიჩს იგი ძალიან მოეწონა“, მოეწონა უპირველეს ყოვლისა მაღალი იდეის გამო — „იმარჯვებს ადამიანი — ცოცხალ-მკვდარი, ნახევრადშეშლილი აღწევს მიზანს“. მეორე დღეს ლენინისათვის წაუკითხავთ ამავე მწერლის სხვა მოთხრობა, რომელიც გაუღენთილი იყო ბურჟუაზიული მორალით. „ილიჩმა, — იგონებს ნ. კ. კრუპსკაია, — გაიცინა და ხელი ჩაიჭინა“.

მანასადამე. ლენინს არ აკმაყოფილებდა ნაწარმოები, რომელიც მაღალ იდეას, მოწინავე შეხედულებას არ გამოხატავდა. ილიჩის საჯარო გამოსვლები, მისი ცხოვრების სხვა ეპიზოდებიც, რომლებიც ნათესავებმა და თანამებრძოლებმა აგვიწერეს, სრულიად უეჭველს ხდის, რომ თუ საქმე არჩევანზე მიდგებოდა, ლენინი უპირატესობას აძლევდა შინაარსს და არა ფორმას. ლენინის ლიტერატურულ ინტერესებს რომ გვაცნობს, ნ. კ. კრუპსკაია ერთ-ერთ მოგონებაში წერს: „ყველაზე მეტად პუშკინი უყვარდა. მაგრამ მარტო ფორმას როდი აფასებდა იგი. მაგალითად, მას უყვარდა ჩერნიშევსკის რომანი „რა ვაკეთოთ?“ მისი ნაკლებმხატვრული

გულუბრყვილო ფორმის მიუხედავად“.

შინაარსს რომ უპირატესობას აძლევდა, ლენინი სრულიადაც არ ამცირებდა ფორმის მნიშვნელობას და არ უგულებელყოფდა მას. ამ მხრივ საინტერესო ცნობას გვაწვდის დიდი პროლეტარული მწერალი მაქსიმ გორკი, რომელიც ხშირად ხვდებოდა ლენინს და ესაუბრებოდა ლიტერატურულ საკითხებზე. აი ერთი ადგილი გორკის მოგონებიდან: „ხაზგასმით და არაერთხელ აღუნიშნავს დემიან ბედნის მუშაობის საავიტაციო მნიშვნელობა, მაგრამ ამასთანავე ამბობდა: ცოტა უხეშია. მკითხველს მიჰყვება უკან. საჭირო კია ცოტა წინ ყოფნა“.

ლენინი უდიდესი დიალექტიკოსი იყო და, ცხადია, აუცილებლად თვლიდა შინაარსისა და ფორმის ერთიანობას, მაგრამ როცა პრაქტიკაში ისინი ასე თუ ისე შორდებოდნენ ერთმანეთს, უპირატესობას, როგორც ვთქვით, შინაარსს აძლევდა. ეს იმიტომ, რომ როგორც სამართლიანად შენიშნავდა ნ. კ. კრუპსკაია, ლიტერატურა „მისთვის ცხოვრების შეცნობის იარაღი იყო. და რაც უფრო სრულად, ყოველმხრივ ასახავდნენ მხატვრული ნაწარმოებნი ცხოვრებას, რაც უფრო მარტივი იყვნენ ისინი, მით უფრო აფასებდა მათ ილიჩი“. სრულად და ყოველმხრივად კი ცხოვრებას ასახავს მხოლოდ ის ნაწარმოები, სადაც მიღწეულია ფორმისა და შინაარსის ერთიანობა, სადაც

ეპოქის მოწინავე იდეები გადმოცემულია შესაბამისი, სრულყოფილი მხატვრული ფორმით. ამიტომ მოსწონდა ლენინს პუშკინი, ტოლსტოი, ტურგენევი და სხვა კლასიკოსები.

დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის შემდეგ ლენინი განსაკუთრებულ ინტერესს იჩენდა ლიტერატურასა და ხელოვნებისადმი და დაუცხრომლად ზრუნავდა იმისათვის რომ მსოფლიო ლიტერატურისა და ხელოვნების შედეგები ფართო მასების კუთვნილება გამხდარიყო. კაპიტალიზმის ერთ-ერთ დიდ დანაშაულად ილიჩი იმასაც თვლიდა, რომ იგი ხალხისათვის მიუწვდომელს ხდიდა ტოლსტოისა და შექსპირს, რაფაელსა და ბეთჰოვენს. ერთ-ერთ სტატიაში ტოლსტოიზე, რომელიც რევოლუციამდე დაწერა, ლენინი გულისტკივილით აღნიშნავდა, რომ რუსეთშიც კი ტოლსტოი-მხატვარს მოსახლეობის მხოლოდ უმნიშვნელო უმცირესობა იცნობდა და დაასკვნია: „იმისათვის, რომ მისი (ტოლსტოის — შ. ქ.) ნაწარმოებები ნამდვილად გახდეს ყველას კუთვნილება, საჭიროა ბრძოლა და ბრძოლა ისეთი საზოგადოებრივი წყობილების წინააღმდეგ, რომელმაც მილიონებსა და ასეულ მილიონებს წილად არგუნა სიბნელე, დაბეჩავება, კატორღული შრომა და სიღატაკე, საჭიროა სოციალისტური გადატრიალება“.

და როცა ეს გადატრიალება ფა-

ქტი გახდა, ლენინმა ახალგაზრდა საბჭოთა სახელმწიფოს უმნიშვნელოვანეს ამოცანად დასახა ხალხისა და ხელოვნების დაახლოება. „ხელოვნება ეკუთვნის ხალხს. — უთქვამს ლენინს კლარა ცეტკინისათვის ერთ-ერთ საუბარში. — იგი თავისი უღრმესი ფესვებით მშრომელთა ფართო მასების თვით შუაგულში უნდა მიდიოდეს. იგი გასაგები და საყვარელი უნდა იყოს მასებისათვის. იგი უნდა აერთიანებდეს ამ მასების გრძნობას, აზრს, ნებისყოფას. ალაგზნებდეს მათ“.

ხელოვნებისა და ხალხის ასეთი დაახლოებისათვის საჭირო იყო ორი პრობლემის გადაწყვეტა. — ჯერ ერთი, თვით ხელოვნების გამსჭვალვა ახალი შინაარსით, მისი ხალხურობის ამადლება, დაახლოება ხალხთან. ახალ ხელოვნებას ნოვატორული როლი უნდა შეესრულებინა კაცობრიობის მხატვრულ განვითარებაში.

მაგრამ „ახალი“ ლენინს სრულიადაც არ ესმოდა ისე, როგორც ზოგიერთ პროლეტკულტელს ან ყალბ ნოვატორს — როგორც „ძველის“ ხელაღებითი უარყოფა. „რაც ლამაზია, — უთქვამს ილიჩს ერთ-ერთ საუბარში კლარა ცეტკინისათვის, — უნდა შევინარჩუნოთ, ნიმუშად გავიხადოთ იგი, დავეყრდნოთ მას, თუნდაც იგი „ძველი“ იყოს. რატომ უნდა შევქცეოთ ზურგი ჭეშმარიტად მშვენიერს, უარი ვთქვათ მასზე,

როგორც შემდგომი განვითარების გამოსავალ პუნქტზე, მხოლოდ იმიტომ, რომ იგი „ძველია“? რატომ უნდა მოვიხაროთ ქედი ახლის წინაშე, როგორც ღმერთის წინაშე, რომელსაც უნდა დავემორჩილოთ მხოლოდ იმიტომ, რომ „ეს ახალია“? უაზრობაა, სრული უაზრობაა“. ლენინი უარყოფითად ეკიდებოდა დასავლეთში გაბატონებულ მხატვრულ მოდას — ანტირეალიზმს და იგი მიაჩნდა ისეთ მოვლენად, რომელშიც „ბევრი თვალთმაქცობა“ იყო. „მე არ ძალმიძს, — ეუბნებოდა იგი კლარა ცეტკინს, — ექსპრესიონიზმის, ფუტურისმის, კუბიზმის და სხვა „იზმების“ ნაწარმოებნი მხატვრული გენიის უმაღლეს გამოხატულებად მივიჩნიო. მე ეს ნაწარმოებნი არ მესმის. მათგან არავითარ სიხარულს არ განვიცდი“.

ფუტურისმის ელემენტების სიჭარბე გახდა, როგორც ჩანს, იმის მიზეზი, რომ ლენინს არ მოსწონდა მაიაკოვსკის პოეზია. „მაიაკოვსკის, — გადმოგვცემს მაქსიმ გორკი, — უნდობლად და გულფიცხადაც კი ეკიდებოდა: — ყვირის, იგონებს რალაცნაირ მრუდე სიტყვებს, და ყველაფერი მისი, ჩემი აზრით, ის არაა. რაც საჭიროა, და ნაკლებად გა-

საგებია, მთლად გაბნეულია. ძნელი საკითხავია, ნიჭიერია? ძალიანაც? ჰმ, ჰმ! ვნახოთ!“ მაგრამ მას შემდეგ, რაც მაიაკოვსკის პოეზია თანდათან დაიწმინდა, განთავისუფლდა ფუტურიზმის ელემენტებისაგან, ლენინი, კრუპსკაიას სიტყვით რომ ეთქვათ, „გაგულკეთილდა მაიაკოვსკისადმი“. ცნობილია, რომ ილიჩს ძალიან მოეწონა მაიაკოვსკის ლექსი „სხდომებს გადაყოლილნი“. თავის ერთ-ერთ სიტყვაში 1922 წელს ლენინმა ეთქვა: „გუშინ, „იზვესტიაში“ შემთხვევით წავიკითხე მაიაკოვსკის ლექსი პოლიტიკურ თემაზე. მე არ ვეკუთვნი მისი პოეტური ნიჭის თაყვანისმცემლებს, თუმცა სავსებით ვაღიარებ ჩემს არაკომპეტენტურობას ამ დარგში. მაგრამ დიდი ხანია არ განმიცდია ასეთი სიამოვნება პოლიტიკური და ადმინისტრაციული აზრით. თავის ლექსში ის მწვავედ დასცინის სხდომებს და ქირდავს კომუნისტებს, რომ ისინი სულ სხდომებენ და გადაყოლილი არიან სხდომებს. არ ვიცი როგორაა საქმე პოეზიის მხრივ, მაგრამ რაც შეეხება პოლიტიკას, დანამდვილებით ვიტყვი, რომ ეს სავსებით სწორია“.

ბოლო წლებში ავადმყოფობისა და მოუცლევლობის გამო

ლენინს ძლიერ ცოტა დრო რჩებოდა კითხვისათვის და თვალს ვეღარ ადევნებდა ახალ მხატვრულ ფორმაციებს, მაგრამ მისი სახელმძღვანელო მითითებების განხორციელებამ, რაც პარტიის ერთი უდიდესი დამსახურებაა ჩვენი ხალხის წინაშე, უზრუნველყო ხელოვნების დაახლოება ხალხთან, მისი გამსჭვალვა ახალი, კომუნისტური იდეოლოგიით, შინაარსით სოციალისტური, ფორმით კი ეროვნული კულტურის შექმნა.

ხალხისა და ხელოვნების დაახლოების მეორე აუცილებელ წინაპირობად ლენინს მიაჩნდა ბრძოლა წერა-კითხვის უცოდინარობის წინააღმდეგ, მოსახლეობის კულტურული დონის ამაღლება, კულტურული რევოლუცია, რათა მუშებისა და გლეხების უფართოესი მასებისათვის მისაწვდომი გამხდარიყო კაცობრიობის ისეთი დიდი მონაპოვარი, როგორიცაა ლიტერატურა და ხელოვნება. კომუნისტურმა პარტიამ ეს ამოცანაც წარმატებით გადაჭრა. დღეს ჩვენს ქვეყანაში ტოლსტოისა თუ ბალზაკს, გორკისა თუ შოლოხოვს მილიონობით მკითხველი ჰყავს, მუდამ სავსეა ხალხით ჩვენი საუკეთესო თეატრები და კინოთეა-

ტრები, საკონცერტო და საგამოფენო დარბაზები. წიგნი, გაზეთი, ჟურნალი, რადიო, ტელევიზია მასებისათვის აუცილებელი სულიერი მოთხოვნილება გახდა.

დღეს, როცა მთელი პროგრესული კაცობრიობა ზეიმით აღნიშნავს ვლადიმერ ილიას ძე ლენინის დაბადების ასი წლისთავს, ჩვენ სიამაყით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საბჭოთა ლიტერატურა და ხელოვნება ყველაზე იდეური, ყველაზე მოწინავეა

მსოფლიოში და თავისი წვლილი შეაქვს კომუნიზმის მშენებლობაში, პირნათლად ემსახურება ხალხს, აკმაყოფილებს მის სულიერ, ესთეტიკურ მოთხოვნილებას. საბჭოთა ლიტერატურისა და ხელოვნების მუშაებს თავისი ღირსების საქმედ მიაჩნიათ მუდამ ხალხთან იყონ, მასთან ერთად იბრძოდნენ დიდი ლენინის იდეების განხორციელებისათვის.

ნარილები

მოთა შავაძე

ლამაზი სიტყვები

მუხთერ ბოლქვაძის გახსენება

ჩვენს მხარეში მაშინ თურ-
ქი ოკუპანტები და მათი დამქა-
შები თარეშობდნენ. მაგრამ დი-
დი დღე როდი ეწერათ — წი-
თელმა კავალერისტებმა უკვე
გადმოლახეს თოვლიანი გოდერ-
ძის უღელტეხილი და გეზი ბა-
თუმისაკენ აიღეს. მათ გზად შე-
ეგება ზემო აჭარის მშრომელთა
დელეგაცია და აღუთქვა, რომ
მოსახლეობა ყოველმხრივ და-
ხმარებას აღმოუჩენდა. დელე-
გაციის წევრმა ხულოელმა შაია
ბოლქვაძემ, რომელიც მოძმეთა
შორის რჩეულ კაცად ითვლებო-
და, ლაშქრის მეთაურები ოჯახ-
ში მიიპატიჟა. სტუმართაგან
იყვნენ ქალებიც.

ამ სტუმარ-მასპინძლობას საი-
ნტერესო ამბავი მოჰყვა.

სტუმრების მომსახურება შაიამ
უმცროს რძალს მუხთერს დაავა-

ლა. ქალი საგონებელში ჩავარდა,
უცხო პირებთან პირახდილი უნ-
და შესულიყო. ასეთ საქციელს
კი მას შარიათი უკრძალავდა.
ცრემლმორეული მუხთერი შეე-
ვედრა მეუღლეს, ჩაეგონებინა
მამისათვის, რომ მას გადაეთქვა
თავისი გადაწყვეტილება. მამა-
შვილს თითქოს პირი შეუკრავ-
თო, ქმარმა „შეწყალებაზე“ უა-
რი უთხრა, მშობლის სიტყვას
ვერ გადავალო... და ატირდა სა-
ბრალო ქალი. ხანდაზმულ მეზო-
ბელ ქალებს იგი შეეცოდათ. მი-
უაღერსეს და თან ანუგეშეს, ნუ
ჯავრობ, ყველა ცოდვა-ბრალო
შენი ქმრისა და მამამთილის კი-
სერზე იქნება, ღმერთი შენ მო-
გიტევებსო.

სადილობის დროც მოვიდა,
ღიასახლისებს უკვე მოემზადე-
ბინათ ყველაფერი.

ვის უნდა გაეშალა სუფრა? რა თქმა უნდა, მუხთერს. იგი ძალიან ღელავდა, ყელში მოწოლილ ბოლმას ებრძოდა, ყოყმანობდა. მისი სევდიანი თვალები შველას ითხოვდნენ. ეს შენიშნა ერთმა სტუმარმა ქალმა და უმალ მიეშველა: სწრაფად შეაჩეხა ხელში ჭურჭელი და ანიშნა, გამოყევით. ისიც მიჰყვა სტუმრის ნებას. სასტუმრო ოთახში დიასახლისის გამოჩენისთანავე მამაკაცებმა საუბარი შეწყვიტეს და აივანზე გაიკრიფნენ. ციბრუტით დატრიალდა მუხთერი. ყველაფერი თვალის დახამხამებაში მოასწრო. ოთახში კერძების საამო სურნელი დადგა.

მუხთერმა კუთხეში შენიშნა ღვინით საესე ბოთლები. ქმრის გადმოცემით იცოდა, რომ მამამთილი ღვინოს ეტანებოდა. ამიტომაც იგი ხშირად დადიოდა „ბერძნის ღუქანში“ და შინ მოგვიანებით ბრუნდებოდა. ახლა კი ღვინო სახლშიც მოუტანია. ცოდვა-მადლი დავიწყებიაო, გაიფიქრა და ტანში გააყრჯოლა. ეწყინა, თქმით კი ვერაფერი თქვა.

ოჯახის მამამთავარმა თვალი მოავლო სუფრას. რძალს დიასახლისობა მოუწონა და თავაზიანად მოუხმო სტუმრებს, მობრძანდითო. მამამთილის შექცებით გათამამებული მუხთერი სტუმარ ქალებს გვერდით ამოუდგა და დარბაზიდან აღარ გასულა, — უნდოდა გაეგო, მოეწონებოდათ თუ არა მისი ნახელავი.

შაია სუფრის თავში დაჯდა და სტუმრებს პურის გატეხვაც არ აცალა — უმალვე შესთავაზა მათ რუსი ხალხის, წითელი არმიისა და დიდი ლენინის სადღეგრძელო.

კიდევ ბევრი სადღეგრძელო დაილია.

გამხიარულდნენ სტუმარ-მასპინძლები.

სიმღერა-ცეკვა გაჩაღდა.

მუხთერის სადღეგრძელოც შესვეს. სტუმართმოყვარე რძალს ქება-დიდებას ასხამდნენ და ისიც მადლობის ნიშნად ღიმღით მორცხვად თავს ხრიდა.

* * *

მუხთერისათვის დაუვიწყარი იყო ის ღღე. გრძნობდა, რომ რაღაც ახალი მოხდა მის ცხოვრებაში. ოცნებობდა, ფიქრობდა, უხაროდა... მაგრამ სოფელში ჭორი დატრიალდა: შაიას ოჯახში შაითანმა დაიბუდა, მუხთერმა შარიათს უღალატა, პირანდოლი ეჩვენა ქრისტიან მამაკაცებს და ამით მუსლიმანი ქალის წმინდა სახელი შეურაცხყო. სადღაც მოლაც აბუზღუნდა და... იბერებოდა ჭორის გუდა. ყოველივე ამან ცუდად იმოქმედა სათნო მუხთერზე, მაგრამ არ იმჩინევდა. ზოგჯერ მოფარებულში მარტოკა ჩამოჯდებოდა და ჩუმად ქვითინებდა. ერთხელ შაია შემოესწრო მტირალ რძალს. გუმანით მიუხვდა და დაუყვავა:

— ჭორიკანებს ყურს ნუ უგდებ. შენ ისე მოიქეცი, როგორც

საჭირო იყო, ასეა გურიაში, იმერეთში. შენც ხომ ქართველი ქალი ხარ. მალე მოვა ისეთი დრო, როცა აჭარელი ქალებიც ისევე თავისუფალი იქნებიან, როგორც ჩვენი ქრისტიანი დები. ნუ იღარდებ ჩემო რძალო, ყველა ჭორს წყალი წაიღებს!

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებას მშრომელი მოსახლეობა აღფრთოვანებით ხვდებოდა. სამაზრო ცენტრებსა და სოფლებში იმართებოდა სახელდახელო მიტინგები.

„მარტში ხულოში გამართულმა გრანდიოზულმა მიტინგმა, — წერდა გაზეთი „იზვესტია“, — ერთს ულოვნად მოიწონა მენშევიკური დიქტატურის დამხობა და საბჭოთა ხელისუფლების დამყარება. გლეხებმა მოითხოვეს ძველი სახელმწიფო აპარატის ძირფესვიანად დამსხვრევა და არჩევნების ჩატარება“ („იზვესტია“ 14 / IV, 1921 წ.).

აჭარის რევკომმა შექმნა ზემო აჭარის რევკომი, რომელსაც უნდა ეზრუნა საოლქო რევკომის დადგენილებებისა და განკარგულებების ცხოვრებაში გატარებისათვის, საბჭოთა ხელისუფლების განმტკიცებისათვის. შეიქმნა აგრეთვე სათემო რევკომები და ღარიბთა კომიტეტები, გატარდა მთელი რიგი ღონისძიებები. სიძნელეებს ქმნიდა კადრების ნაკლებობა. ამის შესახებ გაზეთი „ტრუდოვოი ბატუმი“ წერდა: „ხულო განიცდის კადრე-

ბის მწვავე ნაკლებობას. თემალმასკომებში არ არიან უბრალოდამწერებიც კი, რომ არაფერი ვთქვათ გამოცდილ მდივნებზე, საქმის მწარმოებლებზე და ბუღალტრებზე“ („ტრუდოვოი ბატუმი“, № 121, 4/IV, 1922 წ.).

ამ პირობებში აჭარას და კერძოდ, ხულოს დიდი დახმარება გაუწიეს დასავლეთ საქართველოს სხვადასხვა რაიონებიდან ნებაყოფლობით ჩამოსულმა მასწავლებლებმა და სხვა სპეციალისტებმა. გაიხსნა ქართული სკოლები, კლუბები და ბიბლიოთეკები.

აჭარაში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისთანავე დიდი ყურადღება მიექცა აჭარელ ქალთა შორის მუშაობას. 1922 წლის 8 მარტს გაზეთი „კომუნისტი“ წერდა: „საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისთანავე რაიონულ კომიტეტებთან შეიქმნა საქალებო განყოფილებები და კლუბ-კომუნები, რომელთა ამოცანას შეადგენს მშრომელ ქალთა შორის მუშაობის გაშლა, მათი კულტურულ-პოლიტიკური ღონის ამაღლება და საბჭოთა აღმშენებლობაში ფართოდ ჩაბმა“.

პარტიის აჭარის საოლქო კომიტეტი მაზრებში გზავნის გამოცდილ პედაგოგ ქალებს აჭარელ ქალთა შორის მუშაობის გასაჩაღებლად. ასეთი დავალებით ხულოს მაზრაში ჩავიდა პედაგოგი მინადორა თალაკვაძე.

მინადორამ იქ გაიცნო შაია,

რომელიც მას მხარში ამოუდგა. მალე შაია აირჩიეს სამაზრო აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარედ... შემდეგ ისინი ერთად სახავდნენ საჭირო ღონისძიებებს და ერთად იღვწოდნენ მათი განხორციელებისათვის.

ერთ დღეს მინადორა შაიას ოჯახში ეწვია. აჭარის მთიან სოფელში უჩადრო ქალი რომ ნახა, გაოცდა. იგი მუხთერს ჰკოცნიდა და ეხვეოდა, დიდი ხნის უნახავი დებივით მხურვალედ საუბრობდნენ და გვიან ღამემდე თვალი არ მოუხუჭავთ. ამის შემდეგ მინადორა შაიას ოჯახის ხშირი სტუმარი იყო. მუხთერმა მისგან ისწავლა წერა-კითხვა. მინადორას ინიციატივით სოფელ ყადიოლღებში (ახლანდელი განახლება) გაიხსნა წითელი კუთხე, რომელსაც სათავეში მუხთერი ჩაუყენეს. მას ეხალისებოდა კიდევ ქალთა შორის მუშაობა: დებს უკითხავდა ყურნალ-გაზეთებს, ურჩევდა ესწავლათ წერა-კითხვა და უკუეგდოთ ჩადრი. აკორდონის დაკრა და დამღერებაც ეხერხებოდა, სახელდახელო კონცერტებსაც მართავდა. მის რჩევა-დარიგებებს გულისყურით უსმენდნენ, აქებდნენ, ესიყვარულდებოდნენ.

1924 წელს მუხთერი დანიშნეს პარტიის ხულოს სამაზრო კომიტეტის ქალთა შორის მასობრივი მუშაობის სექტორის ინსტრუქტორად. გამოუცდელი იყო და შიშობდა — იქნება თავი ვერ გავართვა ამ მოვალეობას და ხელ-

მძღვანელთა წინაშე შევერცხნები. მინადორამ დააიმედა, ნუ გეშინია, ყველაფერში მე დაგეხმარებიო. ისინი ერთად იღვწოდნენ ქალთა გათვითცნობიერებისა და საზოგადოებრივ ასპარეზზე გამოყვანისათვის.

მუხთერი იყო პირველი ხულოელი ქალი, პარტიის რიგებში რომ შევიდა.

მუხთერის თხოვნით ხულოს ცენტრში გაიხსნა ქალთა კუთხე. რომელმაც მასობრივად მიიზიდა მახლობელი სოფლების ქალები და გოგონები. „მოწყობილია ქალთა კუთხე, რომელსაც ამა წლის ბოლოს ეყოლება აჭარელ ქალთა წრე. — წერდა მუხთერი. — ისინი ისწავლიან წერა-კითხვასა და ჭრა-კერვას. ეს დიდი მიღწევაა ხულოს მაზრაში, მაგრამ მარტო ამაზე არ უნდა გავჩერდეთ. ქალთა განთავისუფლება უფრო ფართოდ უნდა ვაწარმოოთ. ეს კი შეიძლება მაშინ, თუ ამ დიდ საქმეს მხარს დაუჭერს აჭარისტანის ყველა მშრომელი განურჩევლად სქესისა. ქალებს კაცები უნდა დაეხმარონ განთავისუფლებაში“ (გაზ. „ფუხარა“ № 30, 10/IV, 1921 წ.).

მუხთერი ცდილობდა არც ერთი ბავშვი არ დარჩენილიყო სკოლის გარეშე: ხვდებოდა მშობლებს, ესაუბრებოდა მათ და ურჩევდა გოგონებიც გაეგზავნათ სკოლაში. მისი თაოსნობით სოფელ დეკანაშვილებში ჩამოყალიბდა ქალთა სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლი, რომელმაც სახელი გა-

ითქვა არა მარტო ხულოში, არამედ მთელს რესპუბლიკაში.

ისლამისა და შარიათის მავნე გადმონაშთების წინააღმდეგ ბრძოლა ადვილი როდი იყო. აქტივისტ ქალებს ფარულად თუ აშკარად მტრობდნენ ხოჯა-მოლები და მათი დამქაშვები, არ ერიდებოდნენ ძაგებას, ჭორს. მუხთერი არ უშინდებოდა ამ სიძნელეებს, იგი გაბედულად მიდიოდა არჩეული გზით, მტკიცედ იცავდა ქალთა ინტერესებსა და უფლებებს, ებრძოდა ზოგიერთი უვაცი მამაკაცის ბატონკაცურ გამოხდომებს. მისი მოთხოვნით სოფელ ყადიოღლებში (განახლება) იხსნება ქალის წინდების საქსოვი სახელოსნო, რომელსაც სათავეში ჩაუყენეს ლეონინა გეგენავა. ქალები სწავლობდნენ აგრეთვე წერა-კითხვასა და საოჯახო საქმეებს. სულ მოკლე ხანში სამქროში მომუშავე ქალები საგრძნობლად გათვითცნობიერდნენ, ჩადრი გადაადგეს და მუხთერს გვერდით ამოუდგნენ. საქსოვი სახელოსნო თანდათან მნიშვნელოვნად გაფართოვდა და იგი გადმოიტანეს რაიონულ ცენტრში.

1925 წელს მუხთერი აირჩიეს აჭარისტანის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის წევრად. იმავე წელს იგი ჩავიდა მოსკოვს, როგორც მუსლიმან ქალთა სრულიად საკავშირო ყრილობის დელეგატი, პირადად შეხვდა ნ. კრუპსკაიას და საუბარი ჰქონდა მასთან. ამ საუბარში თარჯიმ-

ნის მოვალეობას ასრულებდა ცნობილი სახელმწიფო მოღვაწე ა. ენუქიძე. ყრილობის დელეგატებმა ნახეს ვ. ი. ლენინის მავზოლეუმი და მოსკოვის ღირსშესანიშნავი ადგილები.

აჭარის პარტიული ორგანიზაციების ხელმძღვანელობით ფართოდ გაიშალა ბრძოლა ისლამის გადმონაშთების წინააღმდეგ, გამრავლდა წერა-კითხვის უცოდინარობის სალიკვიდაციო სკოლები. გაფართოვდა კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებების. ქსელი... შემცირდა მეღვრესეებისა და ხოჯა-მოლების გავლენა, დღის წესრიგში დადგა ჩადრის ახდა.

გაზეთი „კომუნისტი“ 1928 წლის 28 თებერვალს წერდა: „აჭარისტანში საბჭოთა ხელისუფლების არსებობის განმავლობაში (7 წელი) უკანასკნელ ხანამდე არც ერთხელ არ დასმულა ჩადრის მოხდის საკითხი, მხოლოდ 1928 წელს პარტიულ-კომკავშირული მასების უშუალო მონაწილეობით დადგა დღის წესრიგში ეს აქტუალური საკითხი“.

1928 წლის 20 ივლისს, ხულოში გაიმართა ხალხმრავალი მიტინგი. მიტინგის მონაწილე 170 ქალიდან 120 ქალი შინ უჩადროდ დაბრუნდა.

1929 წლის თებერვალში ბათუმის თეატრში გაიმართა აჭარელ ქალთა პირველი ყრილობა. ამ ყრილობის მუშაობაში მონაწილეობდა ფ. მახარაძე. მან თა-

ვის დღიურში ჩაწერა: „ეს სრულიად განსაკუთრებული ყრილობა იყო. არ ჰგავდა არც ერთ ყრილობას, რომელსაც აქამდე შემთხვევა მქონდა დავსწრებოდი. ეს განსაკუთრებული ხასიათი გამოიხატებოდა არა მარტო იმაში, რომ ეს იყო ქალების ყრილობა. ამ ყრილობაზე თავი მოიყარეს ისეთმა ქალებმა, რომელთაც აქამდე არა თუ მიუღიათ რაიმე მონაწილეობა რომელიმე ყრილობაში, არამედ, არც შეეძლოთ რომელსაღმე შეკრებილობაში თავის გამოჩენა. იმათ დიდ უმრავლესობას არ ენახა ქალაქი, არ ენახა თეატრი, კინო, ფაბრიკა, ქარხანა, ელექტროსინათლე. ეს ხალხი, როგორც ვთქვი, პირველად ესწრებოდა ყრილობას; ისინი ყრილობაზე გამოცხადდნენ თავიანთი ძუძუმწოვარა ბავშვებით და ეს უკანასკნელები ტიტინით და ყრიამულით აძლევდნენ თავისებურ ელფერს ყრილობას“ (მარქსიზმ-ლენინიზმის ინსტიტუტის თბილისის ფილიალის არქივი, ფ. 2914, საქმე 798).

ყრილობას ესწრებოდა ხულოს ქალთა მრავალრიცხოვანი დელეგაცია, რომლის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი იყო მუხთერ ბოლქვაძე.

ამ ყრილობის შემდეგ უფრო მასობრივი ხასიათი მიეცა ჩადრის ახდას. იგი უნდა დაწყებულიყო ქ. ბათუმიდან, შემდეგ თანდათან განხორციელებულიყო ქობულეთში, ბათუმის მაზრაში,

ქედაში და ბოლოს ხულოში. მანამ ხულოს სამაზრო პარტიული კომიტეტისა და აღმასკომის ხელმძღვანელთა მოთხოვნით ჩადრის ახდა დაიწყო ხულოდან. ამ საქმეში პირველი ღონისძიებების განხორციელების შედეგად ხულოში 550 ქალმა აიხადა ჩადრი. მაშინ ქალთა შორის დიდ მუშაობას ეწეოდნენ მოწინავე ქალები: ა. თალაკვაძე, ა. შაშვილი, მ. ბოლქვაძე, ნ. ჯიჯავაძე, ზ. შამილაძე, ა. ქიქავა და სხვები.

როგორც ითქვა, ხულოს წინდების საქსოვი სახელოსნო მნიშვნელოვნად გაფართოვდა და საჭირო გახდა მისი მუშაობის მკვეთრად გაუმჯობესება. არჩევანი ხვდა მუხთერ ბოლქვაძეს. 1931 წელს იგი ინიშნება ამ სახელოსნოს გამგედ და 1936 წლამდე უნარიანად ხელმძღვანელობს მას.

1934 წელს აჭარის საოლქო პარტიულმა კონფერენციამ მუხთერ ბოლქვაძე საოლქო კომიტეტის წევრობის კანდიდატად აირჩია. 1936 წელს კი მას ხულოს რაილმასკომის თავმჯდომარედ ირჩევენ. მუხთერმა შესანიშნავად გაართვა თავი ამ დიდ მოვალეობასაც.

1938 წელს მუხთერი ხელმძღვანელ პარტიულ სამუშაოზეა. მან ყველგან გამოამჟღავნა თავისი ნიჭი, ყოველთვის მოწინავეთა რიგებში იდგა, უყვარდა ხალხი და ხალხსაც უყვარდა იგი, აფა-

სებდა ჩვენი პარტია და მთავრობა.

პარტიის საქმისადმი უსაზღვროდ ერთგული, პირველი კომუნისტი ქალი ზემო აჭარიდან, აჭარელ ქალთა ამავდარი და საყვარელი ადამიანი მუხთერ ბოლქვაძე გარდაიცვალა 65 წლის ასაკში, თავის მშობლიურ სოფელში.

ბევრი რამ სამახსოვრო დაუტოვა მშობლიურ მხარეს მუხთერმა. მისი გამოზრდილი ახალგაზრდები დღეს მოწინავეთა რიგებში დგანან: ზოგი მათგანი სოციალისტური შრომის გმირია ან დაჯილდოვებულია ორდენითა და მედლებით, ზოგი არჩეულია აჭარის და საქართველოს უმაღლესი საბჭოების დეპუტატებად.

მუხთერ ბოლქვაძე არა მარტო შესანიშნავი საზოგადო მოღვაწე, არამედ ღირსეული დედაც იყო. მან სამშობლოს აღუზარდა სამი შვილი და მრავალი შვილიშვილი. ალი მუსტაფის ძე ბოლქვა-

ძემ ის იყო დაამთავრა ხულოს პედაგოგიური ტექნიკუმი, რომში დაიწყო. დედამ საყვარელ პირმშოს გზა დაულოცა და სამშობლოს დამცველთა რიგებში გაგზავნა. ალიმ ღირსეულად მოიხადა თავისი ვალი ქვეყნის წინაშე და მთავრობის ჯილდოებით მკერდდამშვენებული მშობლიურ კუთხეს დაუბრუნდა. მერმე სწავლა გააგრძელა თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტში. წარმატებით დაამთავრა და თანაოფელთა ჯანმრთელობის დაცვის სამსახურში ჩადგა. მუხთერის უმცროსმა ვაჟმა უმაღლესი პედაგოგიური განათლება მიიღო. მუხთერის ასულმა თამარმა კი ხულოს პედაგოგიური სასწავლებელი დაამთავრა და ისიც საზოგადოებრივ საქმიანობაშია ჩაბმული.

ღირსეულმა დედამ ღირსეული შვილები დატოვა და ამითაც განიმტკიცა სახელოვანი საზოგადო მოღვაწე ქალის დაუვიწყარი სახელი.

მეჩაბ ხინიკაძე

საქართველოს სსრ
სახალხო არტისტი

დაუპიწყარი სცენური სახეები

ლიტერატურამ, რა თქმა უნდა, დაასწრო სცენას. ვ. ი. ლენინის სახე ქართულ ლიტერატურაში ჯერ კიდევ 1917 წელს გამოჩნდა, როცა მწერალმა დავით სულიაშვილმა გაზეთ „ალიონში“ გამოაქვეყნა მოგონებები „შვეიცარიიდან საქართველომდე (ემიგრანტის შთაბეჭდილებანი)“. იმავე პერიოდში დაისტამბა ცნობილი საზოგადო მოღვაწისა და მწერლის ივანე გომართელის ნარკვევი „ლენინი“. ავტორმა აქ ლენინი წარმოგვიდგინა როგორც დიდი პოლიტიკური ფიგურა.

ლენინის გარდაცვალების შემდეგ მნიშვნელოვანი ნაწარმოებები გამოქვეყნდა ქართულ პრე-

საში მხატვრული ნარკვევების, ჩანახატებისა და მოგონებების სახით. განსაკუთრებით აღსანიშნავია მ. ტოროშელიძის „ვ. ი. ლენინი“, ს. შანშიაშვილის „ლენინი ციურისში“, კ. ლოლობერიძის „ულიანოვი“, ლ. ქიაჩელის „შეხვედრა ილიჩთან“, ს. ეულის „შეხვედრა ლენინთან“ და სხვ.

ჩვენი მიზანი არ არის განვიხილოთ ქართულ ლიტერატურაში შექმნილი ნაწარმოებები, რომლებშიც ასახულია პროლეტარატის დიდი ბელადის ცხოვრება და მოღვაწეობა. გვინდა მკითხველს მოვუთხროთ ლენინის სცენური სახის შექმნის თაობაზე, კერძოდ, ი. ჭავჭავაძის სახელობის ბათუმის სახელმწიფო თეატრში ნიჭიერი მსახიობების ისეკენდერ კაიკაციშვილისა და შალვა ხორავას მიერ შექმნილ სახეებზე.

ქართულ მწერლობაში შალვა დადიანის პიესა „ნაპერწყლიდან“ პირველი სერიოზული დრამატული ნაწარმოებია, რომელშიც აისახა 1901-1902-1905 წლების ბათუმში, თბილისსა და ტაშერფორსში მომხდარი ნამდვილი ამბები. მოქმედ პირთა შორის გამოყვანილია ხალხთა დიდი ბელადი ლენინი და ახალგაზრდა სტალინი. ისინი ერთმანეთს პირველად ხვდებიან ფინეთში, ტაშერფორსის პარტიულ კონფერენციაზე.

ეს პიესა საქართველოს ბევრ თეატრში დაიდგა. თბილისის რუსთაველისა და მარჯანიშვილის სახელობის სახელმწიფო თეატრებში ლენინის დაუვიწყარი სცენური სახეები შექმნეს აკაკი ვასაძემ, დიმიტრი მქავიამ, შაქრო გომელაურმა და პიერ კო-
ბახიძემ. ბათუმის თეატრის სცენაზე პირველად ეს მისია წილად ხვდა ისკენდერ კაიკაციშვილს.

ბათუმის სახელმწიფო თეატრის კოლექტივმა დიდი სიყვარულით მოჰკიდა ხელი ამ პიესის დადგმას და მაყურებელს უჩვენა ანსამბლურად მტკიცედ შეკრული, რეალისტური, ამალელებელი სპექტაკლი.

გაზეთ „საბჭოთა აჭარის“ 1950 წლის პირველი აპრილის ნომერში საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტი სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი აკაკი ვასაძე წერდა: „განსაკუთრებულ პასუხისმგებლობას ავალებდა ბათუმის სახელმწიფო თეატრის ხელმძღვანელობას და მის ნიჭიერ კოლექტივს საბჭოთა სცენაზე სახელმოხვეჭილი პიესის დადგმა... თეატრის სასახლოდ უნდა ითქვას, რომ მას არ უღალატნია არც ისტორიული სიმართლისათვის, არც მხატვრული სიმართლისათვის და შექმნა რეალისტური, დამაჯერებელი, საეტაპო სპექტაკლი, რომელსაც თავისი მხატვრული მნიშვნელობით გარკვეული წვლილი შეაქვს საერთოდ

საბჭოთა საქართველოს თეატრალურ კულტურაში.

მწყობრი ანსამბლი. მსახიობების გულწრფელი თამაში, რეჟისორის ტაქტი და მხატვრული ალღო, მხატვრული გაფორმება ამ სპექტაკლს საპროგრამო მნიშვნელობას ანიჭებს ბათუმის თეატრის კოლექტივის მომავალ შემოქმედებით მუშაობაში“.

პიესაში „ნაპერწყლიდან“ ლენინს მხოლოდ ერთ სურათში ვხედავთ, ტამერფორსის კონფერენციაზე, სადაც მას პირველად ხვდება სტალინი.

ი. ბ. სტალინი ასე იგონებს ამ შეხვედრას: „პირველად ლენინს 1905 წლის დეკემბერში შევხვდი ტამერფორსში (ფინეთში) ბოლშევიკების კონფერენციაზე. მე ვიმედოვნებდი, რომ შევხვდებოდი ჩვენი პარტიის მთის არწივს, დიდ ადამიანს, დიდს არა მარტო პოლიტიკურად, არამედ, თუ გნებავთ, ფიზიკურადაც, რადგან ლენინი ჩემს წარმოდგენაში გოლიათად და წარმოსადგ ადამიანად მეხატებოდა. როგორი იყო ჩემი იმედის გაცრუება, როდესაც დავინახე სრულიად ჩვეულებრივი ადამიანი, შუატანის კაცზე დაბალი, რომელიც არაფრით, სრულიად არაფრით არ განსხვავდებოდა ჩვეულებრივი მომაკვდავთავან...“

როგორ გამიცრუვდა იმედი, როდესაც გავიგე, რომ ლენინი

კრებაზე დელეგატებზე უფრო ადრე მოსულა და, სადღაც კუთხეში მიმჯდარი, უბრალოდ საუბრობს, სავსებით უბრალოდ საუბრობს კონფერენციის სავსებით უბრალო დელეგატებთან. არ დავმაღავ, ეს მაშინ ზოგიერთი აუცილებელი წესის ერთგვარ დარღვევად მეჩვენა.

მხოლოდ შემდგომ მივხვდი, რომ ლენინის ეს უბრალოება და თავმდაბლობა, ეს მისწრაფება — შეუმჩნეველი დარჩენილიყო, ანდა, ყოველ შემთხვევაში, თვალში არ ჩავარდნოდა ყველას და ამით თავისი მაღალი მდგომარეობისათვის ხაზი არ გაესვა, — ეს თვისება წარმოადგენს ლენინის, როგორც ახალი მასების ახალი ბელადის, კაცობრიობის უღრმესი „ქვედა ფენების“, უბრალო და ჩვეულებრივი მასების ბელადის ერთ-ერთ უძლიერეს მხარეს“.

სწორედ ასეთი ადამიანი წარმოგვისახა ისკენდერ კაიკაციშვილმა. მან მიაღწია ლენინის პორტრეტული მსგავსების სრულყოფას. ყოველი მისი მოძრაობა, სიარული, უბრალოება დიდი ტაქტით გადმოგვცა მსახიობმა. მის მიერ შემქმნილი სცენური სახე მაყურებელმა დიდი აღფრთოვანებით მიიღო. ეს იყო არა მარტო ი. კაიკაციშვილის, არამედ მთელი კოლექტივის შემოქმედებითი გამარჯვება.

ასევე დიდი წარმატება ხვდა წილად ი. პოპოვის პიესას „ოჯა-

ხი“, რომელიც 1951 წელს დაიდგა ჩვენს თეატრში. მაშინ იგი ფართოდ აღიარებული, პოპულარული დრამატული ნაწარმოები იყო, წარმატებით იდგმებოდა საბჭოთა კავშირის ბევრ თეატრში.

ი. პოპოვის „ოჯახი“ ლენინის ჭაბუკობის წლების ამსახველი ნაწარმოებია. ავტორმა თავისი პიესით გავაცნო ყრმა ელადი-მერ ულიანოვის იდეურ-მორალური ფორმირების პროცესი; გარემო, რომელშიც მას უზდებოდა ცხოვრება; ადამიანები, რომლებთანაც ახლო ურთიერთობა ჰქონდა.

ულიანოვების ოჯახში უმაღლეს პრინციპამდეა აყვანილი ადამიანთა ღირსების პატივისცემა, შრომის სიყვარული და მორალური სისხეტაკე.

აი, გიმნაზიაში მოვიდა იგოროდნიკოვი და მოითხოვა. ექსტერნად მომამზადეთო. გიმნაზიის მესვეურებმა მას უარი უთხრეს, თანაც აბუჩად აიგდეს. ამ დროს გამოდის ვალოდია ულიანოვი და მტკიცედ აცხადებს: „მე მოვამზადებ ამ ჩუვას სიწიფის ატესტატის მისაღებად, სრულიად უსასყიდლოდ“.

ჩუვაში გრძნობს, რომ ვალოდია ულიანოვს ამის გამო უსიამოვნება შეემთხვევა გიმნაზიაში, შეიძლება გარიცხონ კიდევ. ამაზე ვალოდია ასე უპასუხებს: ეგ ჯერ რა ვიცით, ვთქვათ ასეე მოხდეს. მერე? არის თქვენში რაიმე ნიშანწყალი ნებისყოფისა?

გაქვთ ვი უფლება ხელი აიღოთ განზრახვაზე? გაქვთ უფლება მიატოვოთ საქმე? არა, არც მე და არც თქვენ ამის უფლება არა გვაქვს. რა მაგალითს ვაჩვენებთ ვინმეს ჩვენი საქციელით? იყავით ზუსტი, მოსვლა არ დაიგვიანოთ.

ყოველივე ამას ვლადიმერ ულიანოვი აკეთებს. ხალხით და დიდი სიყვარულით. უყურებთ ამ სცენას და გრძნობთ, რომ ეს ჭაბუკი სხვანაირად არც მოიქცევა. მისი მოთხოვნილებაა, სულ კარგი აკეთოს, სხვას დაეხმაროს.

პიესის ფინალში მაყურებელი ვლადიმერ ულიანოვს ხედავს როგორც პეტერბურგის „მუშათა კლასის განთავისუფლებისათვის ბრძოლის კავშირის“ შემქმნელს, როგორც რუსეთის მუშათა კლასის რევოლუციური მოძრაობის მეთაურს.

ახალგაზრდა ვლადიმერ ულიანოვის როლი დიდი მონდომებითა და გულწრფელობით განასახიერა შალვა ხორავამ. მსახიობი ყველა სცენას, ეს იყო გიმნაზიის მასწავლებელთან საუბარი თუ ძმასთან და ერმაკოვთან კამათი, დიდი ტაქტით და ზომიერებით ატარებდა. განსაკუთრებული სიყვარული, პატივისცემა და მოკრ-

ძალემა იგრძნობოდა დედასთან შეხვედრის სცენებში.

უყურებთ ამ სცენებს და თვალნათლივ ხედავთ, როგორი მზრუნველობითა და სიფრთხილით ავითარებს დედა შვილებში საუკეთესო თვისებებს — თავმდაბლობას, კეთილშობილებას, პატიოსნებას, სიმართლის სიყვარულს, სიმამაცეს.

სპექტაკლმა ერთსულოვანი მოწონება დაიმსახურა. ბათუმის თეატრმა ი. პოპოვის „ოჯახი“ საგასტროლო რეპერტუარში შეიტანა და წარმატებით უჩვენა თბილისისა და ქუთაისის მაყურებელს.

ეს იყო ჩვენი თეატრის ერთ-ერთი საუკეთესო დადგმა, რომლის შემეცნებითი და აღმზრდელობითი მნიშვნელობა ბათუმშიც და გასტროლებზეც ერთსულოვნად აღიარეს.

თეატრალურმა ლენინიანამ განსაკუთრებით ფართო გაქანება ჰპოვა ვ. ი. ლენინის დაბადების ასი წლისთავის იუბილესათვის მზადების პერიოდში. ამ თემას მიეძღვნა არაერთი კარგი სპექტაკლი, რომელშიც მკაფიოდ არის ასახული მილიონთა ბრძოლა და შრომა ლენინის ცხოველყოფელი იდეების განხორციელებისათვის, კომუნისტური საზოგადოების აშენებისათვის.

3. ი. ლენინი სახვით ხელოვნებაში

ვ. ი. ლენინის უკვდავი სახე ყოველთვის იყო და არის თითოეული საბჭოთა ხელოვნანის შემოქმედებითი შთაგონების დაუშრეტელი წყარო.

მშრომელთა ბელადის, ამ ყველაზე ადამიანური ადამიანის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის თემაზე შექმნილია უამრავი ნაწარმოები, მაგრამ ლენინის სახე, როგორც საბჭოთა საზოგადოებრიობის სიმბოლური გამოხატულება, არასდროს არ ამოიწურება, რადგან ლენინის იდეები და საქმენი მარად ცოცხლობენ და ვითარდებიან.

სახვითი ხელოვნება ამ მხრივ უდიდეს შესაძლებლობათა სფეროს განეკუთვნება. შემთხვევითი როდი იყო ის, რომ სწორედ ვ. ი. ლენინი გამოვიდა რევოლუციის იდეების პროპაგანდაში სახვითი ხელოვნების საშუალებათა ფართოდ გამოყენების, ქალაქების მხატვრული გაფორმების, რევოლუციისათვის თავდადებულ გმირთა, აგრეთვე ლიტერატურისა და ხელოვნების გამოჩენილ მოღვაწეთა ქანდაკებების დადგმის მოთავედ. ახალგაზრდა საბჭოთა სა-

ხელმწიფოს ეს ღონისძიებები ისტორიაში მონუმენტური პროპაგანდის სახელითაა ცნობილი. ამ გარემოებამ დიდად განაპირობა ის, რომ საბჭოთა ხელოვნების განვითარების გარიყრაყზე სწორედ მხატვრები მოგვევლინენ ახალი ცხოვრების ჩვენების მებაირახტრეებად. მათმა შემოქმედებითმა სწრაფვამ იმთავითვე ხორცი შეისხა ისეთ სამუშაოებში, როგორიც იყო მშრომელთა მიტინგებისა და თავშეყრის ადგილების მხატვრული გაფორმება, ფაბრიკა-ქარხნებში წითელი კუთხეების მოწყობა, სამოქალაქო ომის თემებზე მებრძოლი ხასიათის პოლიტიკური პლაკატების შექმნა, რომელთა გონებამახვილური ტექსტის ავტორად რევოლუციის მგზნებარე პოეტი ვ. მაიაკოვსკი გვევლინება.

ზოგიერთ მხატვარს, როგორც იტყვიან, ბედმა გაუღიმა, საშუალება მიეცა ვ. ი. ლენინი უშუალოდ ნატურიდან დაეხატა, მაგრამ ყველა მათგანმა მაინც ვერ მოახერხა დასრულებული პორტრეტი შეექმნა. მიზეზი ლენინის თავმდაბლობა ან მოუცლელობა იყო: ერთი ან ორი, ისიც არასრული სეანსის შემდეგ ნატურაზე მუშაობის საშუალება აღარ ჭონდათ. და მაინც ვ. ი. ლენინის სი-ცოცხლეში შექმნილი ჩანახატები საბჭოთა ხელოვნების უნიკალურ ფონდს წარმოადგენენ. შემდეგი დროის მხატვრები გარკვეული თვალსაზრისით მათ ცხოველყოფელ ზეგავლენას ვერ ასცდნენ.

ბათუმის რევოლუციის მუზეუმის ფონდებში დაცულია ყველა ამ ნახელავის ძვირფასი ოფსეტური ამონაბეჭდი. მათი ავტორებია: მ. ბერინგოვი (ნატურიდან ხატავდა 1917 წ.), მ. შაფრანი (1917 წ.), გ. ალექსეევი (1918 წ.), ვ. ანდრეევი (1919 წ.), ი. ბროდსკი (1920 წ.), გ. ვერეისკი (1920 წ.), ნ. ანდრეევი (1918-1920 წ.წ.), ფ. მალიავენი (1920 წ.), ს. ჩეხონინი (1920 წ.), მ. დობუჟინსკი (1920 წ.), ნ. ალტმანი (1920 წ.), ლ. პასტერნაკი (1920 წ.), ა. კოზლოვი (1921 წ.), ი. პარხომენკო (1921 წ.), ბ. ლავროვი (1921 წ.). ზოგი მათგანი პირველწყაროების მიხედვით შემდეგშიც განაგრძობდა უნიკალური ეტიუდების სრულყოფას და განზოგადებული სახის შექმნას. ამ მხრივ აღსანიშნავია ნ. ანდრეევის შემოქმედებითი მიღწევები. მან 1918 წლიდან მოყოლებული 14 წლის განმავლობაში 300-ზე მეტი ჩანახატი შექმნა. ანდრეევის ლენინიანას ეს ფურცლები საბჭოთა ხელოვნების უნიკალურ საგანძურს წარმოადგენს.

ვ. ი. ლენინის გარდაცვალების შემდეგ ბევრი მხატვარი აქტიურად გამოეხმაურა პარტიისა და მთავრობის მოწოდებას და თავისი შემოქმედების ძირითად მიმართულებად ლენინური თემატიკა ირჩია. ამას მოწმობს თუნდაც ის ფაქტი, რომ ვ. ი. ლენინის ხსოვნის უკვდავსაყოფად შექმნილ კომისიას მხატვრებმა 1924 წლის პი-

რველ ნახევარში 500-ზე მეტი ნამუშევარი წარუდგინეს.

ამ პერიოდის მხატვრების ძირითად საზრუნავს ბელადის მრავალმხრივი მოღვაწეობის ჯერ კიდევ მიუწვდომელი თემების მიგნება შეადგენდა. ასეთ კეთილშობილ განზრახვათა განხორციელების პროცესში დაიბადა პირველი სიუჟეტური კომპოზიციები, რომელთა ავტორებად მოგვევლინენ ბ. კუსტოდინევი, გ. ვერეისკი, პ. სტარანოსოვი. 30-იან წლებში მათ გვერდში ამოუდგნენ ნ. ჟუკოვი, ე. კიბრიკი, დ. შმარინოვი, ა. გერასიმოვი...

მხატვრები ცდილობდნენ მოეცათ ბელადის განზოგადებული სახე. ერთნი ლამობდნენ წარმოესახათ იგი როგორც რევოლუციის გენია, მშრომელთა ბელადი. მეორენი ამოცანად ისახავდნენ გამოეკვეთათ ლენინი ტრიბუნი. ბევრმა სცადა ლენინის თავმდაბლობის, უბრალოების გადმოცემა მშრომელებთან, ბავშვებთან ურთიერთობის დამახასიათებლო სიუჟეტების შექმნით.

მხატვრების ნაწარმოებთა პირველი შემფასებლები ლენინის ახლობლები აღმოჩნდნენ, რადგან ავტორები რჩევა-დარიგების მისაღებად ხშირად მათთან დადიოდნენ. ამ მხატვრების ნამუშევრების სრულყოფის საქმეში ფასდაუდებელი წვლილი შეიტანეს ნ. კრუპსკიამ, მ. ულიანოვამ, ა. ლუნაჩარსკიმ, მ. გორკიმ, ე. იაროსლავსკიმ, ნ. სემაშკომ... ბევრ შემთხვევაში ლენინურ თემაზე შექმნილ

ახალ ნაწარმოებებს პირადად ეცნობოდა ი. სტალინი და მის შენიშვნებს ავტორები ხალისით ლებულობდნენ.

ლენინურ თემას ახალი შუქი ეფინებოდა შემდეგდროინდელ ოსტატთა შემოქმედებაში. მოსკოვში საკავშირო გამოფენებს ყოველთვის ამშვენებდა ფერწერის, გრაფიკის, ქანდაკების მრავალრიცხოვანი მაღალ იდეურ-მხატვრულ დონეზე შესრულებული ნიმუშები. საიუბილეო თარიღთან დაკავშირებით მოსკოვში იხსნება თავისი გრანდიოზულობით უბადლო გამოფენა.

* * *

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ საქართველოში ლენინის სახელი მეტად პოპულარული გახდა. მალე გამოჩნდა ბელადისადმი მიძღვნილი პოეტური ნაწარმოებები, ხოლო სახვითი ხელოვნების მუშაკთა ცდები ამ სფეროში მნიშვნელოვან მოვლენებად იქცნენ.

უწინარეს ყოვლისა აღსანიშნავია ქართველი მოქანდაკის გ. სესიაშვილის პირველი შემოქმედებითი გამარჯვება. 1923 წელს გამოცხადებულ კონკურსში ვ. ი. ლენინის მონუმენტის პროექტზე მან მეორე პრემია დაიმსახურა (პირველი პრემია არ გაიცა). მაგრამ ფართო მასშტაბის შემოქმედებითი ძიებანი და მოპოვებული წარმატებანი ბელადის სახის გამოქანდაკებაში უცილოდ დაკავშირებულია ქართული

სკულპტურის ფუძემდებლის ნიკოლაძის სახელთან. მან ამ უკვდავი სახის გამოძიებას დაიწყო. პირველად შექმნა ლენინის ძეგლის პროექტისათვის განკუთვნილი ქანდაკება, რომელიც შემდეგ ბრინჯაოში ჩამოასხა. ამ თემაზე მუშაობის, მნიშვნელოვანი ძიების სასიხარულო შედეგი იყო კომპოზიცია, რომელიც ანსახიერებს ვ. ი. ლენინის ჩამოსვლას პეტროგრადში და მის ისტორიულ სიტყვას ფინეთის ვაგზლის მოედანზე.

ბელადის თემაზე შექმნილ ნაწარმოებთა შორის განცალკევებულად დგას ი. ნიკოლაძის „ლენინი „ისკრის“ პერიოდში“. იგი ნამდვილი შედეგია. შემთხვევითი არ იყო, რომ ეს ნახელავი თავის დროზე უმაღლესი ჯილდოთი აღინიშნა — მას მიენიჭა სახელმწიფო პრემია და იგი ქართველი ხალხისაგან საჩუქრად გადაეცა მოსკოვის მშრომელებს.

სახვითი ხელოვნების ქართველ მოღვაწეთა დიდ შემოქმედებით მიღწევად უნდა მივიჩნიოთ აგრეთვე ის, რომ ნ. ქუთათელაძის მარმარილოში გამოქანდაკებული ლენინი საჩუქრად გადაეცა აზერბაიჯანის, ხოლო კ. სანაძის ბელადის ფერწერული პორტრეტი სომხეთის მშრომელებს. აქ ისიც უნდა ვთქვათ, რომ ქართველი მოქანდაკის დ. ჩხეიძის ქმნილება პოლონეთშია აღმართული.

გვერდს ვერ ავუვლით ცნობილი

თეატრალური მხატვრის ი. გამ-რეკელის მიერ ბელადის გარდა-ცვალების პირველ დღეებში შე-ქმნილ მეტად ორიგინალურ გრა-ფიკულ ფურცელს, რომელზედაც ლენინი გამოსახულია გეომეტრი-ული ფიგურებით. ავტორის ასე-თი სტილი მომდინარეობდა კუ-ბიზმიდან, რომელსაც ნიჭიერმა მხატვარმა ამ ნაწარმოებით ერთ-გვარი ხარკი გადაუხადა.

სახალხო მხატვრის უ. ჯაფარი-ძის შემოქმედებაში ლენინის თე-მას თვალსაჩინო ადგილი უკავია. მხატვრის მაღალი გემოვნებით შესრულებული ფერწერული პორტრეტები ბევრ გამოფენას ამშვენებდა. აქვე უნდა მოვიხსე-ნიოთ მისი თემატური სურათიც „ვ. ი. ლენინი აპრილის კონფე-რენციაზე“, რომელიც ერთი საუ-კეთესოა თავისი ჩანაფიქრითა და ღრმა გააზრებით.

ოცდაათიანი წლების ქართულ სახვით ხელოვნებას ამშვენებდა ფერმწერელ ივ. ვეფხვაძის სათნო-ებითა და მაღალი ადამიანური თვისებებით გარემოსილი სახელი. მისი ისტორიულ-რევოლუციურ თემებზე შექმნილი რთული კონ-პოზიციები მხანველებზე წარუშ-ლელ შთაბეჭდილებას ტოვებდა. ამ ტილოებიდან გამოირჩევა „ვ. ი. ლენინისა და ი. ბ. სტალი-ნის პირველი შეხვედრა“, „ლენი-ნი და კრუჰსკაია“, „ვ. ი. ლენინი თავის კაბინეტში“, „ლენინი ოქ-ტომბერში“.

არ შეიძლება არ მოვიხსენიოთ ი. თოიძისა და ს. კეკელაძის თე-

მატური სურათები. პირველს ეკუთვნის ექსპრესიული მანერით შესრულებული კომპოზიცია — ვ. ი. ლენინის ჩამოსვლა 1917 წ. პეტროგრადში, ხოლო მეორეს ვ. ი. ლენინის გამოსვლა რსდმპ მეორე ყრილობაზე. კომპოზიცი-ები არაერთხელ ყოფილა ფერა-დი რეპროდუქციის სახით გადა-ღებული და გამრავლებული.

ყველა მხანველს იზიდავს და ესთეტიკურ სიამოვნებას ანიჭებს თბილისში ბელადის სახელობის მოედანზე აღმართული ლენინის მონუმენტური ფიგურა, რომე-ლიც ქართული ქანდაკების სკო-ლის ნიჭიერ წარმომადგენელს ვ. თოფურიძეს ეკუთვნის. ამ ღვაწლ-მოსილი მოქანდაკის ნამუშევრე-ბი დადგმულია აგრეთვე მოსკოვ-ში, ლენინგრადში, კალინინგრად-სა და რუსთავეში.

ქართულ ლენინიანას ამშვენე-ბენ ფ. მერაბიშვილის, ა. ქუთათე-ლაძის, შ. მიქაბაძის, ს. კაკაბაძის, აგრეთვე ომისშემდგომი პერიო-დის ნიჭიერი ახალგაზრდა თუ სა-შუალო თაობის წარმომადგენელ-თა სახელები.

სახვითი ხელოვნების ქართველ მოღვაწეებს ღირსებას ისიც მა-ტებს, რომ მათ ვ. ი. ლენინის ცხოვრება და მოღვაწეობა ასახეს ყველა ქანში: ფერწერაში, ქან-დაკებაში, დაზგურ გრაფიკაში, თეატრალურ-დეკორაციულ ფერ-წერაში. ლენინის სახე აღბეჭდი-ლია პლაკატზე, ლინოგრაფიურისა თუ ლითოგრაფიულ საშუალება-თა გამოყენებით.

საბჭოთა სახვითი ხელოვნების ლენინიანაში გარკვეული წვლილი აქვთ შეტანილი ბათუმელ მხატვრებს — გრაფიკოსებს, ფერმწერლებს, მოქანდაკეებს, ჰედური ხელოვნების ისტატებს. მათ მიერ შექმნილი ფერტილო თუ გრაფიკული ფურცელი, ხეში, მარილოში თუ ლითონში გამოკვეთილი ბელადის უკვდავი სახე მოწონებას იმსახურებს. პირველი სიტყვა ამ დარგში მოქანდაკე ძ. ბოლქვაძეს ეკუთვნის. იგი აგერ 15 წელია, თითქმის გამუდმებით ძერწავს საყვარელი ბელადის სახეს. მან შექმნა ბრტყელი და მრგვალი ქანდაკების არაერთი ნიმუში, რომელიც ფართოდ არის ცნობილი. ბევრი მათგანი სამხატვრო გალერეების და მუზეუმების ფონდებს ამშვენებს. მოქანდაკის შემოქმედებითი შრომა შესანიშნავად დაგვირგვინდა ამ დღეებში, როდესაც მან დაასრულა ბელადის სამმეტრიანი ფიგურის გამოძერწვა. ვ. ი. ლენინი პალტომოსხმული დგას და მტკიცე რწმენის გამომხატველი პოზით ოდნავ წინ წამოწეული გაჰყურებს ახალ პორტონტს. ისე როგორც მთელი ფიგურის დაყენებაში, სახის ცალკეული ნაკვთების დამუშავებაში მოქანდაკემ მიაღწია მნიშვნელოვან შემოქმედებით გამარჯვებას. მ. ბოლქვაძის ეს ნაწარმოები მოწონებულია და მისი დადგმა განზრახულია ქ. ქობულეთში.

ვ. ი. ლენინის თემაზე არაერთი ფერწერული ტილოს ავტორია

საქართველოს სსრ დამსახურებული მხატვარი შ. ხოლუაშვილი. მისი პირველი ნაბიჯები ამ დარგში წარმატებით დაგვირგვინდა ჯერ კიდევ ამ ათი წლის წინათ. როდესაც შერეული ტექნიკით შესრულებული მისი ბელადის პორტრეტი გამოაფინეს მოსკოვში ლენინის დაბადების 90 წლისთავისადმი მიძღვნილ საკავშირო სამხატვრო გამოფენაზე. შემდეგში მხატვარმა რამდენიმე პორტრეტი დაწერა, რომლებიც გამოტანილი იყო ბათუმის სამხატვრო გამოფენებზე. ამჟამად მხატვარმა დაასრულა დიდი ფერწერული ტილო, რომლის სიუჟეტი აგებულია ცნობილ ფაქტზე: ს. ორჯონიკიძე საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებას დეპეშით აცნობებს მოსკოვს, ვ. ი. ლენინს და ი. ბ. სტალინს. კრემლის უბრალოდ მორთულ ოთახში დგას ვ. ი. ლენინი, მის გვერდით ი. ბ. სტალინია. მას ხელში უჭირავს დეპეშის ტექსტი, ბელადის სახეზე აღბეჭდილია უდიდესი სიხარულის გრძნობა, რომელსაც იზიარებს მისი თანამოსაუბრე.

მხატვარმა ბელადის თემას მეორე ნაწარმოებიც მიუძღვნა, რომელიც თავის მხატვრულ ღირსებათა გამო საკავშირო საიუბილეო გამოფენის ექსპონატად არის მოწონებული.

შ. ხოლუაშვილი მხატვრებთან ი. ჩხაიძესა და გ. მესხთან ერთად ავტორია მოზრდილი მოზაიკისა, რომლის თემაა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის დაჯილდოე-

ბა ლენინის ორდენით. ამ თემის გახსნისას მხატვრებმა ხაზი გაუსვეს დიდი ბელადის სახელობის ორდენის მნიშვნელობას, როგორც ყველაზე მაღალ ჯილდოს ჩვენს ქვეყანაში. ეს ნაწარმოები ამშვენებს რევოლუციის მუზეუმის დარბაზს.

აჭარის ასსრ დამსახურებულმა მხატვარმა შ. ზამთარაძემ, რომელსაც რესპუბლიკური გამოფენების მიხედვით რთული კომპოზიციების ავტორად ვიცნობთ, ამჟამად უკვე დაამთავრა ორი მეტად მნიშვნელოვანი თემატური სურათი. ერთი მრავალფეროვანი კომპოზიცია განზოგადებულ ფორმაში გადმოგვცემს ლენინური პარტიის ხელმძღვანელობით ხალხის აღზევნებას. იგი არ უშინდება არავითარ დაბრკოლებებს, მზად არის გასტეხოს ყოველგვარი წინააღმდეგობა. მეორე სურათის თემა აჭარის სინამდვილიდანაა აღებული. საუკუნეების მანძილზე აჭარელი ქალი ჩადრში იყო გახვეული. საქართველოში ლენინური იდეების გამარჯვებამ აჭარელი ქალიც გამოიყვანა საზოგადოებრივ სარბიელზე, გაათავისუფლა იგი შავნელი წარსულის გადმონაშთებისაგან. მხატვარს ჩაფიქრებული აქვს მომავალი სურათის კომპოზიცია იმგვარად აავოს, რომ თვალნათლავ გამოჩნდეს წარსულში უფლებაყრდელი აჭარელი ქალის მტკიცე ხასიათი და მედგარი ბუნება.

მხატვარ ნ. იაკოვენკოს ლენინის რამდენიმე ფერწერული პორ-

ტრეტი აქვს შექმნილი, ამჟამად კი მან დაამთავრა ტრიპტიხი, რომლის თემაა ვ. ი. ლენინის ზრუნვა ბავშვებზე.

აჭარის ასსრ დამსახურებულ მხატვარს დ. იმნაიშვილს ძლიერი იტაცებს აკვარელის ფერები. წყლის საღებავებით მას ბევრი საინტერესო კოლორით გადაწყვეტილი ნაწარმოებები აქვს შესრულებული. საიუბილეო გამოფენისათვის მხატვარმა მოამზადა ახალი ნამუშევარი — „ლენინი გორკაში“. მან ბევრი მასალა დაგროვა, ნატურიდან შექმნა რამდენიმე ეტიუდი და უნდა ვიფიქროთ, რომ მომავალი სურათი ერთი საუკეთესო იქნება მის შემოქმედებაში.

ახალგაზრდა ფერმწერელმა თ. ჯალალანამ ამ ორი წლის წინათ გამოფენაზე გამოიტანა ტრიპტიხი „რევოლუციის ჯარისკაცები“. მის შუა ნაწილში მედგარ პოზაში დგას ვ. ი. ლენინი და იმზირება წინ. მის გვერდით არიან ი. სტალინი ი. სვერდლოვი, და ფ. ძერჟინსკი, მათ ზედა ტანსაცმელს ქარი აფრიალებს — ოქტომბრის ქარი, რომელიც მანამდე არ ჩადგება, ვიდრე იმპერიალიზმი იარსებებს. თ. ჯალალანას ეკუთვნის დიდი ზომის ლენინის მოზაიკური პორტრეტი, რომელიც ამჟამად აჭარის მუზეუმის ექსპოზიციას ამშვენებს. ახლა კი მხატვარმა მოგვიმზადა ორი სიუჟეტი. ერთი მათგანი რევოლუციის გამარჯვების შემდეგ კონტრრევოლუციური ძალების წინააღმდეგ გაჩაღე-

ბული ბრძოლის ეპიზოდს გადმოგვცემს, ხოლო მეორე — ვლენგებთან ლენინის შთამბეჭდავ საუბარს.

აჭარის ასსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე ტ. ჭანტურია ავტორია ლენინის რამდენიმე ქანდაკებისა, რომლებიც დადგმულია აჭარის ცალკეულ კოლმეურნეობებში. გასულ წელს ბათუმში მოწყობილ გამოფენაზე მან გამოიტანა თაბაშირში შესრულებული ხუთი წლის ვალოდია ულიანოვი. მოქანდაკე გვპირდება ამ ბიუსტზე მუშაობა განაგრძოს და მისი სრულყოფილი ვარიანტი მალე წარმოგვიდგინოს.

ახალგაზრდა მხატვარი ხ. ინაიშვილი უკვე ცნობილია რამდენიმე ფერწერული ტილოთი, რომელთა შინაარსი ძირითადად აჭარის პეიზაჟით ისაზღვრება. მან ამჟამად გადაწყვიტა შექმნას საკმაო სიდიდის ფერწერული ტილო თემაზე „ვ. ი. ლენინი დასვენების დროს“. ესკიზის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, მხატვარი მეტად ორიგინალურ ხერხებს იყენებს ნაწარმოების გადასაწყვეტად როგორც კომპოზიციური, ისე კოლორიტის თვალსაზრისით.

ახალგაზრდა მხატვარს ი. ჩხაიძეს ჩაფიქრებული აქვს სურათი, რომლის სიუჟეტიცაა ვ. ი. ლენინისა და ს. ორჯონიკიძის შეხვედრა 1917 წელს რაზლივში. მხატვარი

ცდილობს ამ თემაზე უკვე შექმნილ ნაწარმოებთა განსხვავებით ახალი სიუჟეტის მოძებნას და ორიგინალურ კომპოზიციურ გადაწყვეტას.

ბათუმელი მხატვრების საიუბილეო გამოფენისათვის ინტენსიური მზადება ლენინის უკვდავი თემის ახლებურად გაშუქების, ახალი შემოქმედებითი მიღწევების გარანტიაა.

ჩვენი რესპუბლიკის თითქმის ყველა ქალაქში, რაიონულ ცენტრში, დიდ საბჭოთა მეურნეობებსა თუ კოლმეურნეობებში აღმართულია ვ. ი. ლენინის მონუმენტები, რომელთა ავტორები იშვიათი გამოჩაყლისის გარდა ქართველი მოქანდაკეები არიან. ბათუმი საქართველოში ერთ ისეთ პირველ ქალაქად ითვლება, სადაც დაიდგა ბელადის ძეგლი. ეს მოხდა 1921 წლის 7 ნოემბერს — დიდი ოქტომბრის რევოლუციის ოთხი წლისთავის ზეიმის დღეს. ბიუსტი თაბაშირისა იყო და დროებით გამოიყენეს. მისი ავტორი ჯერჯერობით უცნობია.

1922 წელს ბათუმში იმყოფებოდა ცნობილი საბჭოთა მოქანდაკე, წარმოშობით მორდვი, სტეფანე დიმიტრის ძე ერზია, რომელმაც აქ ბელადის სამი ბიუსტი გამოიქრწა. ერთი მათგანი — მა-

რმარილოს ქანდაკება ადგილობ-
რივი ხელისუფლების ორგანოებს
ძლიერ მოსწონებიათ, შეუძენიათ
და 1923 წლის 1 მაისს დროები-
თი ძეგლის ადგილას დაუდგამთ
(კომინტერნის პროსპექტზე მდებ-
არე სკვერში).

ს. ერზია ერთი პირველთაგანია,
რომელმაც განიზრახა ვ. ი. ლენი-
ნის სიგაცხლეში შეექმნა მისი
სკულპტურული გამოსახულება.
სხვა ავტორებისაგან განსხვავებ-
ით ს. ერზია არ ისწრაფოდა ბე-
ლადის პორტრეტის შექმნის
დროს მიეღწია ნატურის ზედმი-
წევნითი მსგავსებისათვის. მოქან-
დაკეს უწინარეს ყოვლისა აინ-
ტერესებდა მიეგნო ბელადის სა-
ხის ისეთი თვისებებისათვის, რაც
ჯერ კიდევ უცნობი იყო და თან
ისტორიული სინამდვილის დამა-
ხასიათებელი იქნებოდა.

ვ. ი. ლენინის ბიუსტის დადგმა
თბილისელებმა იზეიმეს 1921
წლის სექტემბერში, ხოლო
1927 წელს ზაჰესის გახ-
სნასთან დაკავშირებით მის კა-
შხალზე აღიმართა დღემდე შემო-

ნახული ლენინის შთამბეჭდავი
სკულპტურული ფიგურა, რომ-
ლის ავტორია ცნობილი მოქანდა-
კე ივანე შადრი.

* * *

ყალბისა თუ საჭრეთლის ყველა
ოსტატი შეპყრობილია მოუსვენა-
რი ფიქრით, წარმოსახვას რევო-
ციის გენია დიდი ლენინი. გამოი-
ყენოს მთელი თავისი შემოქმე-
დებითი უნარი, ოსტატობა, რომ არ
გაიმეოროს უკვე მიღწეული, ჩა-
წვდეს ამ დიდებული ადამიანის
ხასიათისა და ბუნების ჯერ კიდევ
მიუგნებელ შტრიხებს, ნიუანსებს.
ახალი კომპოზიციები ხომ გა-
მოუღეველია.

სახვითი ხელოვნების მუშაკთა
მიღწევები დიდი ლენინის მრავალ-
მხრივი ცხოვრებისა და მოღვა-
წეობის ასახვაში საბჭოთა ხალხე-
ბის, მთელი პროგრესული კაცობ-
რიობის მადლობას იმსახურებს.
მაგრამ ბელადის თემა ამოუწურა-
ვია და ახალი შედეგების შექმ-
ნა ჩვენი და მომავალი საუკუნე-
ების ჭეშმარიტ ტალანტთა ხვედ-
რი იქნება.

უკვდავება

ჩვეულებრივად საუბრეს აღიქვამენ როგორც დროის საკმაოდ დიდ მონაკვეთს, შორეთს. ვ. ი. ლენინის დაბადების დღიდან განვლილი ასი წელი კი თითქმის აღარ განეკუთვნება წარსულს, და ეს საიუბილეო ზეიმიც, მთელი მოწინავე კაცობრიობა რომ იხდის, ვითაც ცოცხალი, მილიონთა მხარდამხარ მიმავალი, მარად დაუოკებელი ადამიანის სადიდებელია. გაივლის საუბრეები, მოვლენ სხვა თაობები და მათთვისაც ასევე ახლობელი, ასევე თანამედროვე იქნება ოქტომბრის ბელადი.

ეს არის უკვდავება უბრალო ადამიანური გაგებით. და რა გასაკვირია, თუ პოეტები სულ უფრო ხშირად მიმართავენ ლენინს, როგორც დღევანდელობას თავისი ცხოველყოფელი ძალითა და იერიით. ამ მხრივ არც სარეცენზიო კრებული წარმოადგენს გამონაკლისს. მასში შესულია სხვადასხვა ასაკისა და ხელწერის პოეტების მიერ სხვადასხვა დროს შექმნილი ნაწარმოებები, რომელთა მთავარი თემაა ლენინი, პარტია, სამშობლო.

მეცოვან პოეტს **ნესტორ მაღაზონიას**, რომლის ლექსებითაც იხსენება კრებული, სწამს, რომ „ჩვენს ხალხს უძლეველს, პარტიის ენით, თვითონ ლენინი ესაუბრება“; როგორც ყოველთვის, ახლაც ჩვენი გზის გამკვალავ-გამნათებელი არის დიდი ლენინის სიბრძნე და ფოლადის ნება.

ფრიდონ ხალვაში იგონებს ოქტომბრის გრანდიოზული შტურმისათვის მზა-

„უკვდავება“, ლექსები ლენინზე. გამომცემლობა „საბჭოთა აკარა“.

დების დღეებს და თავის პოეტურ წარმოსახვაში აცოცხლებს რევოლუციური ძვრების უბადლო ოსტატს ისტორიულ რაზლივის ქოხთან.

იქ ჩრდილოეთის სუსხიან ცისქვეშ, ქარი თოვლიან ფრთით რომ გადივლის, სანაპიროზე ამაყად ისევ დგას ლენინი და ქოხი რაზლივის.

(„რაზლივის ქოხი“).

ლენინის სახე უფრო ახლოს მიაქვს მკითხველთან **გიორგი ხალუქვაძეს**. „ლენინი ბათუმის მთაზე“ — ასეა დასათურებული მისი ერთ-ერთი ბოლოდროინდელი ლექსი, რომლითაც წარმოდგენილია კრებულში. პოეტის მშობლიურ ქალაქს ნეონის შუქით ანათებს ის, ვინც მარად უქრობ შუქად არის ქცეული.

შუქი გადარბის ბათუმის ცაზე, პორიზონტამდე ზღვის ტალღებს მიაქვს

და მეზღვაურებს მხნეობით აცხებს შუქი, რომელსაც ლენინი ჰქვია.

და იმათაც, რომელ განედზეც არ უნდა იყვნენ, ლენინი ყველგან სინათლედ ახლავთ და მზად არიან ყველას აუთონო გული ლენინის შუქით. ლენინის დროშა, გემზე რომ ამაყად ფრიალებს, „დედამიწას მზესავით უვლის“.

საბჭოური მხატვრული ლენინიანის ფუძემდებლების მაქსიმ გორკისა და ვლადიმერ მაიაკოვსკის მაგალითისამებრ ჩვენი პოეტები ლენინს წარმოგვიდგენენ მოვლენების შუაგულში, ყოველდღიურ შემოქმედებით შრომაში, უდიდესი მასშტაბის ბრძოლებში.

გაზაფხულივით მიწაზე დადის,
მთელ პლანეტაზე დადის ლენინი!
მთელი ხმით ამბობს **ჯემალ ჯაყელი**
და გვაჯერებს, რომ მან ნახა ლენინი იქ,
სადაც „ახალი აღმშენებლები თლიან,
აგებენ. იქ სადაც წვდება აზრი მაღალი“.
პოეტი ხვდება ლენინს ხიდეების, კაშხა-
ლებისა და ბრძმედების მშენებლობებზე,
რეაქტიულ ძრავთან, კოსმოდრომზე, ყვე-
ლგან, სადაც კი დღეს სიცოცხლე ჩქედს.
ადამიანში უპირველეს ყოვლისა ფას-
დება ინტელექტუალური საწყისი და
მწერლობაც ამ საწყისის გამარჯვებისა-
თვის იბრძვის, ამ პოზიციიდან აფასებს
ლენინს — სამყაროს იდეალურ ადა-
მიანს. **რევაზ ართილაყვა** უდიდეს ბედ-
ნიერებად თვლის იმას, რომ ჩვენ ლენი-
ნის „გულის ჩაუქრობ სიბოძს... მისი აზ-
რის სიბრძნის და სიღრმის, მისი თვალე-
ბის დაუშრეტ ნათელს, და მისი რწმენის
უძლეველ ძალას ყველა თანაბრად ე-
ნაწილებთ“. და ამიტომაც ვიმარჯვებთ.
ლენინის გენია რომ არა, ვერ შევძლებ-
დით თანამედროვე სამყაროს ურთულეს
ამოცანათა ამოხსნას.

კიდევ უფრო შორს მიდის ახალგაზრ-
და პოეტი **შოთა ზოიძე**, როცა იგი უშუა-
ლოდ მიმართავს ლენინს:

დაყრუვდებოდა დედამიწა,
შენ რომ არ იყო,
დაბრმავდებოდა მზე ნათელი,
რომ არ გვეყოლოდი.

(„შენ რომ არ იყო“)

ბელადმა „სიცოცხლე ახლად გავცია-
პრილაო“, წერს **იაკობ მელია**. იგი აღი-
დებს აპრილის იმ ბედნიერ დღეს, ლე-
ნინი რომ დაიბადა: „დიდი სიცოცხლე
დაიწყო იმ დღეს და შევიყვარეთ სიცო-
ცხლე ჩვენი“. ეს სიცოცხლე არასდროს
არ ჩაქრება, სიკვდილი ვერ იხეიმებს,
რადგან ლენინი ჩვენთან არის, მისი უკ-
დავი იდეები და საქმენი საბჭოთა ადა-
მიანების, მთელი მსოფლიოს მშრომელ-
თა შთაგონებისა და ოპტიმიზმის მარად
დაუშრეტელი წყაროა.

ლენინი ეს მთელი ეპოქაა, უდიდესი
მოვლენებით აღსავსე რთული ეპოქა.
ამიტომაც იყო, რომ მაიაკოვსკიმ თავი-

სი პოემა ლენინზე დაიწყო პოეტურ-
საუბრით დროისა და მსოფლიო მასშტა-
ბის ამბების, უმნიშვნელოვანესი სოცია-
ლური გარდაქმნების შესახებ. პოემაში
ლენინის სახე შერწყმულია ხალხთან,
ისტორიასთან, ლენინის მიერ შექმნილი
კომუნისტური პარტიის რევოლუციურ
მოღვაწეობასთან. ჩვენს დროში უფრო
ძალმოსილი გახდა მაიაკოვსკის პოეტუ-
რი თეზა ლენინისა და პარტიის ერთი-
ანობაზე.

ამ ერთიანობის, მთლიანობის აზრი
წითელ ზოლად გასდევს კრებულში მო-
თავსებულ ყველა ნაწარმოებს, განსა-
კუთრებით კი **ქსენია მუავიას** ლექსს
„შენთან ვართ მარად“. ლენინის სიბრძ-
ნით გაცისკროვნებული პარტია ხალხს
წინ მიუძღვის „მომავალ დღეთა იმე-
დად“, და უდაბნოები იქცევა ბაღად,
ვიპყრობთ მწვერვალებს...

შენ იყავ ჩვენი რწმენა და ძალა,
შენა ხარ ჩვენი ფარი და შუქი.

პოეტის ეს სიტყვები თანაბარი უფ-
ლებით ეკუთვნის როგორც პარტიას,
ისე ლენინს.

„ლენინი ახალი სამყაროს მამაა!“ —
თქვა ებტონ სინკლერმა და ამით გამო-
ხატა მთელი მსოფლიოს მასშტალოთა და
ჩაგრულთა, მთელი მოწინავე კაცობრიო-
ბის სიყვარული ლენინისადმი. რაც დრო
გადის, მით უფრო იზრდება ლენინური
იდეების მსოფლიო მიზიდულობის ძალა.
ამ იდეების შექნათელი უნათებს გზას
თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისა-
თვის მებრძოლ ხალხებს აფრიკასა და
აზიაში, ლათინური ამერიკის ქვეყნებში.
ამ იდეებს უმაღლიან თავიანთ წარმატე-
ბებს სოციალიზმის მშენებელი ხალხები.

ბუღაშმეშტში ვიყავი,
პრალაში თუ ვარნაში,
შემხვდა შენი ღიმილი
ბალნარში თუ ვარდნარში.
ყველა ქალაქს დაჰხარი
შუბლზე სხივადფენილი.
მსოფლიოში ყველა დიდ
ნათელს ჰქვია ლენინი.

ხალხურ მოტივებზე აგებული ეს

სტრუქტურები ჩემად ქათამაძის პოემიდან „ლენინს“, იქნებ მოკლებულია გარეგან ბრწყინვალეობას, მაგრამ შინაგანად უთუოდ გვაგონობინებს დიდი ადამიანის ნაზრუვის ფრთაშესხმასა და დავერგვინებას, მისდამი საყოველთაო-სახალხო სიყვარულს.

შემთხვევითი არ არის, რომ ქართველმა პოეტებმა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს საბჭოურ პოეტურ ლენინიანაში. გალაკტიონ ტაბიძის, გიორგი ლეონიძის, იოსებ გრიშაშვილის, სიმონ ჩიქოვანის და სხვათა ბრწყინვალე ლექსები ლენინზე გამოხატავენ ქართველი ხალხის უანგარო სიყვარულს ბელადისადმი, უდიდესი მადლიერების გრძნობას იმ ადამიანისადმი, რომელმაც საქართველო იხსნა სოციალური და ეროვნული ჩაგვრისაგან. ასეთივე გრძნობითაა შთაგონებული სარეცენზიო კრებულში დასტამბული ლექსები და პოემები.

ვ. ი. ლენინს სამასამდე ადგილას აქვს საქართველო მოხსენიებული. და ყველგან ჩანს ჩვენი ხალხისადმი სიყვარული, მისი მერმისისათვის უანგარო ზრუნვა. ლენინი თვლიდა, რომ საქართველო გახდებოდა მაგალითი ყველა დაჩაგრული მცირერიცხოვანი ხალხისათვის, მაგალითი იმისა თუ როგორ შეიძლება ოქტომბრის მზის ქვეშ აყვავდეს ყოველგვარი ჩაგვრისაგან განთავისუფლებული ერი.

ილიჩის ოცნება ახდა. საქართველოს, მისი აჭარის განუხრელი აღმავლობა მართლაც სამაგალითოა ყველა ხალხისათვის.

ამ აზრს მკაფიოდ ასურათებს სამშობლოსადმი, ლენინისადმი მიძღვნილ არაერთ ლექსში მაშია ვარშანიძე. მას თავისი სანუკვარი მამულის შემდგომი წინსვლის პირობად მიაჩნია ლენინის ანდერძის, მისი იდეების განხორციელება.

მინდა, რომ იყო საცეს რთველივით და ეამი რეკდეს დიდი გალობის, და ანდერძები დიდი გენიის წამლად დაგედოს ქირთა გამოვლილს.

კარგისათვის კარგის მიგება ჩვენი ხალხის ურღვევი წესია. და იგი სტუმრად იწვევს საყვარელ ბელადს, რომ უმკურნალოს, საქართველოს უებრო ბუნების წიაღში სიცოცხლის ახალი ძალა შეჰმატოს, გამოაჩანსალოს...

მთელი საქართველო ხელგაშლილი ელოდა ლენინს. მაგრამ დიდ ბელადს აღარ დასცალდა და ამიტომ დღეს ჩვენში ვერსად შეხვდებით წარწერას — „აქ უცხოვრია ვლადიმერ ლენინს!“ ეს ფაქტი უდიდეს საფუძვლად შოთა როყვას საკმაოდ ცნობილ ლექსს „ილიჩი საქართველოში“.

პოეტი ყველა ქართველის აზრს გამოხატავს, როცა ამბობს: ლენინის ჩამოსვლა მთელი ჩვენი ხალხის ნამდვილი დღესასწაული იქნებოდა, გაჩაღდებოდა სუფრა და ღვინო, შინ მიიწვევდნენ ქართულ თავანთ და დალოცავდნენ ქართული ღვინით.

უბრალოდ და გულშიჩამწედომად ეღერს ამ ლექსის უკანასკნელი აკორდი: ჩამოსულიყო, — გააოცებდა მთების მშვენება, ქართლის ბაღები, ილიჩი ალბათ მეტს იცოცხლებდა და ჩვენც ხომ მეტად გავიხარებდით!

მადლიერი ქართველი ხალხი, მთელ საბჭოთა ხალხთან, მთელ მოწინავე კაცობრიობასთან ერთად დიდი ზეიმით აღნიშნავს ვ. ი. ლენინის დაბადების ასი წლისთავს.

ამ სახელოვანი თარიღისადმი არის მიძღვნილი „უკუდავება“. ეს კრებულიც იმის ნათელი დადასტურებაა, რომ პოეტური ლენინიანა წლების მანძილზე არა მარტო ფართოვდება, არამედ ივსება კონკრეტული ისტორიული შინაარსით. რაც დრო გადის და ვშორდებით იმ ავადმოსავონარ იანვრის დღეს, მით უფრო ახლობელი ხდება ოქტომბრის ბელადისა და სულსჩამდგმელის პიროვნება. მისი იდეები და საქმენი.

კ. ზანიძე.

6 99/58

21876-
საქართველოს
საბჭოთაო

ფან 40 სს.

**ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ
И ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ**

„ЧОРОХИ“

**ОРГАН СОЮЗА СОВЕТСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ
ГРУЗИИ И АДЖАРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ
ИНДЕКС 76118**